

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 19100/I/2012/2194117412

PRÍČINY A DÔSLEDKY MODERNÉHO
PRISŤAHOVALECTVA DO ŠPANIELSKA A
TALIANSKA

Diplomová práca

2012

Bc. Ivana Gáletová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

PRÍČINY A DÔSLEDKY MODERNÉHO
PRISŤAHOVALECTVA DO ŠPANIELSKA A
TALIANSKA

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia
Študijný odbor: 6221 8 00 - Medzinárodné ekonomické vzťahy
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a
hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Ján Lid'ák, CSc.

Bratislava 2012

Bc. Ivana Gáletová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 25.06.2012

.....

Pod'akovanie

Veľké poďakovanie za pomoc, cenné rady a pripomienky a usmernenie pri písaní patrí konzultantovi diplomovej práce doc. PhDr. Jánovi Lid'ákovi, CSc.

Tiež ďakujem celej svojej rodine, ale predovšetkým rodičom, ktorí mi umožnili štúdium na univerzite a neúnavne ma podporovali počas celého tohto obdobia.

ABSTRAKT

GÁLETOVÁ, Ivana: Príčiny a dôsledky moderného prisťahovalectva do Španielska a Talianska – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce:– doc. PhDr. Ján Lidák, CSc. Bratislava: FMV, 2012, 64 s.

Cieľom diplomovej práce je poukázať na prítomnosť migrácie ako výsledku komplexného fungovania ekonomických, kultúrnych, sociálnych vzťahov medzi krajinami a analyzovať jej vplyv v Taliansku a Španielsku.

Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 3 tabuľky a 6 grafov. V prvej kapitole je uvedená charakteristika a definícia migrácie ako takej, jej prepojeniu v rámci zdrojových a cieľových krajín v aplikácii na push-pull model a špecifickosť migrácie v rámci Stredozemia. Druhá kapitola identifikuje vývoj, príčiny a dopady prisťahovalectva do Talianska, pričom v centre pozornosti je analýza vzájomných súvislostí a prepojení medzi faktormi priťahovania a odpudzovania. Záverečná kapitola sa venuje v rovnakom smere Španielsku a jej druhoradým cieľom je demonštrovať spoločné prvky prisťahovalectva daných krajín a na druhej strane vyzdvihnúť špecifiká migračných tokov.

Výsledkom riešenia danej problematiky je ucelený pohľad na vzájomné prepojenie príčin a následkov prisťahovalectva., systematizácia získaných informácií a ich interpretácia

Kľúčové slová:

prisťahovalectvo, vysťahovalectvo, migrácia, Taliansko, Španielsko, Stredozemie,

ABSTRACT

GÁLETOVÁ, Ivana: *Causes and consequences of modern immigration to Spain and Italy* – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Supervisor of the thesis:– doc. PhDr. Ján Lid'ák, CSc. – Bratislava: Faculty of Economic Relations, 2012, 64 p.

Aim of the thesis is to highlight the presence of migration as a result of complex of economic, social and culture relations between countries and analyze its influence in Italy and Spain. The paper is divided into three chapters. It includes 3 tables and 6 graphs. In the first chapter is the definition and the characteristics of migration, the interdependence of the factors between countries of origin and destination in the application push-pull model. The second chapter identifies evolution, causes and consequences of immigration to Italy. The final chapter is devoted to immigration to Spain in the same direction as the second one and its goal is to highlight the common features and explain differences.

The result of the given question is a complex view of interdependences between causes and consequences of migration.

Key words:

immigration, emmigration, migration, Spain, Italy, Mediterranean

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č.1 Povolenia na pobyt v Taliansku, v jednotlivých regiónoch v rokoch 2004,2007	37
Tabuľka č.2 Počet cudzích štátnych príslušníkov v roku 2007 podľa jednotlivých regiónov a ich percentuálny podiel na domácom obyvateľstve	37
Tabuľka č.3 Počet cudzích štátnych príslušníkov v Španielsku, spolu a jednotlivo podľa pohlavia a podľa krajiny pôvodu v roku 2007	58

ZOZNAM GRAFOV

Graf č.1 Migračné saldo Talianskej republiky za roky 1980 až 2008.....	30
Graf č. 2 Počet cudzincov podľa národností v roku 2005	33
Graf č. 3 Počet cudzincov podľa kontinentov a oblastí v Španielsku v roku 2007.....	57
Graf č.4 Počet cudzích štátnych príslušníkov podľa regiónov v roku 2007	59
Graf č.5 Motivácia príchodu do krajiny v roku 2009.....	63
Graf č.6 Zamestnanosť podľa sektorov u domáceho obyvateľstva a cudzincov v roku 2009.....	69

Obsah

ZOZNAM TABULIEK.....	7
ZOZNAM GRAFOV	8
ÚVOD	11
1 Charakteristika migrácie, migračných tokov, ich príčin a dopadov	15
1.1 Príčiny emigrácie a charakteristika push-pull modelu	17
1.2 Pozitívne a negatívne dopady migrácie na zdrojové a cieľové krajiny	22
1.3 Migrácia v kontexte Stredozemia	23
2 Moderné prisťahovalectvo do Talianska, jeho vývoj, príčiny a dopady	26
2.1 Pull faktory Talianska ako imigračnej krajiny	26
2.2 Transformácia Talianska na imigračnú krajinu	27
2.3 Charakteristika imigrantov v Taliansku	31
2.3.1 Počet, pôvod imigrantov a ich klasifikácia na základe motívov vstupu	31
2.3.2 Územné rozčlenenie a demografická štruktúra prisťahovalcov	36
2.4 Dopady prisťahovalectva v Taliansku	39
2.4.1 Zmena talianskej imigračnej legislatívy.....	41
2.4.2 Imigrácia ako problém s výhodami	46
2.4.3 Zmena talianskej kultúrnej identity.....	48
2.4.4 Dopady „arabskej jari“ na prisťahovalectvo do Talianska.....	52
3 Moderné prisťahovalectvo do Španielska, jeho vývoj a porovnanie s talianskym fenoménom.....	53
3.1 Od emigrácie k imigrácii	53
3.1.1 Charakteristika imigrantov v Španielsku	56
3.1.2 Počet, pôvod imigrantov a ich klasifikácia na základe motívov vstupu	56
3.1.3 Charakteristika latinskoamerickej imigrácie	61
3.1.4 Územné rozčlenenie a demografická štruktúra	62
3.2 Dopady prisťahovalectva do Španielska	65

3.2.1	Zmena španielskej imigračnej legislatívy v súvislosti s vnútropolitickým dialógom.....	65
3.2.2	Dopady prisťahovalectva na španielsky pracovný trh	69
3.2.3	Dopady svetovej finančnej krízy v súvislosti s prisťahovalectvom	71
3.2.4	Integrácia prisťahovalcov a postoj verejnosti	72
	ZÁVER.....	74
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	76

ÚVOD

„Homo migrants“ existuje rovnako dlho ako „Homo sapiens“, pretože pohyb z miesta na miesto patrí k podmienkam ľudského prežitia. Migrácia je odpoveď na komplexné ekonomické, ekologické, sociálne a kultúrne podmienky ľudského bytia.¹ Snaha o život v lepších podmienkach je prirodzenou súčasťou ľudskej povahy a na druhej strane je aj súčasťou medzinárodných vzťahov a ovplyvňuje viaceré oblasti. Záujem o načrtnutú problematiku vychádza z mojich osobných skúseností ako aktéra migrácie v Taliansku a Španielsku počas niekoľkých pracovných skúsenostiach a na druhej strane aj ako pozorovateľa existencie prisťahovalcov v Janove, Miláne, Barcelone a mnohých iných mestách konfrontovaných s prisťahovalectvom v relatívne vyššej miere.

Aj keď faktom zostáva jej prítomnosť, dôležité je upozorniť, že sa mení vo veľkej miere postoj k migrácii v mnohých štátoch Európy, a výnimkou nie sú ani Španielsko a Taliansko. Obdivne krajiny zažívali silné emigračné toky počas prvej polovice 20. storočia a ich premena na krajiny, ktoré sú v súčasnosti na prvých miestach cieľových oblastí migračných pohybov v Európe je výsledkom viacerých faktorov, ktoré sa vyvinuli počas 70-tych a 80-tych rokov. Atraktivita týchto krajín súvisela s vývojom ich hospodárstva a závisela aj pozície ostatných štátov, preto je dôležité podotknúť, že prisťahovalectvo do Talianska a Španielska je výsledkom komplexného pôsobenia daných faktorov.

Napriek pozitívnym dopadom prvej fázy prisťahovalectva v krajinách, jej príspevku k hospodárskemu rastu a produktivite, a jej priaznivý vplyv na systém sociálneho a zdravotného zabezpečenia je čoraz viac prisťahovalectvo vnímané z negatívnejšej stránky. Prečo k tomu došlo môže súvisieť s mnohými faktormi, ktoré sú predmetom skúmania predloženej práce.

V súvislosti s uvedeným bude diplomová práca primárne analyzovať medzinárodnú migráciu ako všeobecný problém súčasných medzinárodných vzťahov. Následne bude venovaná pozornosť empirickej analýze medzinárodnej migrácie v špecifických podmienkach Talianska a Španielska. Pozornosť sústredíme predovšetkým na príčiny tohto fenoménu, ale aj na dopady prisťahovalectva na politicko-ekonomický vývoj v oboch krajinách. Cieľom tejto práce je charakterizovať migráciu ako takú, poukázať na jej existenciu z pozitívneho a negatívneho hľadiska, všeobecne a následne v Taliansku a Španielsku. Práca je rozdelená na tri časti.

¹BADE, K.J. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Nakladatelství lidové noviny.2005 s.7 ISBN 80-7106-559-5

Prvá kapitola je teoretická, charakterizuje migráciu, jej špecifiká a dopady a snaží sa podať ucelený pohľad na jej pozitívne a negatívne stránky. Opisuje migráciu v kontexte Stredozemia ako regiónu, ktorý má viaceré špecifiká, zahrňujúc aj Taliansko a Španielsko. Vývoj migrácie v tomto regióne nám identifikuje hlavné črty migračných tokov a ich súvislosti v rámci geografického, kultúrneho a historického kontextu. Na analýzu príčin a dopadom migrácie sme aplikovali model faktorov „príťahovania a odpudzovania“, ktorý vysvetľuje vzájomnú závislosť medzi vystaňovalectvom a pristaňovalectvom.

V druhej kapitole sme sa venovali konkrétne Talianskej republike ako cieľovej krajiny mnohých pristaňovalcov. Krajinu sme charakterizovali na základe push-pull modelu, aby sme vyzdvihli faktory príťahovania na lepšie pochopenia príčin narastajúce počtu imigrantov. Na druhej strane sme analyzovali do akej miery história krajiny a jej skúsenosti s vystaňovalectvom ovplyvnili moderné pristaňovalectvo. Ďalej sme sa venovali jednotlivým charakteristikám aktérov migrácie v krajine, ich pôvodu, aby sme lepšie videli na príčiny ich emigrácie, ich počtu, ktorý nám demonštruje stúpajúcu tendenciu pristaňovalectva. Za dôležité sme považovali identifikáciu pristaňovalcov na základe ich vekovej štruktúry a územnej koncentrácie, ktorá následne ovplyvňuje aj reakcie obyvateľstva či talianskych autorít. Na základe identifikácie hlavných príčin pristaňovalectva do Talianska sme sa venovali jej následkom pre pracovný trh a vnútropolitický dialóg, ktoré viedli k zmene legislatívy a zároveň postojom verejnosti a k strachu obyvateľstva o stratu vlastnej kultúrnej identity.

Posledná, tretia kapitola sa venuje pristaňovalectvu do Španielska, na základe podobnej štruktúry tejto kapitoly ako v predchádzajúcej sme identifikovali hlavné príčiny transformácie krajiny na imigračnú. Jednotlivé podkapitoly sú venované charakteristike migrantov, pôvodu a počtu a územnej a vekovej štruktúre. Analyzovali sme následky pristaňovalectva v krajine, jeho vplyvu na pracovný trh, vnútropolitický dialóg a legislatívnym opatreniam.

Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Napriek faktu, že sa pristaňovalectvu v špecifických podmienkach Talianska a Španielska nevenuje bližšie žiaden autor na Slovensku, existuje množstvo publikácií zahraničných autorov, ktorí sa danou problematikou zaoberajú hlbšie. Na Slovensku sa migrácii venujú z hľadiska rôznych vedných disciplín viacerí autori. Predmetom ich skúmania je migrácia ako taká, jej pôsobenie v medzinárodných vzťahov z viacerých uhlov pohľadu. Veľmi cenné

publikácie a príspevky ohľadom migrácie zo systematického hľadiska, nazerajúc na jej komplexnosť, považujem diela Jána Lidáka a z pohľadu rozvojových štátov, na pochopenie príčin a motívov sú cenné aj príspevky Martina Grešša, pedagógov oboch pôsobiacich na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Migrácii sa venuje aj Radoslav Štefančík, ktorého publikácie v politickej revue alebo v zborníku *Migračná politika národných štátov* pomohla k pochopeniu migračných prúdov rámci Európy a jej osobitostí v Španielsku a Taliansku. Skúmanie migrácie ako sociálneho fenoménu pristupovali vo svojom diele Csámpai a Haladík, a ich definície migrácie ako takej boli v predloženej práci používané na lepšie pochopenie načrtnutej problematiky.

Veľmi významný považujem aj knižný titul *Evropa v pohybu* od autora K.J.Bade, ktorý analyzuje a skúma migráciu v kontexte Európy a ponúka ucelený prehľad a analýzu migračných pohybov v Európe v posledných dvoch storočiach. V rámci skúmania migrácie v Európe považujem za veľmi pomocné analýzy vypracované v rámci *IDEA Working Papers Centre of Migration Research a International Centre for Migration Policy Development*. Jedná sa o centrá výskumu príčin a dôsledkov prisťahovalectva v jednotlivých štátoch, ktoré analyzujú štatistické ukazovatele v jednotlivých krajinách. Jedná sa o internetové publikácie, ktoré boli v predloženej práci využívané častejšie, vzhľadom na ich aktuálnejšie údaje ohľadom počtu prisťahovalcov. Bližšie sa migrácii venuje v rámci regiónu Stredozemia profesor na Institut de Sciences Politiques v Aix-en-Provence, ktorý analyzuje príčiny a následky v rámci daného regiónu ako celku a vyzdvihuje osobitosti v historickom a geografickom kontexte.

V jednotlivých krajinách, ktoré sú predmetom diplomovej práce sa téme prisťahovalectva venujú niekoľkí autori. Okrem iného významné sú štatistické inštitúty INE a ISTAT oboch krajín, ktoré podávajú vyčerpávajúce dáta o imigrantoch v krajinách, ale bez bližšej analýzy. V Taliansku sa migrácii venuje bližšie Barbagli, Bonifazi, Colombo, Sciortino, Reyneri, Venturini, Strozza a Zincone. V Španielsku sa migrácii venuje bližšie Fuentes, González, Ortega Perez a Pereda. Väčšina z týchto publikácií je v anglickom alebo španielskom a talianskom jazyku.

Cieľ práce

Súčasná situácia moderného prisťahovalectva do Španielska a Talianska je výsledkom viacerých faktorov, ktoré sú odpoveďou na hospodársky, sociálny a kultúrny vývoj v krajinách a vo svete. Nastúpený trend globalizácie a technických vymožeností nám migráciu zrýchľuje a zviditeľňuje, napriek tomu, že jej prítomnosť je odveká.

Cieľom práce je pochopiť význam jednotlivých udalostí a ich vplyv na migračné toky, demonštrovať na krajinách pozitívne a negatívne následky emigrácie a imigrácie a následne analyzovať reakcie daných krajín a to v dobe kedy sú spomínané štáty konfrontované s ekonomickou recesiou, sociálnymi nepokojmi na juhu Stredozemia.

Cieľom práce je podať ucelený pohľad na danú situáciu a systematizovať poznatky z jednotlivých štátov a vysvetliť do akej miery môžu byť práve imigrácia riešením na problémy krajín.

Metodika práce a metódy skúmania

V práci sme vychádzali knižných titulov, periodík , článkov, zborníkov príspevkov a elektronických zdrojov, ktorých predmetom bola migrácia ako taká, prisťahovalectvo v Európe, v Španielsku a v Taliansku a v neposlednom rade aj kultúra a jej pôsobenia v súvislosti s prisťahovalectvom.

V diplomovej práci sme zvolili štruktúru, ktorá vyhovuje zameraniu práce a metódam skúmania. V teoretickej časti sme využívali najmä opisnú metódu, ktorá má pomôcť lepšie pochopiť príčiny a súvislosti načrtnutej problematiky a následne sme využívali metódu analýzy, dedukcie, komparácie a syntéz viacerých údajov a informácií pri formulovaní záverov pochádzajúcich z rôznych analýz na danú tému od viacerých autorov.

1 Charakteristika migrácie, migračných tokov, ich príčin a dopadov

Migrácia očami spoločenskovedných disciplín patrí do predmetu demografie, ale jej príčiny a dôsledky sa dotýkajú celej spoločnosti a teda patria aj do predmetu sociológie a iných vedných disciplín. Pod pojmom migrácia rozumieme mechanické presúvanie obyvateľstva.² Samotný pojem migrácia pochádza z latinčiny od slovesa „migrare“, čo znamená sťahovať sa, premiestňovať sa.³

Z hľadiska priestoru si môžeme definovať, v prípade premiestňovania cez hranice štátu zahraničnú migráciu, v prípade migrácie v rámci jedného štátu hovoríme o vnútornej migrácii a podľa smeru, rozlišujeme emigráciu a imigráciu. Emigrácia je proces vyst'ahovania sa z krajiny, z rôznych dôvodov, ktoré budú bližšie definované v nasledujúcich podkapitolách a imigrácia je prisťahovanie sa do určitej krajiny, podobne na základe určitých motívov. Tieto motívy sú dôležitými faktormi, ktoré nám pomáhajú chápať procesy migrácie a jej vývoj v rámci historického a geografického kontextu. Na základe týchto motívov rozlišujeme medzi sociálne alebo ekonomicky motivovanou migráciou alebo v prípade existenčných problémov rozlišujeme nútenú alebo naopak dobrovoľnú migráciu. Dôležitým a zároveň spoločným faktorom migrácie, ktorý ju odlišuje od ostatných pohybov, je jej dlhodobé trvanie, respektíve je dôležité rozlišovať dočasnú zmenu bydliska, za účelom návštevy, dovolenky alebo pracovnej cesty, ktoré nemajú dlhodobejší cieľ. „Migrácia predpokladá túžbu migrantov zostať v krajine, do ktorej prišli. Spoločným znakom migračného správania je snaha nájsť lepšie životné a ekonomické podmienky, uplatniť sa, tiež prekonať, resp. vyhnúť sa obmedzeniam existujúcim v domovskej krajine.“⁴

„V spoločenských a prírodných vedách hovoríme o pohybe v priestore a v čase. Migrujú nielen ľudia, ale aj akýkoľvek biologický druh, zvieratá a aj rastliny. Od tohto pohybu a adaptácie na nové prostredie a podmienky je závislá ich samotná existencia. Pohybom (mobilitou) obyvateľstva rozumieme istú zmenu v zaradení jedinca v nejakom systéme určitých jednotiek, alebo útvarov. V prípade, že jednotkami takéhoto systému sú určité sociálne útvary (povolanie, sociálne skupiny), potom takéto zmeny nazývame sociálnou

² CSÁMPAI, O. HALÁDIK, J. *Medzinárodná migrácia (Sociálny problém a bezpečnostné riziko)*. Akadémia policajného zboru v Bratislave. s.36. ISBN 80-8054-230-9

³ LIĐÁK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit.2012.25.04.] s.17. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

⁴ LIĐÁK, J. *Dôsledky migrácie obyvateľstva na integračné procesy v Európe*. Európa medzi identitou a integritou. Politologický zborník 2. s.240. ISBN 80-8068-110-4

mobilitou obyvateľstva. Ak sú týmito jednotkami priestorové, regionálne útvary, hovoríme o priestorovej, alebo geografickej mobilite obyvateľstva. Priestorová a sociálna mobilita obyvateľstva sú od seba navzájom závislé, pretože zmena sociálnej štruktúry vyvoláva priestorové pohyby obyvateľstva.“⁵

V rámci charakteristiky migrácie je dôležité odlíšiť legálnu a nelegálnu migráciu. Pod pojmom legálna migrácia chápeme pohyb osôb cez hranice štátu na základe splnení určitých podmienok stanovených právnymi aktmi štátu. Cieľom migračnej legislatívy je regulácia migračných tokov, eliminácia počtu cudzincov. Vzťah legálnej a nelegálnej migrácie sa môže prelínať v dôsledku počiatočného legálneho pobytu, vstupu do krajiny a zotrvanie po uplynutí daného povolenia alebo opačne, legalizovanie nelegálneho vstupu, či pobytu cudzinca na území štátu.⁶

Sťahovanie obyvateľstva za lepšími podmienkami pre život súvisí s podstatou ľudského bytia. Avšak od začiatku minulého storočia sa stretávame s novými črtami migrácie a to predovšetkým rozsiahlosť tohto fenoménu ako takého a jeho rozširovanie a ďalšia významná charakteristika súvisí s globalizáciou, ktorá migrantom do určitej miery „pomáha“ znižovaním dopravných nákladov, lepšou informovanosťou a možnosťou migrácie aj do vzdialenejších krajín. Mobilizácia svetového obyvateľstva sa čím ďalej zintenzívňuje a jej dôsledky sú čím môžeme vnímať stále ako dramatickejšie a rôznorodejšie. Okrem objektívnych dôvodov, ktoré nútia ľudí opustiť svoju rodnú krajinu, existujú mnohé subjektívne príčiny, ktoré závisia od vývoju jednotlivých krajín, a je zaujímavé sledovať vzájomnú interakciu na strane krajín emigrácie a krajín imigrácie.

Za posledných 350 rokov mali migračné toky určitú pravidelnosť a smerovanie, ktoré sa začali v 17.storočí. V tomto období, ktoré trvá dokonca do súčasnosti sa vysťahovalo z Európy takmer 45 miliónov ľudí, ktorí smerovali na územie dnešných USA a Kanady. Druhým smerom bola stredná a južná Amerika, do ktorej smerovalo približne 20 miliónov ľudí z Európy, pochádzajúcich hlavne zo Španielska, Talianska a Portugalska. Ďalší smer bol z Európy do Afriky, Austrálie a Ázie, kam smerovali predovšetkým britskí a holandskí kolonisti a smutným migračným smerom je aj prúd afrických otrokov do Ameriky od 16.storočia.⁷

⁵ LIĐAK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit. 2012.25.04.] s.17. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

⁶ CSÁMPAI, O. HALÁDIK, J. *Medzinárodná migrácia (Sociálny problém a bezpečnostné riziko)*. Akadémia policajného zboru v Bratislave. s.37. ISBN 80-8054-230-9

⁷ CSÁMPAI, O. HALÁDIK, J. *Medzinárodná migrácia (Sociálny problém a bezpečnostné riziko)*. Akadémia policajného zboru v Bratislave. s.13. ISBN 80-8054-230-9

Rozmanitosť motívov migračných tokov je spájaná práve vzájomnou závislosťou a prepojením vzťahov medzi krajinami, ktoré uľahčujú presun migrantov v dôsledku vyššej miery informovanosti o cieľových krajinách.

Martin Grešš zhodnotil základné charakteristiky migrácie po ukončení studenej vojny⁸:

- Rast nepravideľnej migrácie vrátane nelegálneho obchodovania s ľuďmi
- Rast počtu štátov a oblastí dotknutých medzinárodnou migráciou
- Regionálny charakter väčšiny medzinárodnej migrácie
- Medzinárodná migrácia sa stala súčasťou centrálnych politických otázok niektorých štátov (od konca 80. rokov)

Dôležitým fenoménom, ktorý ovplyvňuje vnímanie migrácie ako takej je zmena aktérov migrácie, kým kedysi migrujúci bol predovšetkým muž, v produktívnom veku, slobodný, s nízkou kvalifikáciou, súčasní aktéri migrácie sú aj ženy, rodiny, ktoré vďaka komplexnejším informáciám o cieľových krajinách migrácie, sa snažia ťažiť zo sociálneho systému rozvinutejších krajín.

1.1 Príčiny emigrácie a charakteristika push-pull modelu

Migrácia závisí od viacerých faktorov, ktoré si môžeme rozdeliť na dve oblasti, podľa toho, či vychádzajú zo strany krajiny emigrácie alebo krajiny imigrácie. Tieto príčiny nazývame push alebo pull faktormi. Teda faktormi, ktoré jednak tlačia k emigrácii, respektíve faktory vytlačania alebo naopak faktory, ktoré priťahujú imigrantov.

Autorom je Brinley Thomas, ktorý tento model vyvinul v súvislosti so zámorským vysťahovalectvom v 50-tych rokoch 20. storočia. Tento model bol postavený na úzkom vzťahu a interdependencii anglického a amerického hospodárskeho života, ktorý mal odhaliť a posúdiť vzájomné súvislosti demografických, ekonomických a sociálnych činiteľov. Hoci vo väčšine prípadov prevládajú ekonomické príčiny, často úzko súvisia aj s inými faktormi, ktoré netreba zanedbávať.⁹ Tieto príčiny sú výsledkom vzájomných vzťahov medzi krajinami na základe geografického, kultúrneho alebo ekonomického prepojenia, ktoré sa stávajú významnými determinantami vo vývoji migračných tokov.

V tejto podkapitole sa budeme venovať predovšetkým push faktorom a to v súvislosti s krajinami, ktorých emigranti tvoria najvyššie percento zahraničnej populácie v Taliansku

⁸GREŠŠ, M. *Medzinárodná migrácia – súčasné trendy a ekonomické koncepcie*. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. 1/2011, ročník IX. [online]. [cit. 2012.27.04.] s.179. Dostupné na internete: <http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2011-1.pdf>

⁹CSÁMPAI, O. HALÁDIK, J. *Medzinárodná migrácia (Sociálny problém a bezpečnostné riziko)*. Akadémia policajného zboru v Bratislave. s.20. ISBN 80-8054-230-9

a Španielsku. Pull faktory, teda faktory prit'ahovania, ktoré lákajú migrantov, sú v procese migrácie nenahraditeľnými, bez ktorých by proces migrácie nemohol fungovať. Pull faktory budú rozoberané bližšie v nasledujúcich kapitolách, konkrétne v prípadoch Španielska a Talianska.

Push faktory sú teda rôzne motívy na strane zdrojovej krajiny, ktoré vedú jednotlivcov k emigrácii. Môžu to byť zlé životné podmienky, buď ekonomického alebo neekonomického charakteru. Ekonomické faktory ako napríklad nepriaznivá situácia na trhu práce, nízke mzdy, neexistujúci finančný a poisťový trh vedú k emigrácii do krajín, ktoré sú rozvinuté s možnosťou ekonomického uplatnenia sa.¹⁰ Push faktory ekonomického charakteru sú rovnako relatívne aj v rámci spoločnosti zdrojovej krajiny emigrácie. Jedná sa o to, do akej miery sa jednotlivci alebo rodina zhodnocujú s okolím, aká je ich situácia vzhľadom k ostatným. Pojem bohatý a chudobný je v rámci spoločnosti relatívnym pojmom, ktorý súvisí práve s porovnávaním s okolím. Rozhodnutie jednotlivca emigrovať z ekonomických dôvodov si vyžaduje určitú úroveň informácií mimo krajiny, ktoré dotvárajú vnímanie jednotlivca chudoby a bohatstva v rámci odlišných štátov.

Push faktory neekonomického charakteru sú spojené so zlými životnými podmienkami, nedodržovanie politických práv, vojenské konflikty, prírodné katastrofy a mnohé iné, špecifické pre jednotlivé krajiny. V takomto prípade, je emigrácia skôr nútená a v mnohých prípadoch sa jedná o akútne situácie, pri ktorých zohráva dôležitú úlohu práve geografická poloha, ako napr. juh Talianska alebo enklávy Španielska na území Afriky ktoré lákajú mnoho prisťahovalcov práve pre ich bezprostrednú blízkosť so zdrojovými krajinami.

Imigračné toky smerujú predovšetkým z chudobného juhu na bohatý sever a z chudobného východu na bohatý západ. Rozdielny ekonomický vývoj krajín, ktoré spája geografická blízkosť, resp. susedstvo je hlavným motorom migračných tokov. Hlavným determinantom je práve trh práce a možnosť zamestnať sa, takže emigrácia z ekonomických dôvodov je úzko spätá s pull faktormi. Jedná sa o relatívnu situáciu, kedy aktéri migrácie porovnávajú situáciu na základe rôznych kritérií, s cieľom zamestnať sa.

„Do určitej miery sa dopyt po pracovných migrantoch prispôsobuje hospodárskym cyklom. Ekonomickí migranti vykonávajú všetky druhy prác, či už nízko kvalifikované alebo vysoko sofistikované. Vo väčšine krajín sú pracovné povolenia vydávané iba na určité, časovo obmedzené obdobie, v niektorých prípadoch je možné ich opakovanie a tým získať možnosť trvalého pobytu. S tým úzko súvisí jav zjednocovania rodín, kedy za už usadeným

¹⁰LIPKOVÁ, E. *Svetová ekonomika*. Ekonomická univerzita v Bratislave. EKONÓM 2009. s.94. ISBN 978-80-225-2744-6

cudzincom prichádzajú blízki členovia rodiny.“¹¹ Rozdielny ekonomický vývoj v rámci jedného regiónu, Stredomoria bol motorom migrácie od 70-tych rokov 20. storočia. Ekonomické motívy emigrácie sú vysvetľované ekonomickými teóriami na základe makroekonomických ukazovateľov, ktoré porovnávajú mzdovú nerovnosť, dopyt po práci, HDP p.c., kúpyschopnosť obyvateľstva alebo index ľudského rozvoja. A čím vyššie dané hodnoty sú, tým vyššie sú predpoklady pre migračné pohyby.

Všeobecne známe je zvyšovanie diaspór v ekonomickom rozvoji a tým aj neustále zvyšovanie priepasti medzi hospodársky vyspelými štátmi a rozvojovými krajinami. Ak porovnáme index ľudského rozvoja krajín, môže nám to do istej miery ukázať podmienky na život. Taliansko a aj Španielsko dosahujú hodnoty vyššie ako 0,9 a naopak zdrojové krajiny emigrácie dosahujú hodnoty okolo 0,5 v severnej Afrike a až po 0,7-0,8 vo východnej Európe.¹² Je evidentné, že disproporcie jednak v rámci regiónu ako Stredomoria, či Európskej únie sú veľké a motivácia ľudí na lepší život je spojená samozrejme aj s prácou a ekonomickým prežitím jedinca a rodiny. Priemyselný rozmach Talianska a aj Španielska vytvoril niekoľko stotisíc pracovných miest, ktoré lákali migrantov. Kým HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily rastie a v Taliansku a v Španielsku sa od 80-tych a 90-tych rokov takmer zdvojnásobilo, nezamestnanosť klesala až do vypuknutia svetovej finančnej krízy. V súvislosti s danými faktami, predovšetkým s rastom životnej úrovne v Taliansku a Španielsku je logický aj vývoj na pracovnom trhu, ktorý potreboval lacnú pracovnú silu. Domáci obyvatelia, ktorí sa začali zameriavať skôr na vyššie kvalifikovanú a špecializovanú prácu, odmietali zamestnanie v horšie platených pracovných profesiách, čo vytváralo priestor pre imigráciu a zároveň aj nutnosť pre podniky v textilnom, obuvníckom, potravinárskom sektore a stavebníctve a hotelierstve.

Túto situáciu vysvetľuje teória duálneho trhu práce, ako „dôsledku hlboké transformácie pracovného trhu, v ktorých rastie dopyt po nízko kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá je ochotná obsadiť pracovné pozície s nízkou sociálnou prestížou.“ Príkladom je aj Taliansko a jeho import pracovnej sily na pozície opatrovateliek, ktoré sú odmietané väčšinou žien z Talianska aj v prípade nezamestnanosti.¹³

¹¹LIDÁK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit. 2012.27.04.] s.20. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

¹²Svetová mapa s údajmi HDI. 2011. [online]. [cit. 2012.25.04.] Human Development Report. Dostupné na internete <http://hdr.undp.org/en/data/map/>

¹³KÁLMANOVÁ, Z. *Pričiny migrácie a migračné trendy*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit. 2012.29.04.] s.147. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

Sociálne motívy emigrácie zahŕňajú snahu na lepší život, teda podobne ako pri ekonomických motívoch, vychádzajú z relatívneho uvažovania o podmienkach na život v zdrojovej a príjmovej krajine a tiež vyžadujú určitý stupeň informácií. V centre týchto motívov sú sociálny alebo zdravotný systém, vzdelanie, kultúra alebo aj rodinné vzťahy a zjednocovanie rodín. Okrem motívov, ktoré priťahujú prisťahovalcov, medzi sociálne motívy zaraďujeme aj vytlačanie faktory, ako národnostné alebo rasové dôvody, či rôzne konflikty alebo zmena režimu, či prírodné katastrofy. Niekedy sa jedná o naliehavé situácie, ktoré produkujú tisíce utečencov, žiadateľov o azyl a nelegálnych migrantov.

Medzi významné faktory rezonujúce najmä v posledných rokoch sú tzv. environmentálni migranti, teda motivovanými prírodným prostredím v ktorom žijú, často súvisiacim aj s prírodnými katastrofami. Jedná sa o problémy spojené s skládkami odpadu, znečistenie vôd, ovzdušia, dezertifikácia, epidémie, ktoré nútia ľudí emigrovať. Do roku 2015 sa odhaduje počet až okolo 50 miliónov ľudí, ktorí budú nútení opustiť svoje domovy v dôsledku straty práce zapríčinené modifikovaným životným prostredím.¹⁴ V ekologicky kritických zónach žije na svete 1,6 miliardy ľudí.¹⁵

Čoraz výraznejší problém je aj vývoj života v krajinách periférie. Vytváranie triády svetového centra, semi-periférie a periférie je dôležitým determinantom migračných pohybov. Problém je existencia komunit ľudí bez základným životných potrieb, ktorých zmysel života pozostáva z uspokojovania základných životných potrieb, čo vedie k sociálnym konfliktom v spoločnosti.¹⁶

„Vlny utečencov [ďalej] produkovali také udalosti ako konflikt v Perzskom zálive, násilie v Somálsku, genocída v Rwande, konflikt v Kosove, nepokoje v strednej a západnej Afrike, vojna v Afganistane a v Iraku. Stále častejšie sa vo svete vyskytujú environmentálni utečenci v dôsledku rozsiahlych prírodných katastrof. Rastie tlak nelegálnych migrantov čo má za následok, že dovtedy krajiny, ktoré produkovali migrantov sa stali krajinami imigračnými a pre imigrantov zaujímavými. Ide predovšetkým o Írsko, Španielsko, Taliansko, Portugalsko a Grécko.“¹⁷ Obdobná situácia nastala aj počas roku 2011 a arabskej jari, kedy desaťtisíce utečencov emigrovali z Líbye, Tuniska alebo Egyptu a ich cieľom sa stali Taliansko, Francúzsko či Španielsko, a významnú úloha mala práve bezprostredná

¹⁴GÉRARD, C. *Migrations en Méditerranée*. Editions Ellipses. s.9. ISBN 2-7298-1272-5

¹⁵BADE, K.J. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Nakladatelství lidové noviny. s.419. ISBN 80-7106-559-5

¹⁶LIDÁK, J. *Dôsledky migrácie obyvateľstva na integračné procesy v Európe*. s.239. Európa medzi identitou a integritou. Politologický zborník 2,ISBN 80-8068-110-4

¹⁷LIDÁK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit. 2012.27.04.] s.29. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

geografická blízkosť krajín, spojená Stredozemným morom. Reálnym problémom počas Arabskej jari čelilo práve Taliansko, ktoré nebolo pripravené prijať desaťtisíce utečencov a následne sa dostalo do napätej situácie s Francúzskom, ktoré utečencov nechcelo pustiť cez francúzsko-taliansku hranicu a arabských utečencov vysádzalo z vlakov vo Ventimiglii. Geografická blízkosť talianskeho ostrova Lampedusa, vzdialeného približne 80 míľ od pobrežia Tuniska sa stala najschodnejšou možnosťou tranzitu pre emigrantov, často však s tragickými následkami. Podľa OSN približne 1500 utečencov za rok 2011 neprežilo tranzit do Európy.¹⁸ Tento fakt bol zároveň používaný talianskymi autoritami ako „odstrašujúci“ motív pre potenciálnych migrantov z Afriky, v zmysle, že také riziko nestojí za to. Kreativita utečencov na motorových člnoch, ktorým sa pokazili motory pred talianskym pobrežím, respektíve iné technické chyby na lodiach utečencov, zabraňovali talianskym autoritám deportovať utečencov naspäť.

„Uspokojujúca teória migrácie by mala teda vychádzať zo spojenia viacerých faktorov a teórií. Medzi tieto možno zaradiť: všeobecné podmienky, akými sú napríklad ekonomické nerovnováhy vo svete, nezamestnanosť v krajinách pôvodu, politické, ekonomické a kultúrne väzby medzi krajinami, dopyt po flexibilnej pracovnej sile ochotnej pracovať, individuálne a rodinné rozhodnutia migrantov, rodinné a priateľské vzťahy medzi migrantmi, vytvorené sociálne siete, inštitúcie vplývajúce na priebeh migrácie a politické rozhodnutia.“¹⁹

Vo vzťahu k migračným tokom a aj žiadostiam o azyl je dôležitých niekoľko faktorov. Bude ich zhrnul do nasledujúcich 5 bodov:²⁰

- Blízkosť krajiny pôvodu a cieľového štátu, ovplyvňovaná aj globálnou infraštruktúrou
- Ekonomické, kultúrne a politické prepojenia z koloniálneho obdobia alebo príbuznosť jazykov
- Migračná tradícia a sociálne siete prisťahovalcov vybudované v cieľových štátoch, ktoré sa vytvorili počas koloniálnej, postkoloniálnej etnickej či pracovnej migrácie a ktoré sa po obmedzení reťazovej migrácie využívali najmä na príchod rodinných príslušníkov
- Ekonomická a sociálna príťažlivosť jednotlivých cieľových štátov
- Azylová politika a praktizovanie azylového práva v cieľových destináciách

¹⁸LAMBERT, O. *Italy's Lampedusa left in crisis after Arab Spring*. BBC. 14.jún 2011. [online].[cit.2012.29.04.] Dostupné na internete <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13747558>

¹⁹KÁLMANOVÁ,Z. *Pričiny migrácie a migračné trendy*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit. 2012.29.04.] s.153. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

²⁰ŠTEFANČÍK,R., LENČ,J. *Migračná politika národných štátov*. SSRP. s.22. ISBN 978-80-969043-3-4

1.2 Pozitívne a negatívne dopady migrácie na zdrojové a cieľové krajiny

Vnímanie prínosov emigrácie pre zdrojovú krajinu je rovnako relatívnym pojmom, ktorý súvisí s konkrétnou krajinou a jej špecifikami. Všeobecne môžeme za výhody považovať pokles nezamestnanosti v zdrojovej krajine, ak krajina samozrejme trpí nedostatkom pracovných príležitostí a nie naopak, zníženie populačného tlaku, ktorý sa týka hlavne preľudnených krajín s vysokou natalitou a v prípade návratu emigrantov, krajina môže profitovať z ich know-how.²¹ Výhodou je aj menšia záťaž na sociálny systém, respektíve pokles chudoby, v prípade vysokej nezamestnanosti. Dôležitými sú aj finančné príjmy z emigrácie, ktoré sú často investované v krajine pôvodu.

Avšak názory na výhody a nevýhody sa líšia aj v rámci cieľovej krajiny, diskutabilnou témou je stále fakt, či na pracovnom trhu imigranti pôsobia rušivo aj v prípade dostatku pracovných síl, či netlačia na znižovanie miezd. Tieto dôvody, sú často obyvateľstvom vnímané ako nevýhody a hlavné obavy spájajúce sa ekonomickými dopadmi pre príjmovú krajinu. V prípade, že migranti sú kvalifikovanými pracovníkmi, bez zaťažovania sociálneho systému, vyššia produktivita krajina vedie k ekonomickému rastu príjmovej krajiny.

A práve výhody prinášajúca imigrácia a import pracovnej sily uľahčil medzinárodnú migráciu. Bohatšie regióny neprijímali občanov iných krajín výlučne zo solidarity alebo z humánnych pohnútok, ale práve často sledovali svoje „získané“ ekonomické hľadiská. Príkladom sú aj Taliansko a Španielsko, ktorých dopyt po pracovnej sile favorizoval migračné prúdy do krajín a prispôboval tomu logicky aj svoju legislatívu. Pristáhovalectvo mladej populácie a jej možnosť uplatnenia a tým prispievajúce do sociálnych fondov je výrazne pozitívnym argumentom na riešenie populačných problémov.²²

Nevýhody, ktoré prináša emigrácia pre krajinu pôvodu sú početnejšie ako jej priaznivé vplyvy, ale tiež súvisia s konkrétnymi podmienkami v krajine. Vo väčšine krajín opúšťajú predovšetkým ľudia v produktívnom veku, ktorí nie sú pre krajinu príťažou, ale práve naopak. Krajina tak stráca hlavne mladú populáciu, potenciálnu produkciu a práve odlev vzdelaných pracovníkov, tzv. brain draining je vážnym problémom emigrácie.²³ Nevýhody na strane zdrojových krajín súvisia však priamo s ich špecifikami a hospodárskou situáciou. V prípade koncentrácie pracovných emigrantov len z určitých sektorov, môže viesť k nárastu miezd alebo inflačným tlakom, či nedostatku kvalifikovaných pracovníkov. Okrem iného strata mladých ľudí, môže negatívne vplyvať na populačný rast, ale tento faktor, je ťažko

²¹ LIPKOVÁ, E. *Svetová ekonomika*. Ekonomická univerzita v Bratislave. 2009. s.98. ISBN 978-80-225-2744-6

²² CSÁMPAI, O. HALÁDIK, J. *Medzinárodná migrácia (Sociálny problém a bezpečnostné riziko)*. Akadémia policajného zboru v Bratislave. s.26. ISBN 80-8054-230-9

²³ LIPKOVÁ, E. *Svetová ekonomika*. Ekonomická univerzita v Bratislave. 2009. s.98. ISBN 978-80-225-2744-6

vnímateľný za negatívum, keďže väčšina imigrantov v Španielsku a Taliansku pochádza z krajín s vysokým populačným rastom a počtom obyvateľov.

1.3 Migrácia v kontexte Stredozemia

Geografická diverzifikácia imigračných tokov je jednou z hlavných oblastí skúmania rôznych medzinárodných organizácii a rovnako aj v rámci jednotlivých krajín. Geografická poloha krajín je jedným z najdôležitejších determinantov migračných tokov. Geografická pozícia Talianska a Španielska je spojená jednak s faktom, že Stredozemie bolo vždy križovatkou a oblasťou stretu rôznych kultúr. A ak chceme vidieť príčiny a vzťahy migračných tokov týchto dvoch krajín je rovnako dôležité ich vnímať aj ako krajiny, ktoré sú časťou Stredomoria. Avšak diverzita a rozsiahlosť pojmu Stredomorie nám nedovoľuje vnímať všetky krajiny rovnako, na druhej strane rozdielnosť vo vývoji jednak ekonomickom alebo aj sociálnom nám vysvetľuje odvekú mobilitu tohto regiónu.

Stredozemie môžeme smelo označiť ako oblasť mnohých kontrastov, ktoré však majú istú pravidelnosť. Kým sever tohto regiónu sa vyvíjal spolu s Európou severnou a západnou a tvoril jej súčasť geograficky a kultúrne, juh zaostávala a bol oblasťou viacerých konfliktov. Sever, teda Portugalsko, Španielsko, južné Francúzsko, Taliansko a Grécko sú priemyselne rozvinuté krajiny, predovšetkým kresťanského vierovyznania, bohaté a relatívne nižšie zaľudnené bez konfliktov. Na druhej strane, juh stredozemia, je chudobný, skôr poľnohospodársky orientovaný, islamského náboženstva.

Ako uvádza Ján Lidák: „Krajiny a štáty západnej Európy [Taliansko a Španielsko], o ktorých je vo svete všeobecne známe, že sa tu rešpektujú ľudské práva a slobody, existujú istoty demokratického systému spojené s istým materiálnym štandardom - tento obraz bohatého a rozvinutého sveta, kde je možná plná sloboda a zabezpečená realizácia jednotlivca, je obrovským magnetom, ktorý priťahuje imigrantov z krajín celého sveta, ktoré sú týchto hodnôt zbavené. Zároveň prísun lacnej pracovnej sily umožňuje výrobu lacných výrobkov a ich export na globálne trhy. Narastá počet ľudí hľadajúcich nové ekonomické príležitosti, zlepšila sa možnosť udržiavať spojenie a väzby medzi emigrantmi a ich rodinami v materskej krajine. Pristáhovalci umožňujú emigrovať svojim priateľom a príbuzným, poskytujú im informácie, tiež peňažné prostriedky a v novej krajine im pomáhajú začleniť sa do už existujúcej pristáhovaleckej komunity, pomáhajú im nájsť prácu a bývanie. Spoločným znakom migračného správania je snaha nájsť lepšie životné a ekonomické podmienky, uplatniť sa, tiež prekonať respektíve vyhnúť sa obmedzeniam existujúcim v domovskej

krajine.²⁴ Tento fakt bol a stále je determinantom migračných tokov a ich motívov v rámci krajín Stredozemia, ktoré sú spojené Stredozemným morom ako cestou za lepšími životnými podmienkami.

V rámci Európy už v minulosti boli významné oblasti Španielska a Talianska, ktoré sa stávali vďaka svojej geografickej polohe a klíme významnými cieľmi pracovníkov. Už v 18. storočí bola Kastília cieľom viacerých pracovníkov prichádzajúcich na sezónne zbery obilia alebo zamestnávajúcich sa v Madride ako robotníci na stavbách, väčšina z nich pochádzala z Galície. Neskôr sezónne presuny sa týkali transatlantických ciest. Migranti pochádzajúci zo Španielska a Talianska smerovali do Argentíny a dostali označenie golondrilas. V 19. storočí sa tieto plavby zintenzívnili v dôsledku zavedenia parníkov, ktoré cestu skrátili a znížili aj nákladovosť. V nasledujúcich rokoch do španielsko-talianskeho Stredomoria smerovalo niekoľko desaťtisíc pracovníkov, najmä do oblastí Katalánska, Provence, Languedoc, zamestnávajúcich na lokálnych veľkostatkoch, zberom ovocia. Významnými centrami boli Barcelona, Marseille, do ktorých prichádzali mnohí migranti z Francúzskeho stredohoria a okolia Pyrenej. Podobný sezónny charakter platil aj pre Pádsku nížinu, ktorá predstavovala cieľovú oblasť pre asi 50 tisíc pracovníkov pochádzajúcich od Álp z okolia Bergama až po okolia ligúrskeho Apenín. Centrami boli Turín, Miláno a práca na verejných stavbách, či v sektore služieb a hlavne pestovanie ryže v Pádskej nížine. Až vyše 100 tisíc pracovných síl smerovalo do stredného Talianska do okolia na juhu Toskánska, oblasť Latiny a Ríma, kde našli uplatnenie pri zbere obilia, na stavbách a sektore služieb.²⁵

Stredozemie je oblasť, ktorá vždy čelila „mimo-európskym“ migračným tokom, v historickom kontexte ju ovplyvňovali invázie, kolonizácia, svetové alebo občianske vojny. Môžeme rozlíšiť predovšetkým dva typy migračných tokov, podľa motívu: ekonomické a politické. Prvé migračné pohyby medzi Európou a juhom Stredozemia, respektíve Afrikou sa spájajú s kolonizáciou a smer migrácie vychádzal z Európy a smeroval do krajín Maghrebu.²⁶ Následne tento smer bol v nasledujúcich rokoch opačný a cieľom bolo predovšetkým Francúzsko. Tieto migračné toky, pôvodom z krajín Maghrebu sa zintenzívňovali aj v nasledujúcich rokoch, hlavne v období po prvej svetovej vojne. „Sprievodným javom bola postupná emigrácia osôb z bývalých koloniálnych dŕžav do takzvaných materských krajín, t.j. do krajín západnej Európy. V tomto období predovšetkým

²⁴LIDÁK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit.2012.05.05.] s.16. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

²⁵BADE, K.J. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Nakladatelství lidové noviny. s.24. ISBN 80-7106-559-5

²⁶Región severozápadnej Afriky, krajiny na západ od Egyptu: Alžírsko, Maroko, Tunisko, Líbya

z Indonézie, Indie, Alžírsku a subsaharskej Afriky. V rokoch 1954 až 1962 sa vrátilo viac ako 1 milión Francúzov z Alžírsku. Na začiatku päťdesiatych rokov došlo k návratu Holanďanov z Indonézie a od konca šesťdesiatych rokov zo Surinamu a neskôr z Holandských Antíl. V polovici sedemdesiatych rokov bolo aj Portugalsko konfrontované návratom obyvateľstva z afrických kolónií.²⁷

Ekonomický rozvoj Európy po druhej svetovej vojne, potreba lacnej pracovnej sily, vytvorili priestor pre migráciu. Dôležitým medzníkom migrácie boli 60-te roky, charakteristické hospodárskou konjunktúrou, výstavbou európskeho spoločného trhu, menšia potreba emigrácie Talianov a Španielov, a zvyšovanie príťažlivosti európskych krajín pre krajiny južného Stredomoria, predovšetkým z Maroka a Turecka. Nasledujúce 70-te roky, poznačené ropnými šokmi viedli k postupnému uzatváraniu hraníc typických imigračných krajín, ako Veľkej Británie, Nemecka a Holandska a smery migrantov viedli do Talianska, Španielska, Grécka a Portugalska. Dané obdobie bolo okrem iného charakteristické aj novými tendenciami migračných tokov. Ropné šoky zvýšili príťažlivosť ropných krajín ako Líbye, Blízkeho východu v rámci regiónu Severnej Afriky, zvyšovanie napätia a vypuknutie konfliktov na Balkáne boli novými motívmi migračných pohybov. Nasledujúce 80-te roky boli typické narastajúcim počtom žiadateľov o azyl, ktoré vyspelým európskym krajinám spôsobovali obavy, vytvorili sa tak podmienky nelegálnej migrácie, viac preferovanej ako odmietanie žiadostí. Tradičné emigračné krajiny Taliansko a Španielsko sa v priebehu 80-tych rokov stali imigračnými krajinami. Stali sa viac-menej dverami do Európy ako konečným cieľom migrantov, ktorí pochádzali už aj z krajín Ázie, Subsaharskej Afriky a Latinskej Ameriky. V danom období krajiny severného Stredozemia prijímali už niekoľko miliónov imigrantov, ktorých smery mali určitú pravidelnosť. Kým imigranti z Turecka smerovali hlavne do Nemecka, imigranti z krajín Magrebu do Francúzska a krajín Benelux-u a Maročania do Talianska a Španielska.

²⁷ LIĐAK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 [online]. [cit. 2012.05.05.] s.27. Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf

2 Moderné prisťahovalectvo do Talianska, jeho vývoj, príčiny a dopady

V posledných rokoch sa Taliansko v rámci Európy do stáva na prvé priečky v počte imigrantov, prevyšujú ho Španielsko, Nemecko a Veľká Británia. Špecifikom tejto krajiny, je fakt, že ešte do 80-tych rokov išlo predovšetkým o krajinu, ktorá produkovala mnoho emigrantov. Až 70-te a 80-te roky vytvorili z Taliansku imigračnú krajinu. Taliansko nemalo ani žiadne veľké koloniálne dedičstvo či bližšie vzťahy s rozvojovou krajinou, preto aj skúsenosti s imigračnými tokmi neboli dostatočne legislatívne opatrené.

Tisíce kilometrov talianskeho pobrežia sú cieľmi mnohých utečencov alebo žiadateľov o azyl, no Taliansko je prítiahľivé pre migrantov aj z ekonomického hľadiska.

2.1 Pull faktory Talianska ako imigračnej krajiny

Pozícia Talianska v súvislosti s imigráciou súvisela so situáciou v Európe a vo svete, ktorý v 70-tych rokoch trpel ropnými šokmi a krajiny ako Veľká Británia, Francúzsko, či Nemecko sa chránili pred prílevom imigrantov uzavretím hraníc, a tak zavreté dvere západnej Európy prinútili migrantov zmeniť cieľovú alebo tranzitnú krajinu.

Táto reštrikčná migračná politika štátov z obáv ukončenia hospodárskej konjunktúry viedla k pozastaveniu verbovania zahraničných pracovníkov, zvyšovaniu xenofóbnych nálad a rasistických názorov na stále rastúci počet prisťahovalcov, čo bol aj dôvod skoršej industrializácie krajín západnej ako južnej Európy a vysoká natalita usídlených prisťahovalcov. Na druhej strane rozmáhajúca sa industrializácia v južnej Európe pôsobila ako silný faktor imigračných tokov.²⁸

Relatívny priestor lacnej pracovnej sily lákal mnohých prisťahovalcov, až kým Taliansko, podobne ako aj ostatné krajiny južnej Európy nezačalo pociťovať silný prílev nelegálnej migrácie, azylantov, ktorí unikali pred zlou politickou, ekonomickou a sociálnou situáciou. Najvýraznejšími „faktormi príťahovania“ migrantov je teda situácia v Európe v období 70-tych rokov a hospodárska konjunktúra Talianska v 80-tych rokoch. Táto interdependencia medzi európskymi krajinami silno zapôsobila na zmenu migračných tokov.

Rastúci počet migrantov bol ovplyvňovala na druhej strane aj benevolentná migračná politika, vo všeobecnosti krajín juhozápadnej Európy, ktoré mali administratívne skúsenosti s vysťahovaleckou politikou, ale absentovali prijaté opatrenia upravujúce príchod zahraničnej

²⁸ ŠTEFANČÍK, R., LENČ, J. Migračná politika národných štátov. SSRP. s.19. ISBN 978-80-969043-3-4

pracovnej sily.²⁹ V roku 1986 bol prijatý zákon na ochranu pracovníkov, ktorý pozitívne vplýval na prísun nových prisťahovalcov, rovnako aj ďalšia taktika talianskej vlády udeľovania amnestií pre nelegálnych prisťahovalcov, ktoré im umožňovali zamestnať sa legálne bez potrestania ich predchádzajúceho nelegálneho pobytu.

Dôležitým faktorom však stále zostávala strategická poloha Talianska v blízkosti afrického pobrežia a Balkánu, aj keď pre migrantov často považovaná ako „medzi-krok“ do ostatných európskych štátov. Vo všeobecnosti si môžeme určiť 5 najstrategickejších hraničných bodov z pohľadu imigrácie:³⁰

- Jadranské pobrežie v okolí Púlie, nachádza sa v blízkosti balkánskeho pobrežia a predovšetkým mesto Otranto neďaleko Albánska
- Gorizia, hraničné mesto so Slovinskom, ktoré je v podstate rozdelené napoly v dôsledku jeho polohy
- Sicília, ktorá sa stala vďaka ostrovom Lampedusa a Pantelleria a mestu Trapani, hlavným útočiskom utečencov a emigrantov z Tuniska
- Íónske pobrežie v oblasti Kalábrie, je cieľom pre prisťahovalcov zo vzdialenejších krajín v porovnaní so Sicílskymi ostrovmi a severnou Afrikou
- Ventimiglia, hraničné mesto s Francúzskom

2.2 Transformácia Talianska na imigračnú krajinu

Ešte pred modernými prisťahovaleckými tokmi, už bolo Taliansko cieľom mnohých utečencov alebo žiadateľov o azyl. V období po zjednotení Talianska, boli prisťahovalci v krajine predovšetkým utečenci. V rokoch 1861 až do prvej svetovej vojny bola talianska imigračná politika liberálnejšia, aspoň v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami. V tomto období Taliansko prijímalo utečencov a exilantov z Rakúsko-Uhorska po revolúciách v roku 1848, ktorí smerovali hlavne do Turína a exilanti z Ruska do Milána. V tom období boli založené niektoré taliansko-ruské sociálne kluby a ortodoxné kostoly, ktoré ešte stále existujú. Mnoho utečencov z Arménska tiež smerovalo do Talianska ako študenti alebo sa mnohí z nich zamestnali vo fabrikách. Okrem utečencov, zaujímavými imigrantmi boli skupiny Nemcov, Rusov a Angličanov, ktorí sa usadili na Capri, v tomto prípade išlo

²⁹BADE, K.J. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Nakladatelství lidové noviny. s.305. ISBN 80-7106-559-5

³⁰VITALE, M. *Il fenomeno migratorio in Italia*. 2002. Università degli studi di Genova. [online]. [cit. 2012.05.05.] s.8. Dostupné na internete <http://www.tesionline.it/consult/preview.jsp?pag=8&idt=8618>

predovšetkým o vyššiu strednú vrstvu, ktorú lákalo stredomorské podnebie a prírodné krásy Talianska.³¹

Viac než storočie bolo však práve Taliansko vedúcou krajinou v počte emigrujúcich osôb, aj keď v posledných desaťročia zažíva však presne opačný vývoj. Demografický vývoj Talianska, starnúce obyvateľstvo a ekonomické dôvody dávajú príležitosti aby sa práve imigrácia stále riešením na aktuálne ekonomické a demografické problémy Talianska.

Celé toto obdobie prechodu Talianska z emigračnej krajiny na imigračnú možno podľa Bonifaziho rozdeliť do nasledovných etáp³²:

- Prvé obdobie začína rokom 1876 a bolo charakteristické silným vyst'ahovalectvom, ktoré sa pohybovalo medzi hodnotami 100 000 až 300 000 ľudí ročne v posledných piatich rokoch 19.storočia. V tomto období väčšina talianskych emigrantov smerovala do Francúzska, Švajčiarska, Rakúsko-Uhorska a Nemecka, v neskorších rokoch tohto prvého obdobia, veľa emigrantov smerovala aj do Spojených štátov amerických, Brazílie a Argentíny a väčšina emigrantov pochádzala zo severných regiónov Talianska.
- Druhé obdobie môžeme datovať od roku 1900 až do začiatku prvej svetovej vojny. V týchto rokoch sa počet emigrantov niekoľkokrát zvýšil a pohyboval sa medzi 600 až 800 tisíc emigrantov ročne, pričom viac ako polovica z nich smerovala do Ameriky. Novým fenoménom v tomto období bol fakt, že sa zvýšila emigrácia práve z južných regiónov Talianska.
- Tretie a štvrté obdobie datujeme od obdobia prvej svetovej vojny a je to zároveň obdobie implementácie anti-migračnej politiky fašistickým režimom, ktorá emigračné toky značne oslabila.
- Predposledné, piate obdobie sa datuje od obdobia 30-tych rokov 20-teho storočia, ktoré je charakteristické Veľkou hospodárskou depresiou. Počas 15 rokov tohto obdobia bola emigrácia z Talianska relatívne nízka, aspoň oproti ostatným krajinám Európy.
- Posledné, šieste obdobie začína druhou svetovou vojnou a v týchto rokoch sa počet emigrantov zvýšil a Taliansko okrem toho čelilo dvom významným faktom. Jednak

³¹ COLOMBO,A., SCIORTINO, G. *Italian immigration: the origins, nature and evolution of Italy's migratory system*. Journal of Modern Italian Studies 9(1) 2004. [online]. [cit. 2012.06.05.] s.51 Dostupné na internete <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/ricerca/articoli/col%20sci.pdf>

³² BONIFAZI,C. *The Italian transition from an emigration to immigration country*. 2009. [online]. [cit. 2012.06.05.] s.6. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP5_Italy.pdf

takmer úplný exodus Talianov z Juhoslávie a druhým bola strata talianskych afrických kolónií.

Trend emigrácie bol ovplyvnený ekonomickými, sociálnymi a politickými faktormi a trval do 70-tych rokov 20.storočia. Od 80-tych rokov neustále zvyšujúci sa prílev imigrantov, hlavne v krajinách južnej Európy, spravil aj z Talianska krajinu, ktorá sa musela prispôbiť tejto skutočnosti. Hlavné dôvody, ktoré obrátili vývoj z emigrácie na imigráciu boli predovšetkým ekonomického a legislatívneho pôvodu. Industrializácia krajiny si vyžadovala pracovnú silu, v takmer všetkých odvetviach ekonomiky, čo dávalo príležitosť zamestnať sa aj pre imigrantov, s nižším vzdelaním a vytváralo víziu lepších podmienok na život. Prudký nárast imigrantov bol do istej miery ovplyvnený aj legislatívou, ktorá do 80-tych rokov nebola pripravená na tento vývoj. V porovnaní s inými krajinami bola miernejšia a tým sa z Talianska stala buď alternatíva k severnej Európe alebo zároveň dvere do severnej Európy.

80-te roky môžeme označiť ako začiatky moderného prisťahovalectva. V tejto dobe si Taliansko začalo uvedomovať zmenu, ktorá si vyžadovala prispôsobenie vo viacerých oblastiach. Industrializácia krajiny nebola v porovnaní s Nemeckom, Francúzskom, či Veľkou Britániou taká výrazná, a začala sa rozvíjať neskôr. To bol tiež dôvod, prečo Taliansko nebolo krajinou lákajúcou imigrantov skôr a jeho skúsenosti sú do týchto rokov práve opačné. Prudký a vcelku neočakávaný prílev imigrantov, z krajín Severnej Afriky, Latinskej Ameriky a Východnej Európy pomohol krajine v jej ekonomickom raste, z dôvodu prílivu potrebnej pracovnej sily, ale na druhej strane jeho pozitívna stránka mala za následok nedôsledné legislatívne opatrenia, ktoré dovolili talianskym imigračným tokom pokračovať v čoraz vyššom počte.

Giovanna Zincone určila niekoľko charakteristických črt migračných tokov v Taliansku, ktoré logicky vyplynuli zo spomínaného historického podtextu, ktorému krajina čelila od polovice 20. storočia. Neskorý začiatok imigrácie je dôležitým faktorom, ktorý krajinu ovplyvňoval už od spomínaných 70-tych rokov minulého storočia, tento neskorý začiatok je spojený s o niečo oneskorenou industrializáciou krajiny a je práve výsledkom uzavretia hraníc ostatných západoeurópskych krajín, ktoré boli cieľom migračných tokov oveľa skôr. Ďalšou črtou, ktorá je charakteristická pre talianske migračné toky je jej rýchly priebeh, a to predovšetkým v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami, koncom 90-tych rokov Taliansko vykázalo najvyšší nárast migrantov. Dôležitým faktorom, ktorý sprevádza moderné prisťahovalectvo v Taliansku je vysoký podiel ilegálnych migrantov. Je zložité stanoviť presný počet, vzhľadom na to, že sa jedná o nezdokumentovanú migráciu. Jednou z ďalších

čít migračných pohybov je vysoký podiel uväznených prisťahovalcom nepochádzajúcich z Európy, ich percentuálny podiel vzhľadom k celkovému zahraničnému obyvateľstvu v Taliansku je 14,2%. Medzi dôvodmi na uväznenie prevládajú drogové dilerstvo a prostitúcia.³³

Na nasledujúcom grafe je vidno ako sa menilo Taliansko z emigračnej krajiny na imigračnú, koncom 80-tych rokov, začalo dosahovať saldo pozitívne hodnoty. Najvyššiu hodnotu dosiahlo v roku 2003, predstavujúc až vyše 6 krát vyššiu medziročnú zmenu oproti roku 2002.

Graf č.1 Migračné saldo Talianskej republiky za roky 1980 až 2008

Zdroj: vlastné vypracovanie podľa údajov Istat Dostupné na internete

http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf

Ešte stále bolo Taliansko považované za tranzitnú krajinu. Ako prvá vlna, ktorá priniesla okolo 700-800 000 prisťahovalcov bola v rokoch 1984-1989, pričom takmer polovica imigrantov nemala platné povolenie pobytu (Mauri a Micheli 1992). Celkovo možno

³³ZINCONI, G. *Italy-main features of Italian immigration flows*. [online]. [cit. 2012.07.05.] s.1-2. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/Main%20features%20of%20Italian%20immigration%20flows.pdf>

skonštatovať, že v týchto rokoch migračné toky v Taliansku vyplývali z 2 hlavných charakteristík: rýchly nárast počtu prisťahovalcov a vysoký podiel nelegálnych imigrantov.³⁴

Vnútoraná migrácia

Fenoménom, ktorým Taliansko trpelo od začiatku 80-tych rokov až do polovice 90-tych rokov bola tzv. vnútoraná migrácia. Ekonomický rozvoj krajiny nebol rovnaký vo všetkých regiónoch a disparity medzi juhom a severom spôsobili migráciu Talianov z južných oblastí na rozvinutý sever. Ekonomický rozvoj na severe krajiny sa sústredil hlavne v oblasti miest ako Miláno, Turín, Janov súvisiaci s rozvojom strojárstva v Turíne, chemického a petrochemického priemyslu, metalurgie, strojárstva v Janove a iných odvetví ako napr. textilný priemysel, kožiarsky priemysel v Miláne. Dopyt po pracovnej sile bol motívom emigrácie mnohých ľudí z juhu, z oblasti Púlie, Kalábie, Sicílie, kde životná úroveň obyvateľstva bola o polovicu nižšia a nezamestnanosť mnohokrát vyššia. Tieto regióny emigráciou utrpeli ekonomicky aj sociálne. Emigrovali predovšetkým muži, a mladí študenti, ktorí na severe nachádzali lepšie uplatnenie a neskôr aj možnosti na štúdium. Odlev mladých za štúdiom, v regióne spôsobil mnohé problémy. Nedostatok kvalifikovanej sily a nedostatok pracovných príležitostí zvyšovali emigráciu a tak prehlbovali krízu, ktorá sa časom stávala problémová aj v severných regiónoch Talianska. Kým juh Talianska zaostával ešte viac, tým, že prichádzal o pracovnú silu v najlepšom veku, tým utrpel priemysel aj poľnohospodárstvo a na druhej strane na severe Talianska, po prvom ekonomickom rozmachu, sa počet prisťahovalcov zvýšil natoľko, že začala byť núdza o pracovné miesta a mierne kultúrne rozdiely „južných a severných“ Talianov zvyšovali napätia, ktoré vytvorili priestor na vznik tzv. anti-neapolskej a anti-sicílskej politiky presadzovanej politickou stranou so silnými anti-imigračnými názormi -Severnou Ligou.

2.3 Charakteristika imigrantov v Taliansku

2.3.1 Počet, pôvod imigrantov a ich klasifikácia na základe motívov vstupu

Základnou črtou prisťahovalectva do Talianska je vysoký stupeň fragmentácie národností prisťahovalcov. Až vyše desať národností žijúcich v Taliansku predstavuje 50% všetkých cudzích štátnych príslušníkov, tento fakt súvisí práve so spomínanou geografickou polohou v blízkosti Afriky, či Balkánu, predstavujúc tak jednu z najhlavnejších

³⁴ZINCONI, G. *Italian immigrants and immigration policy-making: Structures, actors and practices*. [online]. [cit. 2012.07.05.] s.2 Dostupné na internete: <http://dare.uva.nl/document/39856>

medzinárodných migračných ciest. Ešte v 70-tych rokoch na prvom mieste, s počtom 6 460 sa nachádzala Juhoslávia, začiatkom roku 2000 klesla na 7. miesto v prospech Maroka. Počet povolení na pobyt pre prisťahovalcov pochádzajúcich z Maroka sa dostal na prvé miesto už začiatkom 90-tych rokov, keď predbehol Irán, ktorý sa v 80-tych rokoch nachádzal na prvom mieste pred Juhosláviou. Koncom 90-tych rokov sa po Maroku na druhé miesto dostali prisťahovalci z Albánska, nasledovaní Filipíncami a Rumunmi.³⁵

Výskyt prisťahovalcov zo strednej a východnej Európy vzrástol približne z 10 % na začiatku 90-tych rokov na viac ako 40% v roku 2005. V rovnakom období, podiel prisťahovalcov z Afriky sa znížil z 35% až 23 %. Všeobecne povedané, v minulosti medzinárodné migračné toky boli hlavne juh- sever. Z 90-tych rokov, vzhľadom k pádu komunistických režimov v strednej a východnej Európe, rozpad bývalej Juhoslávie a Sovietskeho zväzu, a proces rozširovania Európskej únie, v rámci Európy začal prevládať fenomén migrácie východ- západ.³⁶

V roku 2007 najväčší počet prisťahovalcov mimo krajín Európskej únie podľa kontinentov predstavovala Európa, s počtom okolo 56 tisíc, nasledovaná Áziou s počtom cca 25 tisíc a Afrikou s počtom približne 22 tisíc. V rámci Európy (mimo krajín EÚ) až 18 tisíc pochádzalo z Ukrajiny, 16 tisíc z Moldavska a 12 tisíc z Albánska. V rámci Ázie sa v danom roku na prvom mieste s počtom vyše 8 tisíc nachádzali prisťahovalci pochádzajúci z Číny, nasledovaní prisťahovalcami z Filipín, Indie a Srí Lanky. Z Afriky najväčší podiel mali Maročania s počtom vyše 12 tisíc. Počet prisťahovalcov z Tuniska, Egyptu a Ghany sa pohybovala okolo 1000 ľudí. V rámci Ameriky, najviac prisťahovalcov pochádzalo zo strednej a južnej Ameriky, predovšetkým z Brazílie, s počtom vyše 4 tisíc prisťahovalcov, v rámci tohto regiónu sa nachádzala na prvom mieste.³⁷

Na nasledujúcom grafe je znázornený počet jednotlivých prisťahovalcov v roku 2005. Je evidentné, že počet Rumunov je dvojnásobný ako Albáncov a vysoko prevyšuje aj ostatné národnosti. Na prvých priečkach, aj keď pomerne s klesajúcim podielom na počte migrantov

³⁵ COLOMBO, A., SCIORTINO, G. *Italian immigration: the origins, nature and evolution of Italy's migratory system*. Journal of Modern Italian Studies 9(1) 2004. [online]. [cit. 2012.15.05.] s.58. Dostupné na internete <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/ricerca/articoli/col%20sci.pdf>

³⁶ COLOMBO, A., SCIORTINO, G. *Italian immigration: the origins, nature and evolution of Italy's migratory system*. Journal of Modern Italian Studies 9(1) 2004. [online]. [cit. 2012.15.05.] s.58. Dostupné na internete <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/ricerca/articoli/col%20sci.pdf>

³⁷ COLLEO, L. *L'immigrazione in Italia tra identità e pluralismo culturale*. Ministero dell'Interno. 2009. [online]. [cit. 2012.20.05.] s.58 Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/17/0995_immigrazione_Italia_Indice_rev5.pdf

sú stále Maročania a Číňania. Počet migrantov z bývalej Juhoslávie postupne, od 90-tych rokov, klesá.

Graf č. 2 Počet cudzincov podľa národností v roku 2005

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov ISTAT, spracovaných v Dossier Statistico Immigrazione Caritas/Migrantes 2006. Dostupné na internete <http://www.emnitaly.it/download/ev-16-05.pdf>

K 1.januáru 2011 počet cudzích štátnych príslušníkov predstavoval 4 570 317 ľudí, oproti minulému roku ide o nárast o 335 tisíc zahraničných rezidentov. Predstavuje to o niečo nižší nárast ako v roku 2010. K 1.januáru 2010 cudzí štátni príslušníci v Taliansku predstavovali 4 235 059, respektíve 7% populácie, oproti roku je to o 0,5% viac. V roku 2011 tento podiel cudzích štátnych príslušníkov predstavoval 7,5%, podobne ako predchádzajúci rok išlo o 0,5% nárast. Počas roku 2009 sa počet cudzích štátnych príslušníkov zvýšil o 343 764 obyvateľov, hoci stále ide o relatívne vysoký nárast, oproti minulých rokom 2008 a 2007, je to menej a to v dôsledku predovšetkým poklesu migrantov pochádzajúcich z Rumunska. Zo všetkých cudzích štátnych príslušníkov, 22% tvoria neplnoleté osoby, ide o vyše 930 tisíc, z ktorých sa asi 570 tisíc narodili v Taliansku, zatiaľ čo zvyšok imigroval do

Talianska v dôsledku zlučovania rodín. Asi polovica zahraničných rezidentov, vyše dvoch miliónov, pochádza z krajín východnej Európy, z toho až 880 tisíc z Rumunska.³⁸

Reyneri, Ambrosini, Pugliese a Rybaczuck identifikovali hlavné typy migračných prúdov do Talianska, v závislosti od motivácie, ambícií a dĺžky pobytu. Na základe prepojenia materskej a príjmovej krajiny, sa dá determinovať ako je Taliansko zapojené do niekoľkých migračných systémov³⁹:

- Post-koloniálna, respektíve povojnová dekolonizácia mala významné dôsledky vo všetkých európskych krajinách. Na jednej strane sa po dekolonizácii vracal domov vojenský, administratívny personál, ktorý sa potreboval včleniť do spoločnosti a pracovného trhu a na druhej strane, koloniálne prepojenie prispelo k imigračným prúdom z kolonizovaných chudobnejších krajín, ktoré disponovali určitým stupňom informácií o kolonizátorskej krajine. Do Talianska sa v rokoch 1940 až 1960 vrátilo približne 850 tisíc ľudí, vrátane talianskych úradníkov, vojakov, personálu a zároveň boli sprevádzaní zahraničným personálom. V tomto období, vďaka nízkym nákladom na tranzit, začali prichádzať prví imigranti z Tuniska, ktorí sa vylodžovali na sicílskych ostrovoch. V roku 1960 menší prúd imigrantov pochádzal z Eritrei, ktorá bola talianskou kolóniou v rokoch 1890 až 1941. Títo imigranti afrického pôvodu udržiavali styky s talianskymi občanmi počas koloniálnej nadvlády, čím si získali užitočné informácie.
- Pracovná migrácia, ktorá je charakteristická absenciou aktívneho talianskeho náboru hľadania zahraničných pracovníkov. Konkrétne sa jednalo o absenciu periodizácie talianskeho imigračného procesu a jeho roztrieštený charakter. Sezónny charakter imigrácie do Talianska je spojený s príchodom pracovníkov pochádzajúcich z Tuniska, zamestnávajúcich sa v poľnohospodárstve a rybolove v južných regiónoch Talianska, predovšetkým na Sicílii, na severe krajiny bol zaznamenaný sezónny charakter pracovníkov pochádzajúcich z Juhoslávie. Zber ovocia, hlavne jablák, bol motiváciou mnohých sezónnych pracovníkov z východnej Európy koncom 80-tych rokov, po uvoľnení režimu a páde komunizmu. Ďalší nábor sezónnych pracovníkov pochádzajúcich z Filipín a východnej Afriky bol organizovaný za účasti katolíckych organizácií prostredníctvom talianskych agentúr v zdrojových krajinách zahraničných

³⁸Taliansky štatistický úrad. [online]. [cit. 2012.20.05.] Dostupné na internete <http://www.istat.it/it/archivio/39726>

³⁹COLOMBO, A., SCIORTINO, G. *Italian immigration: the origins, nature and evolution of Italy's migratory system*. Journal of Modern Italian Studies 9(1) 2004. [online]. [cit. 2012.21.05.] s.55. Dostupné na internete <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/ricerca/articoli/col%20sci.pdf>

pracovníkov. Ďalším prvkom pracovnej migrácie je priemyselný rozmach na severe a stredovýchode krajiny. Textilné, potravinárske, obuvnícke továrne, stavebný priemysel boli centrami pracovných pozícií pre zahraničných pracovníkov zo Senegalu alebo Ghany v regiónoch Reggio Emilia, Bergamo, Miláno, Brescia a Veneto.

- Študenti, ktorých významná prítomnosť sa datuje od 60-tych rokov minulého storočia, v dôsledku vysokého záujmu imigrantov pochádzajúcich z ropných štátov. Príčinami tohto záujmu sú relatívne nízke náklady na štúdium, absencia kvantitatívnych reštrikcií registrácií, ľahké využívanie štipendií ako nástroja spolupráce medzi krajinami. Napríklad v roku 1994 z 8400 prisťahovalcov pochádzajúcich z Iránu, ktorí získali talianske občianstvo bolo 6000 registrovaných ako študent.
- Utečenci, ktorých podiel oproti ostatným európskym krajinám sa považuje za nízky. V roku 2001 bolo Taliansko domovom približne 8 tisícom žiadateľom o azyl, utečencov a iným osobám pod dohľadom OSN.
- Samostatne zárobkovo činné osoby sa koncentrujú predovšetkým v okolí Milána a priemyselne vyspelého severu. Táto skupina prisťahovalcov pochádza predovšetkým z Číny, Egyptu a Tuniska a jedná sa o vysokú úroveň podnikateľskej činnosti.
- Mladí, respektíve osoby, ktoré prišli do Talianska s cieľom „skúmania západu“, jedná sa priemerne vzdelaných mladých ľudí, ktorí sa snažia o pochopenie a integrovanie sa do životného štýlu, získavanie skúseností a prístupu k novým spotrebným tovarom.

Na základe analýzy dôvodov na povolenia na pobyt sa dajú interpretovať informácie cenné pre pochopenie vývoju v konfrontácii s motívmi prisťahovalcov. Vo všeobecnosti sa dá vyvodiť, že základným a najdôležitejším motívom pobytu v Taliansku je práca a to už od začiatku masovej imigrácie. Postupom času však rástol podiel z rodinných dôvodov, čo súvisí samozrejme s faktom zjednocovania rodín a vedie ak k zmene štruktúry aktérov migrácie. Kým v počiatočných rokoch migrácie hlavní aktéri boli muži v produktívnom veku, postupom času, usídlení sa v krajine, dochádza k čoraz vyššiemu počtu prisťahovalcov prichádzajúcich za emigrovanými blízkymi rodinnými príslušníkmi. Za roky 1992 až 2007 sa váha tejto časti viac ako zdvojnásobila zo 14% na 31%, čo len dokazuje význam týchto vstupov. Tento fakt závisí aj od pohlavia migrantov, vyššie percento je pri ženskom pohlaví. V roku 1992 len 4% mužov žiadalo o povolenie na pobyt z rodinných dôvodov, pričom v tom istom roku to bolo až 30% žien. Pri oboch pohlaviach však tento podiel postupne rastie a v roku 2007 14%

mužov a takmer 50% žien uvádzalo rodinné dôvody ako dôvod na žiadosti na povolenie na pobyt.⁴⁰

Ak si odlíšime tento fakt, na základe údajov z roku 2007 v závislosti od národnosti, môžeme konštatovať, že najvyšší podiel práce ako dôvodu na povolenie na pobyt mali prisťahovalci zo Senegalu- 85%, z Filipín- 77%, Ekvádoru-73%, okolo 70% mali aj Moldavsko, Egypt, Čína, Peru a Poľsko. Naopak najvyšší percentuálny podiel rodinných dôvodov na povolenie na pobyt mali Albánsko- 42%, Maroko- 34%, India- 34%, Tunisko- 32%.⁴¹

2.3.2 Územné rozčlenenie a demografická štruktúra prisťahovalcov

Povolenia na pobyt nám identifikujú regióny s najvyšším počtom cudzích štátnych príslušníkov a zároveň ich podiel na domácom obyvateľstve. Ide o dôležitý ukazovateľ, ktorý nám odzrkadľuje ekonomickú situáciu v krajine, dôsledky a príčiny legislatívnych opatrení alebo postojov verejnosti, ktoré budú bližšie analyzované v ďalších podkapitolách.

Koncom 90-tych rokov sa rozdiely v jednotlivých oblastiach Talianska týkali aj pracovnej migrácie mimo pracovníkov pochádzajúcich z Európskej únie. V rámci poľnohospodárstva, najvyšší podiel zahraničných pracovníkov zamestnaných v danom sektore mal severovýchod (44%) a juh Talianska (22%). V rámci stavebníctva, najviac zahraničných pracovníkov oproti ostatným regiónom bolo zamestnaných na severovýchode (44%) a severozápade (36%) a obdobná situácia je aj v priemysle. V sektore služieb bolo najviac zahraničných pracovníkov zamestnaných na severozápade a v rámci sektoru domácich prác najviac zamestnával juh Talianska (41%). Vo všeobecnosti sa zahraniční pracovníci zamestnali predovšetkým v domácich prácach (31%), službách (20%) a poľnohospodárstve (15%).⁴²

Na základe daných údajov v tabuľke č.1 vidíme, že najvyšší počet povolení na pobyt, v roku 2004 aj 2007 bol udelený v severozápadných regiónoch Talianska, najväčší nárast

⁴⁰ BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.20.05.] s.60. Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

⁴¹ BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.21.05.] s.62. Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

⁴² VENTURINI, A. STROZZA, S. *Italy is No Longer a Country of Emigration: Foreigners in Italy, How Many, Where They Come From and What They Do*. Migration Policy and the Economy: International Experiences. Academy for Politics and Current Affairs. [online]. [cit. 2012.22.05.] s.275. Dostupné na internete <http://www.hanns-seidel-stiftung.de/downloads/studies1.PDF#page=263>

udelení povolení mala severovýchodná oblasť Talianska, a naopak najnižší nárast, resp. pokles o 10% zaznamenali južné regióny Talianska.

Tabuľka č.1 Povolenia na pobyt v Taliansku, v jednotlivých regiónoch v rokoch 2004,2007

	1.1.2004	1.1.2007	Percentuálna zmena roku 2007/2004
Taliansko	2 227 567	2 414 972	8,4
Severozápad	746 146	846 556	13,5
Severovýchod	550 095	675 734	22,9
Stred	618 645	606 133	-2,0
Juh	232 205	205 578	-10,2
Ostrov	80 476	77 971	-3,1

Zdroj: BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. Dostupné na internete

http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

V roku 2007 najviac cudzích štátnych príslušníkov, vyše jedného milióna sa nachádzalo na severozápade. Tento počet predstavoval skoro 36% všetkých prisťahovalcov v Taliansku. Najvyšší podiel na domácom obyvateľstve-7,2%, v rámci všetkých regiónov bol na severovýchode krajiny a to o 2% viac ako priemerná hodnota v Taliansku.

Tabuľka č.2 Počet cudzích štátnych príslušníkov v roku 2007 podľa jednotlivých regiónov a ich percentuálny podiel na domácom obyvateľstve

Regióny	Počet cudzích štátnych príslušníkov	Podiel na domácom obyvateľstve v %
Severozápad	1 067 218	6,8
Severovýchod	802 239	7,2
Stred	727 690	6,3
Juh	244 088	1,7
Ostrov	97 687	1,5
Taliansko	2 938 922	5,0

Zdroj: BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. Dostupné na internete

http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

Konkrétne, najvyšší percentuálny podiel cudzích štátnych príslušníkov na domácom obyvateľstve, 7,6% bol v roku 2007 v Lombardii, prvé miesto mal tento región aj v roku 2004 s hodnotou 4,2%. Hneď za Lombardiou sa nachádza s podielom 7,5% región Emilia-

Romagna, pred Venetom a Umbriou s hodnotou 7,3%. Najnižší podiel mali regióny Sardínia, Basilicata a Kampánia, s hodnotami okolo 1%.⁴³

V rámci provincií v roku 2007, najvyšší podiel cudzích štátnych príslušníkov na domácom obyvateľstve bol v provincii Prato a Brescia s hodnotou vyše 10%. 9% podiel mali provincie Treviso, Vicenza, Reggio-Emilia, vysoké podiely mali aj provincie Milano, Mantova, Verona, Parma, Modena, Piacenza a Pordenone s hodnotou okolo 8% a Siena a Ravenna so 7%.⁴⁴

Zvýšená koncentrácia prisťahovalcov v určitých regiónoch alebo provinciách nie je náhoda, ale naopak úzko súvisí s ekonomickým, hospodárskym a sociálnym vývojom, rozdelením pracovných príležitostí, geografické faktory. Územná štruktúra cudzincov v rámci regiónov je skúmaná mnohými vedcami ako Macioti a Pugliese, či Bonifaci. Dôležitým ukazovateľom je územná štruktúra cudzincov v závislosti od národnosti. Kým prisťahovalci z Filipín sa koncentrovali predovšetkým v okolí Milána, Ríma a Neapolu, kde sa stali súčasťou lokálneho trhu práce, prisťahovalci zo Senegalu smerovali do okolia Bergama a Brescia. Čínsky migranti sa usádzali hlavne v oblastiach Milána, Ríma a Florencii v dôsledku pracovných príležitostí v reštauráciách a vlastného podnikania vo Florencii. Iným príkladom, dobre reflektujúcim geografickú dimenziu sú pracovníci pochádzajúci z Tuniska, ktorí sa tradične usádzajú na západe Sicílie a z podobných geografických príčin, Albánci smerovali do Bari, pracovníci z bývalej Juhoslávie smerovali do Trieste a do oblasti v okolí provincie Trivento.⁴⁵

Demografická štruktúra cudzincov

V rokoch 1992 až 2007 podiel vekovej kategórie 25-29 rokov medzi mužmi predstavoval vyše 25%, o niečo menej, okolo 24-25% sa podieľala veková kategória 30-34 rokov a 18% kategória 18-24 rokov. Tento fakt nám determinuje dôležitosť, že ide o mužov, v stredom veku, ktorí sú pracovne schopní a bez zaťažovania sociálneho systému. Oproti ženskému pohlaviu treba zdôrazniť výraznejší podiel mužskej vekovej kategórie 25-29 rokov

⁴³BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.25.05.] s. 66. Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

⁴⁴BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.67 Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

⁴⁵COLOMBO,A., SCIORTINO, G. *Italian immigration: the origins, nature and evolution of Italy's migratory system*. Journal of Modern Italian Studies 9(1) 2004. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.61 Dostupné na internete <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/ricerca/articoli/col%20sci.pdf>

v porovnaní s ostatnými vekovými kategóriami. V rámci ženského pohlavia je naopak podiel ostatných vekových kategórií oproti mužskému pohlaviu silnejšie zastúpený, čo súvisí do istej miery aj s vyšším podielom rodinných dôvodov na povolenia na pobyt a snaha o zjednocovania rodín, po určitom čase pracovného pobytu mužských príslušníkov rodiny.⁴⁶

Dôležitým determinantom je takmer štvrtina imigrantov skladajúca sa z detí, oproti minulosti ide o výrazný nárast v dôsledku vyššieho počtu narodených a v dôsledku zjednocovania rodín. Výrazný nárast podielu zjednocovania rodín ako dôvodu povolení na pobyt a to aj v dôsledku narodenia detí v Taliansku. Situácia je využívaná cudzincami ako dôvod zjednocovania rodín, keďže deti narodené v Taliansku nevyžadujú osobitné povolenia na pobyt a sú občanmi Talianskej republiky automaticky. Deti narodené cudzincom v roku 2007 predstavujú 10% všetkých narodených detí v Taliansku.⁴⁷

Všeobecne možno povedať, že na 100 detí narodených v Taliansku vo veku 0-5 rokov je 9 detí narodených cudzincom. Na severe krajiny je tento podiel o niečo vyšší, na 100 detí vo veku 0-2 rokov je 15 detí narodených cudzincom, v strednej oblasti Talianska to je 12 detí a na juhu je tento podiel zasa o niečo nižší, a to 2 deti narodené cudzincom na 100. Táto druhá generácia cudzincov môže byť možnosťou a výzvou na lepšiu integráciu do spoločnosti a posilnenia sociálnej súdržnosti.⁴⁸

2.4 Dopady prisťahovalectva v Taliansku

Vnímanie dopadov prisťahovalectva v Taliansku sa počas posledných 20 rokov zmenilo a to nielen z ekonomického, ale aj sociálneho, resp. psychologického hľadiska. Jedným z dôvodov je aj fakt, že počet migrantov niekoľkokrát vzrástol a ich integrácia do spoločnosti neprebíha podľa predstáv. Súvisí to aj ekonomickým vývojom, vývojom pracovného trhu a schopnosti vnímať prínosy zahraničných pracovníkov ako výzvu reštrukturalizácie hospodárstva. Postupne sa menila aj legislatíva regulujúca migračné toky, ktorá v 80-tych tokoch bola v porovnaní s inými európskymi štátmi relatívne liberálna a favorizujúca

⁴⁶BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.64
Dostupné na internete
http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

⁴⁷BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.79
Dostupné na internete
http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

⁴⁸BARBAGLI. Rapporto sugli immigrati in Italia. 2007. Ministero dell'Interno. [online]. [cit. 2012.22.05.] s.79
Dostupné na internete
http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf

legálnych prisťahovalcov, v posledných rokoch sa stala a prísnejšou a dokonca kritizovanou zo strany Európskej únie, táto situácia len reflektuje fakt zmeny talianskej spoločnosti, ktorá už nevníma prisťahovalectvo len pozitívne. V súvislosti so zmenou postoja verejnosti, súvisí aj zmena postoja politických činiteľov, ktorý sa stavajú voči prisťahovalectvu viac-menej negatívne alebo prísne, čo do istej miery má posilňovať ich imidž pred talianskou spoločnosťou.

Štúdiá vytvorená Caritas v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí Talianskej republiky „The impact of immigration on Italy’s society“ sa opiera o argumenty, ktoré síce imigráciu vnímajú pozitívne čo sa týka sociálneho systému, pre príspevky na daniach a zdravotnom systéme, je logické, že problémy spoločnosti sa nedajú vyriešiť len týmito kompenzáciami a potrebujú sami o sebe reštrukturalizáciu. Iným pohľadom sa dá definovať imigrant ako spotrebiteľ, ktorý prispieva k rastu domáceho dopytu, ale stále je skôr orientovaný k sporeniu ako míňaniu, napriek tomu výrazný dopytu zo strany prisťahovalcov bol zaznamenaný v telefónnych službách, v dôsledku hovorov do materských krajín a aj používanie verejnej dopravy, vlakovej alebo mestskej hromadnej, v porovnaní s domácim obyvateľstvom, ktoré investuje skôr do kúpy vlastného dopravného prostriedku.⁴⁹

V súvislosti s nezamestnanosťou, resp. zamestnanosťou, na severe je možné pozorovať komplementárny charakter prisťahovalcov na domácom pracovnom trhu, keďže dopyt po pracovných silách je vyšší ako v južných regiónoch a preto dopad na pracovný trh je nutné rozlišovať v rámci regiónov a chápať disproporcie medzi jednotlivými sektormi.⁵⁰ Dôležitým determinantom je fakt, že vysoký podiel zahraničných pracovníkov je zamestnaných v poľnohospodárstve a rybolove, čo prevažuje hlavne na juhu krajiny. Ich podiel v danom sektore prevyšuje priemer v ostatných imigrantských krajinách, okrem Španielska. Druhým významným sektorom sú domáce práce, ktoré sa stali tiež útočiskom, spolu so sektorom poľnohospodárstva nelegálnych imigrantov.

Podobne dôležitým je aj sektor služieb, v ktorom prevažuje hotelierstvo, reštaurácie, upratovacie služby a v rámci národnosti, je najviac prisťahovalcov v danom sektore

⁴⁹ D’Ascenzio, A. *The impact of immigration on Italy’s society*.2004. [online]. [cit. 2012.22.05.] s.14 Dostupné na internete <http://www.dl-provider.com/search/the%20impact%20of%20immigration%20on%20italy%20s%20society%20.pdf.html?aff.id=1376>

⁵⁰D’Ascenzio, A. *The impact of immigration on Italy’s society*.2004. [online]. [cit. 2012.23.05.] s.15. Dostupné na internete <http://www.dl-provider.com/search/the%20impact%20of%20immigration%20on%20italy%20s%20society%20.pdf.html?aff.id=1376>

zamestnaných zo severnej Afriky, nasledovanej Poľskom a Slovinskom. Okrem iného významný podiel v službách je počet zamestnaných žien oproti ostatným sektorom.⁵¹

2.4.1 Zmena talianskej imigračnej legislatívy

Imigračné zákony boli dá sa povedať vytvárané a prijaté väčšinou ako núdzové opatrenia (Bolaffi, 1996). Prvý návrh na reguláciu imigrácie bol prijatý v rokoch 1986 a 1990 s cieľom zredukovať neautorizovanú imigráciu aby znížil konkurenciu domácim výrobcom. Oba tieto zákony smerovali k procesu prijímania nových zamestnancov až po overení neschopnosti domácich pracovníkov a zároveň sa snažili sprísniť kontroly nelegálneho zamestnávania. Hoci tieto zákony mali viesť k zníženiu nelegálnej práce imigrantov, viedli práve k opaku, odradili legálne zamestnávať neeurópskych príslušníkov a ani nepredpokladali masové prisťahovalectvo bez povolenia na pobyt. Neskôr bol zákon z roku 1986 novelizovaný a v roku 2002 spolu s druhým zákonom z roku 1990 boli pridané do novej regulácie.⁵²

Podľa G. Zincone imigračná politika, ktorá sa snaží redukovať a zatvára dvere legálnemu prisťahovalectvu, napoly otvára dvere nelegálnej imigrácii. Prísne imigračné zákony boli implementované domnievajúc sa, že nelegálne prisťahovalectvo bolo spôsobené nedostatočnými legislatívnymi opatreniami a neefektívnymi kontrolami na hraniciach, čo bolo treba zmeniť novou legislatívou. Rozširujúc čím ďalej požiadavky na trvalé povolenie pobytu viedli k nárastu požiadaviek dočasného pobytu, čo sa týkalo predovšetkým obyvateľov z hlavných emigračných krajín.⁵³

Zákon z roku 1986 bol celkovo prvý imigračný zákon v Talianskej legislatíve a zároveň prvý program týkajúci sa regulácie ilegálnych prisťahovalcov. Reguloval podmienky vstupu a pobytu cudzincov do Talianska a rovnako garantoval rovnaké práva ako majú Taliani. Okrem toho upravoval podmienky ilegálnych prisťahovaleckých pracovníkov. Avšak tento zákon bol nedostatočný v dvoch základných aspektoch: jednak ignoroval utečencov, a regulačné podmienky vyžadované od nelegálnych imigrantov boli náročné na implementáciu

⁵¹D'Ascenzio, A. *The impact of immigration on Italy's society*. 2004. [online]. [cit. 2012.23.05.] s.15. Dostupné na internete <http://www.dl-provider.com/search/the%20impact%20of%20immigration%20on%20italy%20s%20society%20.pdf.html?aff.id=1376>

⁵²REYNERI, E. *Immigration in italy: trends and perspectives*. 2007. IOM. [online]. [cit. 2012.23.05.] s.20. Dostupné na internete [http://www.portalecnel.it/portale/indlavdocumenti.nsf/0/466486C57FF3FF42C125737F0050A9EC/\\$FILE/Reyneri-%20Immigration%20in%20Italy.pdf](http://www.portalecnel.it/portale/indlavdocumenti.nsf/0/466486C57FF3FF42C125737F0050A9EC/$FILE/Reyneri-%20Immigration%20in%20Italy.pdf)

⁵³ZINCONI, G. *Italy-main features of Italian immigration flows*. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.1 Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/Main%20features%20of%20Italian%20immigration%20flows.pdf>

Čo viedlo k tomu, že tento program nebol najúspešnejší. Len 105 312 prisťahovalcov dokázalo tieto podmienky splniť (Sopemi, 1991).⁵⁴

Nový zákon, ktorý bol pripravený v roku 1989, pod č. 39/1990 a známy ako Martelliho zákon, potvrdil rovnocenné práva cudzincov a Talianov, ale sprísnil podmienky pre vstup do krajiny a rozšíril hranice regulácie pre imigrantov prítomných v krajine.

Nový imigračný zákon, implementovaný v roku 1998 mal skompletizovať a znovelizovať existujúce opatrenia, išlo o zlúčenie zákonov č.713/1931, č.943/1986 a č.335/1995 a tak ako to naznačuje názov, jednotný korpus noriem, ktorý reguluje práva a povinnosti cudzincov v Taliansku, ich pobytové a pracovné podmienky a iné záležitosti týkajúce sa rodiny, sociálnej integrácie a kultúrneho života v hostiteľskej krajine (Triandafyllidou, 1999). Ďalšie uzákonenie zákona v Taliansku, ktorý sa týka cudzincov, odhaľuje zaujímavé kombinácie národných úvah a západoeurópskych systémových zmien. Ako súčasť rámca všeobecného systému Európskej únie o migrácii predstavuje kritickú situáciu. Demonštruje značnú podporu pre reštriktívnu imigračnú politiku cez zavedenie prísnych kontrol. Taliansko sa snaží prekonať núdzovo orientované opatrenia na reguláciu prisťahovaleckých tokov. V roku 1998 bol implementovaný zákon č. 40/06.3.1998 , ktorý mal priniesť riešenie na núdzovému prístupu k imigrácií práve cez včlenenie imigračných kontrol a polície.⁵⁵ Talianske authority mali v snahe týmto zákonom vytvoriť prostredie nízkou konfliktnosťou a posilnenie legálnej migrácie udelením plných práv legálnym prisťahovalcom a základné práva nelegálnym. Išlo hlavne o snahu preklenúť krátkodobé účinky imigračných zákonov, ktoré zlyhali v ostatných európskych krajinách, ale na druhej strane vysoká úroveň poskytovaných práv cudzincom bola aj kritizovaná.

Hoci tento zákon zabezpečuje (oficiálne) uznanie a sociálnu integráciu prisťahovalcov prostredníctvom záležitostí zaoberajúcich sa ich vstupom, pobytom a prácou, trendy vo vývoji a implementácii nariadení tohto zákona sa riadia myšlienkou, bezprostrednej hrozby, v súlade s podobnými postojmi v iných krajinách EÚ. Ide predovšetkým o potlačenie ilegálnej imigrácie prostredníctvom prísnej kontroly a regulácie počtu cudzincov. Stanovuje kvóty pre

⁵⁴VEIKOU,M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.5.Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

⁵⁵ VEIKOU,M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.6 Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

novú imigráciu a definuje kritériá pre naturalizáciu. V skratke, tento zákon mal 3 základné ciele:⁵⁶

- a) Účinnejší regulačný proces a organizácia prísťahovaleckých tokov cudzincov, ktorí hľadajú zamestnanie
- b) Účinná prevencia nedokumentovanej imigrácie
- c) Integrácia imigrantov už prítomných v krajine

Zosumarizujeme novelizácie týkajúce sa vyššie spomenutých cieľov zákona č. 40/1998:⁵⁷

- Aby bolo možné kontrolovať ilegálne vstupy do krajiny, zákon počíta s možnosťou zadržania ilegálnych prísťahovalcov v špeciálnych „centrách pobytu a pomoci“ (čl.12), ktoré spravujú dobrovoľné organizácie a stráži polícia. O vyhostení môže rozhodnúť súd z bezpečnostných dôvodov (čl.13, 14).
- Predstavenie prísnych opatrení ohľadom nedokumentovaných prísťahovalcov je zapríčinené presvedčením, že súvisí s kriminálnym správaním. (Blangiardo, 1998:48). Je zvláštne, že v právnych listinách sa nedokumentovaný status označuje ako „nezákonnosť“.
- Pokiaľ ide o reguláciu, bol prijatý trojročný plán imigračných tokov.
- Ďalšia dôležitá novelizácia sa týka zvýšenej podpory cudzincov hľadajúcich si prácu legálnou formou, zjednodušením podmienok nutných na legálny vstup a pobyt v Taliansku.

Pracujúci môžu vstúpiť a pracovať na území Talianska prostredníctvom nasledujúcich procedúr: sezónne kvóty, pracovné zmluvy s talianskym zamestnávateľom a využitie „finančnej podpory“ od talianskeho občana. Takýmto prísťahovalcom môže byť udelené dočasné povolenie v rámci plánovanej kvóty. Tieto opatrenia demonštrujú odhodlanie vlády podporovať integráciu prísťahovalcov. Množstvo ustanovení zákona, ako napríklad ustanovenia napomáhajúce stretnutiu rodiny (čl. 27), preberajú vskutku rovnaké metódy.⁵⁸

⁵⁶ VEIKOU, M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in Italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.7. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

⁵⁷ VEIKOU, M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in Italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.7. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

⁵⁸ REYNERI, E. *Immigration in Italy: trends and perspectives*. 2007. IOM. [online]. [cit. 2012.26.05.] Dostupné na internete [http://www.portalecnel.it/portale/indlavdocumenti.nsf/0/466486C57FF3FF42C125737F0050A9EC/\\$FILE/Reyneri-%20Immigration%20in%20Italy.pdf](http://www.portalecnel.it/portale/indlavdocumenti.nsf/0/466486C57FF3FF42C125737F0050A9EC/$FILE/Reyneri-%20Immigration%20in%20Italy.pdf)

Pozitívne dôsledky môžeme zhrnúť nasledovne⁵⁹:

- Odhodlanie talianskych autorít zaobchádzať s imigráciou ako dlhodobým fenoménom.
- Zákon prízvukuje a podporuje rovnosť zaobchádzania
- Smeruje k dlhodobému plánovaniu migračných tokov v spolupráci s vládami zdrojových krajín.

Na druhej strane má aj niekoľko negatív:

- Tzv. policajná zodpovednosť
- Ekonomické problémy pretrvali (pri poslednej regulácii boli legálni imigranti stiahnutí z pracovného trhu, pretože zamestnávateľia pred nimi uprednostnili tých ilegálnych, ktorí nepožadujú oficiálny plat a zvláštne pracovné podmienky);
- Hoci talianska verejnosť ukázala určitú sociálnu toleranciu, v posledných rokoch sa stupňujú rasistické nálady. (Bonifazi 1992; Woods 1992: 189).

Verejné vzdelávanie, sociálne služby a legálna práca zľahčuje integráciu cudzincov aj podpora novej legislatívy, ktorá je pomerne liberálna nie len pre dokumentovaných, ale aj pre ilegálnych imigrantov. Okrem celkového úsilia potlačiť nezákonnú imigráciu príležitostnými represívnymi opatreniami, fenomén nevedol k značnému poklesu a trvanie tohto javu je spojené so štruktúrnymi črtami talianskej ekonomiky a spoločnosti, zahrňujúc fakt, že legislatíva je flexibilná podľa dopytu domáceho trhu. Naďalej relatívne uvoľnený postoj talianskej vlády k tejto problematike ilustruje jej oneskorená odpoveď na tlak iných členských krajín Schengenského priestoru, aby sprísnila nariadenia týkajúce sa vyhostenia ilegálnych imigrantov. Okrem toho sa zdá, že pravidelné uzákonenie regulačných programov (štyri v priebehu štrnástich rokov: 1986, 1990, 1996 a 1998) čiastočne stimuluje ďalšiu nepravidelnú migráciu.⁶⁰

Tieto fakty prispievajú k názoru, že nelegálna imigrácia z dôvodu jej prispenia k zvýšeniu produkcie a regionálnych príjmov a napriek potenciálnym sociálnym napätiam spojeným s prítomnosťou imigrantov, sa považuje za viac politický než ekonomický, či dokonca za sociálny problém pre Taliansko (Mingione & Quassoli, 2000:29-32). Môžeme

⁵⁹ VEIKOU,M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.26.05.] s.8. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

⁶⁰ VEIKOU,M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.26.05.] s.9. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

argumentovať, že v prípade Talianska a južnej Európy je všeobecne nežiaduca nedokumentovaná pracovná migrácia a prispieva tak k ekonomickej nestabilite.⁶¹

Toto v spojení so všeobecnou nedbalosťou a niekedy s príkladmi prílišnej strohosti – typický obraz talianskej verejnej správy – poskytuje imigrantom priestor na rôzne špekulácie.

V roku 2002 bol prijatý nový právny predpis, zákon č. 189, známy aj ako Bossi-Fini, ktorý bol istou novelizáciou zákona Turco-Napolitano, v zmysle, že nelegálni prisťahovalci budú nútení opustiť krajinu do piatich dní, počas ktorých budú držaní vo väzení. Problém však nastal s aplikáciou a správnu aplikáciu a procesu deportácie. Daný zákon je výsledok vlády Silvia Berlusconiho v koalícii so Severnou Ligou, ktorej predsedom bol v tej dobe Umberto Bossi, ktorý sa netajil svojimi anti-imigračnými názormi.

Najvýznamnejšie aspekty tohto zákona sú nasledovné:⁶²

- Premiér Talianska každoročne stanoví počet pracovníkov mimo Európskej únie, pričom v rámci kvalifikovaných odborníkov neexistujú žiadne kvóty
- Migrantom mimo EÚ bude povolený vstup len na základe povolenia na pobyt, teda zmluvy o závislej činnosti, podpísanej zamestnávateľom alebo rodinou, ktorá musí okrem iného zabezpečiť aj ubytovanie a vyplatenie cestovných nákladov na cestu domov
- Vytvorenie zvláštneho imigračného úradu v každej provincii, ktorý bude kontrolovať na proces prijímania zahraničných pracovníkov
- Vytvorenie nových kancelárií špeciálne zameraných na povolenia na pobyt z dôvodu zlučovania rodín, s prijatím len prvého stupňa rodinných príslušníkov: manželia/manželky, deti a rodičia nad 65 rokov
- Povolenia na pobyt z dôvodu práve bude vydávané na dva roky, aj napriek tomu, že má pracovník zmluvu na dobu neurčitú
- Pri všetkých žiadostiach o povolenia na pobyt je cudzinec povinný poskytnúť odtlačky prstov
- Po 6-tich rokoch pobytu, sa občania mimo EÚ môžu uchádzať, v prípade splnenia potrebných náležitostí, o trvalé povolenia na pobyt
- Nelegálni prisťahovalci budú deportovaní k hraniciam Talianska, ktoré bude okamžité aj napriek odvolaniam s na súd⁶³

⁶¹ EIKOU, M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in Italy a report on the state of the art* European University Institute. [online]. [cit. 2012.26.05.] s.10 Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>

⁶² PAPARELLA, D., RINOLFI, V. *New legislation regulates immigration*. 2002. Eurofond. [online]. [cit. 2012.29.05.] Dostupné na internete <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/2002/09/feature/it0209103f.htm>

Tento zákon bol v centre kritiky hlavne zamestnávateľov zo severovýchodnej oblasti, pre ktorých zahraniční pracovníci vyplňali medzery na pracovnom trhu. Podobne bol tento zákon kritizovaný aj odborovými hnutiami, z dôvodu podriadenia vstupu do krajiny pracovnou zmluvou.

V roku 2009 bol vládou Silvia Berlusconiho prijatý nový zákon upravujúcu nelegálnu migráciu. Jedná sa o kontroverzný zákon, ktorý je kritizovaný Európskou úniou a OSN, ktorý je označovaný opozičnými stranami parlamentu aj ako populistická propaganda. Obsahuje ustanovenie, ktoré oprávňuje talianske authority vyrúbiť pokutu do výšky 10 000 eur nelegálnym prisťahovalcom, ktorá je zrušená v prípade, že cudzinec súhlasí okamžite opustiť krajinu. Zločinom sa rozumie aj poskytovanie ubytovania nelegálnym prisťahovalcom a zároveň ustanovuje povinnosť úradníkov ohlásiť nelegálny pobyt prisťahovalcov.⁶⁴

2.4.2 Imigrácia ako problém s výhodami

Podľa G.De Rosa je to problém s mnohými výhodami. V skutočnosti, sa už nejedná len o teoretické problémy, ale predovšetkým praktické, ktoré znepokojujú z politického a náboženského hľadiska. Taliansko je podobne ako ostatné európske krajiny, krajinou s demografickými problémami a starnúcou populáciou. (Od roku 2000 do roku 2009 sa počet osôb nad 65 rokov zvýšil o dva milióny, ale len o milión osôb v produktívnom veku a dokonca len pol milióna osôb do 14 rokov).⁶⁵

Ambrosini, taliansky ekonóm v roku 1999 vydal knihu s názvom „Utili Invasori“ vo voľnom preklade „užitočná invázia“ ako upozornenie na konflikt medzi užitočnosťou prisťahovalcov a nepriateľstvom voči nim. Výsledkom tohto rozporu je to čo ekonomika potrebuje a čo môže využiť, vrátane čo môže byť zneužitie politickými činiteľmi a vyslala signál zároveň pre zahraničných pracovníkov: chcení, ale nevitani.⁶⁶

Taliansko čelí aj problému nedostatku pracovnej sily v oblastiach priemyslu, v ktorých sa Taliani odmietajú zamestnať a tak práve imigrácia môže byť riešením ekonomického

⁶³ Išlo o úpravu zákona z roku 1989, ktorý bol kritizovaný pre prerušenie deportáciu v dôsledku obrátenia sa na súd a využité daného času na útek z krajiny

⁶⁴ *Italy's new immigration law against illegal immigrants*. EURONEWS. 2009. [online]. [cit. 2012.30.05.] Dostupné na internete <http://www.euronews.com/2009/05/13/new-italian-law-against-illegal-immigrants/>

⁶⁵ Immigrazione Dossier Statistico 2010. *XX Rapporto sull'immigrazione* [online]. [cit. 2012.30.05.] s. 23 Dostupné na internete : <http://www.dossierimmigrazione.it/schede/pres2010--scheda.pdf>

⁶⁶ The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.30.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

oživenia, hlavne na severozápade krajiny. Výhody sú však zatieňované práve nedostatočnou legislatívou, ktorá sa týka práce na čierno.⁶⁷

Osobitným prípadom je však „imigrácia islamu“. Stále rezonujúce tzv. zlyhanie multikulturalizmu je príznačné práve pre stret s islamom. Epizódy neznášanlivosti sú prítomné a dá sa povedať, že čím ďalej tým viac aj viditeľné v politických prejavoch a xenofóbných náladách obyvateľstva. Imigrácia v Taliansku zažila aj pozitívne chvíle, týkali sa prílevu imigrantov z východnej Európy, ktorí sú schopní integrovať sa do spoločnosti, nie o moc odlišnej o ich vlastnej. Avšak, rozdiely populácie medzi kresťanskou Európou, Talianskom a rozširujúcou sa moslimskou komunitou si vyžadujú zmenu pravidiel aby tieto dve veľké civilizácie boli schopné zdieľať rovnaké územie a rovnaký politický priestor.

„Multikultúrne hnutia sprevádzajú od počiatku rôzne paradoxy. Túto formu riešenia národnostných vzťahov štát nezriedka odmieta smerom dovnútra (menšiny), hoci navonok (Európska únia) ju veľmi tvrdo požaduje. Multikultúrna ideológia vznikla v Amerike, ale najviac pokusov o vyrovnanie s ňou nachádzame v Európe, ale s rozdielom, že nemožno ju chápať ako starý pojem kultúry znásobený počtom skupín, ktoré v jej rámci existujú. Myslieť multikultúrne si vyžaduje nanovo premyslieť pojem národného štátu, etnickej identity, ale aj náboženstva ako základu kultúry.“⁶⁸

V porovnaní s ostatnými európskymi krajinami, tento fenomén v Taliansku je viditeľný len niekoľko rokov. Kým, vo Francúzsku a Veľkej Británii, silný prílev moslimských prisťahovalcov existuje z dôvodu ich bývalých kolónií, čo vysvetľuje prítomnosť alžírkej a marockej menšiny vo Francúzsku a prítomnosť pakistanskej menšiny vo Veľkej Británii. V porovnaní s Nemeckom, islamská imigrácia v Taliansku je skromná vzhľadom na stále rozširujúcu sa o tureckú menšinu. Moslimský prisťahovalci pochádzajú z Albánska, Maroka, Tuniska, Senegalu, Ghany, Somálska, Nigérie, Pakistanu a Bangladéšu.⁶⁹

Presný počet je imigrantov, nielen moslimského pôvodu je zložité vypočítať a to práve z dôvodu prítomnosti neregistrovaných imigrantov. Je to jeden z problémov, ktorému musí

⁶⁷Federazione istituti de attività educative. *Cosa pensare della immigrazione islamica in Italia?* [online]. [cit. 2012.30.05.] Dostupné na internete : <http://www.fidae.it/AreaLibera/AreeTematiche/Educazioni/interculturale/G.%20De%20Rosa,%20Immigrazione%20islamica%20in%20italia.pdf>

⁶⁸CHMELÁR, E. Naša spoločná multikultúrna budúcnosť. Európa medzi identitou a integritou. Politologický zborník 2, s.115. ISBN 80-8068-110-4

⁶⁹Federazione istituti de attività educative. *Cosa pensare della immigrazione islamica in Italia?* [online]. [cit. 2012.30.05.] Dostupné na internete : <http://www.fidae.it/AreaLibera/AreeTematiche/Educazioni/interculturale/G.%20De%20Rosa,%20Immigrazione%20islamica%20in%20italia.pdf>

Taliansko čeliť, práve z dôvodu nedostatočnej kontroly, ktorá vytvorila priestor na nelegálne zamestnávanie nových prisťahovalcov, pochádzajúcich z chudobných štátov a tým možnosť zamestnávateľov získať lacnú pracovnú silu.

Akceptácia pojmu multikulturalizmus sa považuje za danú. Ale na individuálnej úrovni pojem multikulturalizmus môže vzbudzovať vždy niečo odlišné. V podstate definícia multikulturalizmu je dosť nejasná a líši aj vzhľadom na hodnoty danej spoločnosti. Práve s rozširovaním moslimskej menšiny sa tento pojem stal predmetom diskusií v médiách a aj politických debatách, ale prítomnosť islamu nevytvorila európsky multikulturalizmus. Prispel viac menej k jeho zviditeľneniu.

Na druhej strane, ani prisťahovalci nie sú len jednotlivcami, ale vytvárajú rôzne skupiny, združenia a organizujú svoj názor, ktoré zdieľajú spoločné kultúrne hodnoty. Preto pri skúmaní multikulturalizmu, je potrebné analyzovať hlavne kultúrne špecifiká.

Aj keď sa hovorí ako o novodobom fenoméne, nie je to celkom tak. Vzrastajúca menšina moslimov znepokojuje skôr médiá a politikov ako to v skutočnosti je. Otázkou je či islam ako taký sa zmenil, či prešiel určitým vývojom za niekoľko rokov a či sa odlišuje od druhej a tretej generácie. Viac ako iné problémy, existujú teda skôr predsudky, jednak vytvorené médiami alebo politikmi. Je otázne či je ešte správne nazývať moslimských prisťahovalcov štvrtej generácie stále „prisťahovalcami“. Hoci veľa z nich sa integrovali do spoločnosti a naučili sa rešpektovať kultúrne rozdiely.

Talianskym špecifikom, týkajúcim sa moslimských menšín je práve široká geografická základňa imigrantov. Hoci ich považuje všetkých len za moslimov, dáva im rovnaké kultúrne hodnoty a diferencuje ich od talianskej spoločnosti na základe rovnakých kritérií, je dôležité podotknúť, že tieto moslimské menšiny v Taliansku sa skladajú z mnohých národností, ktoré napriek jednotnému vierovyznaniu sa od seba odlišujú. A takéto generalizovanie všetkých moslimských prisťahovalcov nie je tou najlepšou cestou na riešenie imigračných problémov. Vyžaduje si konkrétnejšie rozlíšenie kultúrnych diferencií aj u imigrantov s rovnakým, islamským vierovyznaním.

2.4.3 Zmena talianskej kultúrnej identity

Nakoľko môže vlastne imigrácia ohroziť kultúrnu identitu národu? Okrem toho, že by sme priznať a rešpektovať iné cudzie kultúry, potrebujeme poznať a chrániť i tú našu. Odpoveď očividne nie je jednoznačná, čo dokazujú ostré debaty medzi verejnosťou i medzi politikmi, týkajúce sa predovšetkým islamu a jeho prítomnosti nielen v Taliansku, ale v celej Európe. Mediálny svet na nás často útočí s alarmujúcimi číslami o prisťahovalectve a o hrození našej

kultúrnej identity pod vplyvom migrácie moslimov. Je teda nutné nájsť východisko zo situácie, ktorá čelí kultúrnej rozmanitosti a zároveň bojuje so snahou ochrániť hodnoty kresťanskej spoločnosti. Problém nastáva pri akceptácii cudzej kultúry bez pochopenia, čo môže spôsobiť, že naša vlastná kultúrna identita bude pre nás dokonca príťažou a tým sa dostane aj do ohrozenia.

„Spolužitie ľudí odlišných kultúr nemá spočívať v ich postavení vedľa seba ako uzavretých skupín, paranoicky strážiacich svoje hranice, ale naopak vo vzájomnom ovplyvňovaní, prekrývaní, prerastaní a dialógu, teda v neustálom prekračovaní skupinových hraníc.“⁷⁰

Podľa Viery Gažovej potreba viac, hlbšie si uvedomiť svoje vlastné korene, spoznať a uvedomiť si seba ako integrálnu súčasť určitej kultúry, je zrejme nevyhnutným krokom i k oceňovaniu iných kultúr. Identifikovanie sa s určitou kultúrou vybavuje človeka pocitom participácie, spolupatričnosti a istoty vo vlastných postojoch. Neistí sú netolerantní, preto sa ako dôležitá podmienka nekonfliktného spolužitia v multikultúrnom priestore javí požiadavka umožniť pestovanie kultúrnej identity každej svojbytnej kultúre. Nie však ako muzeálnej záležitosti či turistickej atrakcie, pretože takáto kultúra je zraniteľná a ľahko sa stáva korisťou inej kultúry.⁷¹ Existencia v multikulturálnom svete je komplikovaná práve z dôvodu narušenia jednotnosti a jednotvárnosti spoločnosti, tým zložitejšie a aj dôležitejšie je zachovanie si vlastnej identity.

Po dekádoch vlády Kresťanských demokratov, Silvio Berlusconi vytvoril koalíciu, tvorenú z Lega Nord, Forza Italia a Alleanza Nazionale, hoci táto pravicová vláda sa neudržala pri moci dlho, Silvio Berlusconi bol znovuzvolený v roku 2001. Práva táto koalícia mala silné anti-imigračné názory.⁷² Anti-imigračné postoje zahŕňali jednak snahu o zastavenie imigrácie z vonku, jednak sa snažili o tzv. anti-sicílsku a anti-neapolskú politiku. Anti-imigračné postoje našli svojich stúpencov predovšetkým na severe Talianska, ktorá profituje z lepšieho ekonomického vývoju ako juh Talianska, ale zároveň bojuje so silnejšími migračnými tlakmi. Postoje Umberta Bossi-ho sú ostré a jeho názory na rozdelenie Talianska

⁷⁰ CHMELÁR, E. Naša spoločná multikultúrna budúcnosť. Európa medzi identitou a integritou. Politologický zborník 2, s. 116. ISBN 80-8068-110-4

⁷¹ Slovenská akadémia vied. *Aktuálnosť problematiky identity v súčasnej kultúrologickej reflexii*. [online]. [cit. 2012.25.05.] s.17. Dostupné na internete : <http://www.sav.sk/journals/zurnal/full/oz0197c.pdf>

⁷² The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.25.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

hovorí za všetko. Tak ako aj zákon prijatý pod názvom Bossi-Finni sa považuje za jeden z najtvrdších v oblasti imigračnej politiky.⁷³

Od útokov na Spojené štáty americké 11.septembra sa anti-imigračné postoje spájajú hlavne s anti-islamistickými názormi v spojení práve s islamskou imigráciou.⁷⁴ Okrem politických a mediálnych debát sa k tejto téme vyjadrujú jednotlivci aj taliansky intelektuáli. Spisovateľ Giovanni Sartori provokatívne píše o nebezpečenstve multikulturalizmu práve z dôvodu prítomnosti moslimskej menšiny. Žurnalistka Oriana Fallaci nazvala Arabskú imigráciu „tajnou inváziou“. Zameriava sa pritom na kultúrnu diverzitu a provokatívne nalieha, že kláštory a kostoly sú krajšie ako mešity.⁷⁵

Verejnosť čelí novej výzve, na ktorú z mnohých strán útočia ostré anti-imigračné názory apelujúce práve na kultúrne hodnoty. Z ekonomického pohľadu ako sme už spomínali sa imigrácia môže stať riešením na rôzne problémy, avšak z pohľadu kultúrnej identity predstavuje skôr problém. Okrem strachu o stratu kultúrnej identity je práve imigrácia moslimov spájaná s nárastom kriminality.

A na toto reaguje aj Andrea Riccardi, ktorá hovorí, že svet je neustále vháňaný do obrazu terorizmu, prisťahovalectva, tragických obrázkov, často spojených so snahou severoafriekých utečencov dostať sa na talianske pobrežie, ktoré sú nafukované termínmi ako invázia. A tak v nás rastie masová kultúra strachu.⁷⁶

Štúdiá vytvorená Dossier Statistico Immigrazione, ktorá analyzovala 1205 článkov publikovaných v roku 2002 v 4 talianskych denníkoch týkajúca sa imigrácie, ukázala fakt, že väčšina týchto článkov je zväčša negatívnych a spájaná s výrazmi ako nelegálni imigranti, prostitúcia a kriminalita.⁷⁷

Je teda naša kultúrna identita ohrozovaná pod vplyvom moslimskej imigrácie alebo pod vplyvom politikov či médií? Lenže štúdie, ktoré sa zamerali na postoj Talianov voči imigráciám a multikulturalizme, hovoria síce, že práve Taliani patria k jedným z najtolerantnejším

⁷³ The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.25.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

⁷⁴ The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.25.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

⁷⁵ The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.25.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

⁷⁶ Nomisma-Società di Studi Economici. [online]. [cit. 2012.26.05.] Dostupné na internete : http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf

⁷⁷ D'Ascenzio, A. *The impact of immigration on Italy's society*. 2004. [online]. [cit. 2012.25.05.] Dostupné na internete <http://www.dl-provider.com/search/the%20impact%20of%20immigration%20on%20italy%20s%20society%20.pdf.html?aff.id=1376>

národov v Európe, dosahujúc 11% opýtaných, ktorí sa vyjadrili za otvorenú netoleranciu voči imigrantom, 21% vyjadrilo rozporuplný názor, až 54% sa charakterizovalo ako pasívne tolerantní a 15% ako aktívne tolerantní. Iné štúdie však vykazujú iné čísla, keď až 14,3% Talianov sa vyjadrilo, že prítomnosť inej kultúry považujú za rušivú. Podobne niektoré štúdie zaraďujú imigráciu na piate miesto najväznejších sociálnych problémov, ktorej predchádzala len kriminalita, nezamestnanosť, doprava a drogy. A od roku 1997 počet Talianov, ktorý považujú imigráciu za hlavný problém rastie a to z 15,9% v roku 1997 až po 21% v roku 2001.⁷⁸

Strach o vlastnú kultúrnu identitu je prítomný predovšetkým v regiónoch severného Talianska, ktoré sú znepokojené jednak z ekonomických, ale i sociálnych dôvodov. Niekoľko rokov dozadu zažívali fenomén intra-migrácie, ktorá zaplavovala vyspelý sever a posledné roky bojuje s migračnými tlakmi okrem iného i z ostatných kontinentov.

Jedna z ďalších štúdií nachádza rozdiely v postojoch voči migrácií práve v závislosti od regiónov. Podľa tohto výskumu, 10% Talianov na úrovni celého národu verí, že imigranti budú pracovať v sektoroch, o ktoré Taliani nemajú záujem. Pričom v Lombardii, v regióne s najsilnejším migračným tlakom a zároveň jeden s najnižšou mierou nezamestnanosti, až 80% opýtaných uviedlo, že prisťahovalci budú vykonávať prácu, ktorú Taliani nechcú.⁷⁹

Pozitívny prínos imigrácie je presadzovanými hlavne odborovými hnutiami, mimovládnyimi organizáciami, asociáciami združujúcich imigrantov a rôzne náboženské skupiny. Všetky tri najväčšie odborové organizácie Talianska lobujú za prílev imigrantov. Zaujímavou historickou črtou talianskych odborových hnutí je ich solidarita so zlými životnými podmienkami ľudí tretieho sveta. Imigranti predstavujú vítaný zdroj pracovných síl, ktorí v Taliansku ubúdajú.

Ďalšou skupinou sú náboženské organizácie. Sú to najmä katolícke charitatívne spoločnosti, z ktorých je najsilnejšou Caritas, okrem iného majú aj značnú politickú silu. Náboženské organizácie varujú, že na pracovných migrantov sa spoločnosť nesmie pozeráť len ako nástroje pracovného trhu, ale je potrebné zabezpečiť aj ich sociálnu integráciu.

⁷⁸ The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.26.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

⁷⁹ The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration*. [online]. [cit. 2012.26.05.] Dostupné na internete : http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf

2.4.4 Dopady „arabskej jari“ na príst'ahovalectvo do Talianska

V roku 2011 v dôsledku nepokojov a revolúcií v arabských štátoch, bolo Taliansko cieľom 60 tisíc imigrantov, z toho len 24 tisíc pochádzalo z Tuniska a 50 tisíc sa vylodilo na ostrovoch Lampedusa a Linosa. Situácia masového prílivu migrantov, hlavne utečencov a žiadateľov o azyl viedla k vyhláseniu stavu naliehavej humanitárnej pomoci vo februári 2011, ktorý trval do decembra 2011. Pre riešenie núdzových situácií sa vyžadoval zásah národného systému civilnej ochrany v talianskych provinciách, a na úrovni Národnej asociácie talianskych regiónov bol prijatý Plán na reguláciu prijatia imigrantov.⁸⁰

Situácia v Stredozemí oživila pozornosť Európskej únie a viedla aj k snahe EÚ o posilnenie euro-stredomorského dialógu, v ktorého centre sú otázky týkajúce sa arabskej jari a migračných prúdov do Európy. Na konferencii v Ríme, konajúcej sa pri príležitosti Svetového dňa migrácie a v dôsledku 60-teho výročia založenia IOM bolo vyčítane EU jej nedostatočná politika voči stredomorskému regiónu. V júni 2011 bol v rámci EU prijatý záväzok, ktorý by mal viesť k vytvoreniu partnerstva v oblasti mobility a bezpečnosti EÚ s Tuniskom, Egyptom a Marokom, v neskoršej dobe aj s Líbyou, s cieľom riešiť migráciu pomocou podpory hospodárskeho rozvoja, stability a regulácie pravidelných migračných tokov.⁸¹

Napriek vyšším obavám z prílivu migrantov v celej Európe situácia nebola natoľko vyhrotená ako sa očakávalo. Okrem Malty a Talianska, problémy s migračnými tokmi ostatné krajiny v dôsledku nepokojov v severnej Afrike nemali. Napriek tomu, sa ukázala priepasť v európskej migračnej politike a súdržnosti. Taliansko žiadalo pomoc od EÚ, rozšírením finančnej a technickej podpory a snažilo sa premiestnenie žiadateľov o azyl aj do ostatných krajín, čo ostatnými členskými štátmi nebolo prijaté. Situáciu Taliansko riešilo aj udelením mnohých povolení na pobyt cudzincom pochádzajúcim hlavne z Tuniska, ktoré im umožňujú pohyb po Európe. Reakciou Francúzska však bol odmietavý postoj a uzavretie francúzsko-talianskej hranice a kontrola vlakových spojení.

Tento nesúlad otvoril diskusie o vzájomnej dôvere členských krajín, znásobené neprimeranou zodpovednosťou za správu a kontrolu hraníc. Tento rozpor medzi členskými štátmi viedol aj k diskusii o parametroch schengenskej spolupráce a znovu zavedení kontroly na hraniciach.

⁸⁰ *Nel 2011 sbarcati in Italia 60mila immigrati.* 2011. Stranieri in Italia. [online]. [cit. 2012.25.05.] Dostupné na internete

http://www.stranieriinitalia.it/attualita-nel_2011_sbarcati_in_italia_60mila_immigrati_14337.html

⁸¹ *L'Italia promuove il dialogo euro-Mediterraneo.* 2011. Ministerstvo zahraničných vecí. [online]. [cit. 2012.30.05.] Dostupné na internete

http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2011/12/20111214_Immigrazione_PrimaveraAraba.htm

3 Moderné prisťahovalectvo do Španielska, jeho vývoj a porovnanie s talianskym fenoménom

V zásade priebeh imigračných tokov do Španielska sa niesol rovnakým smerom ako v Taliansku. Obe krajiny boli zdrojom veľkého počtu emigrantov, z ekonomického tak aj politického dôvodu. 70-te roky sa pre krajiny stali zlomov v emigračných tokoch a prispeli k transformácii krajín k imigračnému typu. Zásadným faktorom je ich geografická poloha v regióne Stredozemia. Cieľom tejto kapitoly je na príklade Španielska znázorniť rovnaké črty prisťahovalectva a zvýrazniť dôvody rozdielneho vývoju a následne venovať podkapitoly osobitostiam a charakterizovať ich dopad v krajine.

3.1 Od emigrácie k imigrácii

Emigrácia Španielska má svoje začiatky už v 16. storočí, smerujúc do Ameriky. Od roku 1860 až do 1969 takmer 2 a pol milióna ľudí emigrovalo zo Španielska do Ameriky, v tomto období rovnaký počet smeroval aj do Európy z pracovných dôvodov a pol milióna emigrovalo z politických dôvodov počas občianskej vojny.⁸² Išlo o rovnakú situáciu ako aj v iných južných európskych krajinách, v Taliansku a Portugalsku, lenže emigrácia zo Španielska bola omnoho vyššia v 20. storočí v porovnaní s napr. Talianskom. Tempo rastu španielskej emigrácie bolo vyše 12% v rokoch 1900 až 1913, v porovnaní s 4,7% v Taliansku a 9% v Portugalsku. Väčšina emigrantov pochádzala z Galície, Murcie a Baleárskych ostrovov.⁸³ Destinácie španielskych emigrantov boli predovšetkým južná Amerika, Argentína, Brazília, Kuba a v menšej miere i severná Amerika. Emigrácia do Ameriky z Európy bola typická aj pre ostatné európske krajiny, s rozdielom, že Taliansko a Španielsko, okrem iného aj Portugalsko, zažili omnoho výraznejší návrat emigrantov koncom 20. storočia.

Faktory, ktoré prispeli k danej masovej emigrácii súviseli s príchodom poľnohospodárskych produktov do Európy, predovšetkým obilia, ktoré viedli u krízy v poľnohospodárskom sektore a to malo výrazne negatívny vplyv na vidiecke obyvateľstvo, ktoré tvorili významný podiel medzi emigrantmi. Výrazným determinantom bol aj hospodársky rast v cieľových krajinách a rozdiel vo výške miezd.

⁸² ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.07.06.] s.4. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

⁸³ ORTEGA PÉREZ, N. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Universidad de Granada. Migration information. [online]. [cit. 2012.07.06.] Dostupné na internete <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=97>

K emigrácii v neposlednom rade prispela aj španielska občianska vojna, napriek zníženiu ekonomických dôvodov emigrácie, sa zvýšilo vyst'ahovalectvo z politických dôvodov. V danom období sa zvýšil počet ľudí pracujúcich v poľnohospodárstve, lenže nedostatočne platená práca viedla nakoniec ďalšiemu pokračovaniu emigrácie vidieckeho obyvateľstva v 50-tych rokoch. Hlavnými destináciami boli okrem krajín južnej Ameriky aj Európa, hlavne Nemecko a Švajčiarsko a Francúzsko. Pre Španielsko to malo pozitívny vplyv a to hlavne z dôvodu poklesu nezamestnanosti a dočasného charakteru migrácie a jej spätný charakter fungoval ako zdroj financií v tej dobe. Pracovná sila z poľnohospodárstva smerovala okrem iného aj do priemyslu z dôvodov vyššej mechanizácie v poľnohospodárstve.

Prudký pokles migračných tokov zo Španielska zodpovedal v 60-tych rokoch nemeckej hospodárskej recesii a začiatkom 70-tych rokov v dôsledku ropných šokov sa migrácia v Európe všeobecne výrazne znížila. Okrem iného migrácia zo Španielska, ktorá smerovala do európskych krajín bola v rámci španielskych regiónov výrazne odlišná, najvýznamnejšia bola v Galícii, napriek tomu, že chudobnejšie oblasti sú napr. Extramadura alebo Andalúzia.

Podobný fenomén ako Taliansko zažívalo v 60-tych rokoch 20. storočia aj Španielsko. Rovnaká situácia rozdielného hospodárskeho rastu v rámci jednotlivých regiónov viedla k vnútornej migrácii obyvateľstva. Najchudobnejšie regióny ako Extramadura, Andalúzia, Kastilla a León boli čisté emigračné oblasti, a naopak Katalánsko, Madrid a Baskicko boli destinácie migračných tokov v rámci krajiny. Rozdiely v rámci jednotlivých regiónov boli v 70-tych rokoch o niečo nižšie ako v predchádzajúcej dekáde a poklesla aj intra-migrácia. Hlavnými motívmi vnútornej migrácie boli rozdiely v mzdách a nezamestnanosti.⁸⁴

Situácia v Európe v 70-tych rokoch, ktorá viedla k uzavretiu pracovných trhov krajín ako Veľká Británia, Holandsko, Nemecko na jednej strane spôsobila spomalenie emigračných tokov Španielov smerujúcich na európske pracovné trhy a na druhej strane napoly otvorila dvere migračným tokom zo severnej Afriky, ktorá južné krajiny Európy z geografického hľadiska vnímala perspektívnejšie ako cieľové krajiny a jednaj aj ako možnosť pokračovať do severnejších štátov Európy.⁸⁵

⁸⁴MULHERN, A. WATSON, J. 2009. *Spanish Integral Migration. Is there anything new to say?* Kingston University London. [online]. [cit. 2012.07.06.] s.19 Dostupné na internete <http://eprints.kingston.ac.uk/6551/1/Mulhern-A-6551.pdf>

⁸⁵ORTEGA PÉREZ, N. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Universidad de Granada. Migration information. [online]. [cit. 2012.08.06.] Dostupné na internete <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=97>

Výrazným faktorom ovplyvňujúcim migráciu v regióne Stredozemia na rozdiel od Talianska, boli významnejšie historické prepojenie a ekonomické väzby Španielska s krajinami Maghrebu. Okrem iného príťažlivosť Španielska v rámci migračných ciest bola umocnená vstupom krajiny do Európskeho spoločenstva.⁸⁶ K zmene z emigračnej na imigračnú krajinu Španielsku prispel fakt, že veľa emigrujúcich Španielov z predchádzajúcich dekád sa vracalo naspäť.

Zaujímavým fenoménom, ktorý bol charakteristický aj pre Taliansko, je imigrácia dôchodcov zo severnejších európskych štátov, ktorí si Španielsko vybrali ako miesto svojho bydliska vďaka teplej klíme a relatívne nižším nákladom na bývanie a žitie, v porovnaní napr. s Nemeckom v danom období.⁸⁷

Počet imigrantov rástol v tej dobe mierne, priemerne išlo o 2% ročný nárast v období rokov 1975-1985. Od roku 1985 sa rast zvýšil na 7% a trval do začiatku 90-tych rokov a v nasledujúcich rokoch sa zvýšil na 10%. Významným nárast, až 24% bol v roku 2001.⁸⁸ S takmer 6 miliónmi prisťahovalcov, narodených mimo Španielska a vyše 5 miliónov registrovaných cudzincov v januári 2008, sa Španielsko dostalo na 10.miesto v počte imigrantov, napriek faktu, že dlho bolo charakteristické ako emigrantská krajina. Napriek tomu, že v zahraničí ešte stále žije milión a pol Španielov. Podľa populačnej divízie OSN, bolo v roku 2005 Španielsko na treťom mieste medzi krajinami s najvyšším nárastom prisťahovalcov v absolútnych číslach od roku 1990, teda hneď za Nemeckom a USA. A zároveň sa Španielsko stalo jednou z krajín s najvyšším počtom zahraničných pracovníkov, prevyšujúc aj Francúzsko a Veľkú Britániu.⁸⁹

⁸⁶ ORTEGA PÉREZ, N. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Universidad de Granada. Migration information. [online]. [cit. 2012.07.06.] Dostupné na internete

<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=97>

⁸⁷ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.07.06.] s.11

Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

⁸⁸ ORTEGA PÉREZ, N. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Universidad de Granada. Migration information. [online]. [cit. 2012.07.06.] Dostupné na internete

<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=97>

⁸⁹ PEREDA, C. ACTIS, W. DE PRADA, M.A. *Dimensiones de la inmigración en España. Impactos y desafíos*. [online]. [cit. 2012.07.06.] Dostupné na internete

http://www.caixaescena.net/StaticFiles/StaticFiles/0edfdd091b1a5210VgnVCM100000e8cf10aRCRD/es/es01_esp.pdf

3.1.1 Charakteristika imigrantov v Španielsku

3.1.2 Počet, pôvod imigrantov a ich klasifikácia na základe motívov vstupu

Prvé imigračné toky, pred 20.storočím, sa skladali prevažne z Maročanov, Senegalčanov, Peruáncov. Prist'ahovalectvo ženského pohlavia bolo v tej dobe výsledkom zjednocovania rodín, výnimku tvorili akurát ženy pochádzajúce z Dominikánskej republiky, ktoré reprezentovali prvú skupinu tvoriacu pracovné sily v domácnosti. V posledných rokoch na prvé miesto sa dostali prist'ahovalci z Rumunska a výrazne sa zvýšil počet imigrantov z južnej Ameriky.⁹⁰

Kým v roku 1995 vyše polovica všetkých imigrantov pochádzala z Európy, do roku 2000 tento podiel klesol v prospech krajín z Afriky. Počet prist'ahovalcov z Európy sa od roku 1995 do roku 2000 zvýšil 1,4 krát, kým napríklad počet prist'ahovalcov pochádzajúcich z Afriky narástol 2,7 krát. V roku 1995 predstavoval len 19% z celkového počtu, do roku 2000 sa zvýšil na takmer 30%.⁹¹

V roku 2006 žilo v Španielsku 4 519 600 cudzincov, predstavovali takmer 10% z celkového počtu obyvateľstva, teda ak porovnáme tento podiel s Talianskom jedná sa o vyšší podiel cudzieho obyvateľstva v pomere k domácomu. Podobne ako v Taliansku jedná sa o veľmi pestré zloženie imigrantov, čo je jedna z charakteristík stredomorského regiónu, a španielsky a taliansky fenomén to potvrdzuje. Najviac prist'ahovalcov pochádzalo vždy z členských krajín Európskej únie a po vstupe Rumunska a Bulharska sa tento počet ešte zvýšil a predstavuje spolu 1,7 milióna prist'ahovalcov, z toho vyše 500 tisíc Rumunov, 270 tisíc Britov, 150 tisíc Nemcov a 115 tisíc Talianov.⁹²

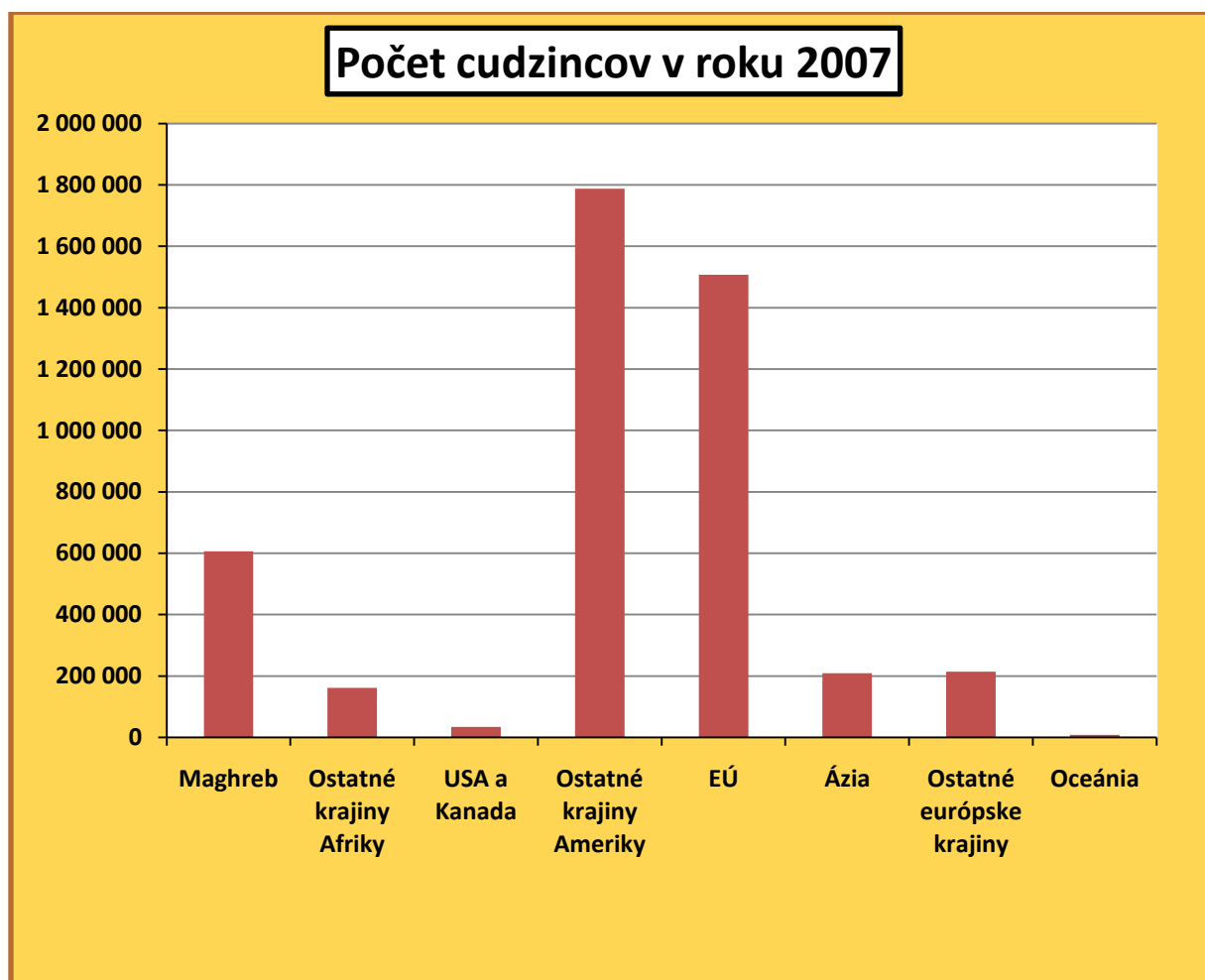
Na nasledujúcom grafe je viditeľné, že výrazný počet prist'ahovalcov pochádza z „ostatných krajín Ameriky, predovšetkým z južnej Ameriky a podobné vysoký počet pochádza z členských štátov EÚ. Na tretom mieste sú krajiny Maghrebu.

⁹⁰ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.10.06.] s.11 Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

⁹¹ ORTEGA PÉREZ, N. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Universidad de Granada. Migration information. [online]. [cit. 2012.10.06.] Dostupné na internete <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=97>

⁹² ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.10.06.].s.11 Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

Graf č. 3 Počet cudzincov podľa kontinentov a oblastí v Španielsku v roku 2007

Zdroj: Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007. Dostupné na internete

http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagenam e=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

Celkový počet prisťahovalcov je 4,5 milióna a 11 zdrojových krajín uvedených v tabuľke predstavuje cca 50% všetkých imigrantov v Španielsku. Jedná sa podobne ako v Taliansku o vysokú fragmentáciu krajín pôvodu imigrantov. Najvyšší počet pochádza z Maroka, nasledovaného Rumunskom a Ekvádorom.

Rumunsko a Maroko sú vedúce krajiny medzi prisťahovalcami aj v Taliansku a spoločným bodom je aj približne 10 krajín, ktoré tvoria polovicu celkového počtu imigrantov v krajinách. Významným faktorom, ovplyvňujúcim migračné toky zo severnej Afriky je geografická poloha krajín.

V tabuľke č.3 je znázornený počet mužského a ženského pohlavia, významný podiel ženského podiel majú Ukrajina, Bolívia, Ekvádor, Peru, súvisí to s faktom aj možnosti

zamestnať sa v sektore služieb, hotelierstve, reštauráciách, a domácich prácach. Naopak výrazný podiel mužov pochádza z afrických krajín a z Číny.

Tabuľka č.3 Počet cudzích štátnych príslušníkov v Španielsku, spolu a jednotlivu podľa pohlavia a podľa krajiny pôvodu v roku 2007

Krajina pôvodu	Ženy	Muži	Spolu
Rumunsko	249061	277958	527019
Bulharsko	55775	66282	122057
Ukrajina	35842	34541	70383
Maroko	207634	375289	582923
Senegal	6529	30426	36955
Bolívia	113004	87492	200496
Kolumbia	147612	113930	261542
Ekvádor	219090	208009	427099
Peru	53511	50139	103650
Čína	47441	59211	106652
Pakistan	5298	36807	42105
Spolu	2123869	2395685	4519554

Zdroj: INE, spracované IDEA Working Papers- Centre of Migration Research. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

Charakteristickou črtou migračných pohybov v Španielsku, podobne ako aj v Taliansku a ostatných štátoch Stredozemného regiónu, je v porovnaní s inými štátmi Európy relatívne nízky počet žiadateľov o azyl a študentov. V roku 2006 z vyše 5000 žiadostí o azyl, 2400 nebolo prijatých, hoci tento počet oproti minulým rokom klesol, predstavujúc spolu s rokom 2003 len okolo 40% zamietnutých žiadostí v porovnaní s okolo 70% v ostatných rokoch.⁹³

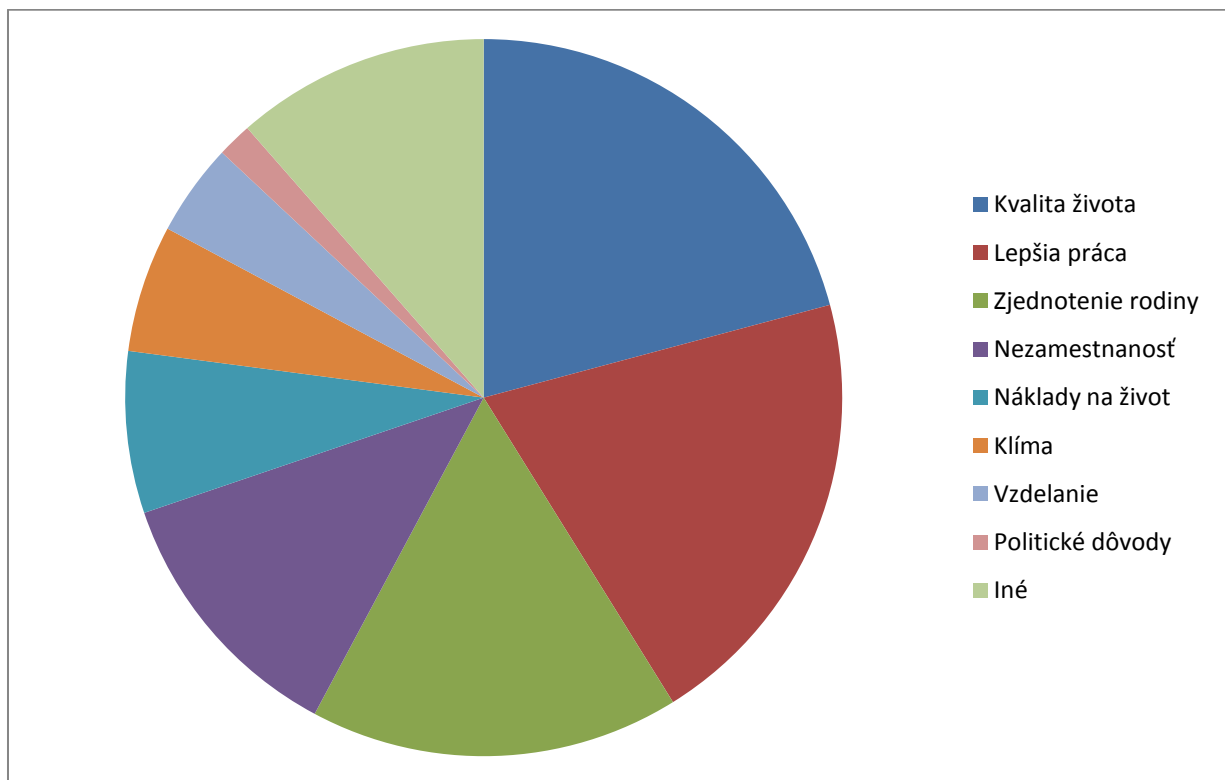
Okrem iného, takmer 80% všetkých imigrantov, malo pred príchodom do krajiny, so Španielskom kontakty, pričom toto percento neustále rastie, napr. v roku 1990 len niečo cez 70% prisťahovalcov malo s krajinou prechádzajúce kontakty.

⁹³ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.12.06.] s.11. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

Na rozdiel od Talianska, významným faktorom je, že takmer polovica všetkých prisťahovalcov má materský jazyk španielčinu.⁹⁴ Súvisí to samozrejme s koloniálnym dedičstvom krajiny, a rozsiahlejšími kultúrnymi a ekonomickými väzbami s krajinami južnej Ameriky. Tento fakt uľahčuje jednak príchod do krajiny, nadviazanie kontaktov a aj lepšiu integráciu imigrantov.

Výraznou črtou migračných tokov do Španielska je vnímanie krajiny pre jej kvalitu života, k čomu prispela kultúra, jazyk, klíma a stredomorský životný štýl.

Graf č.5 Motivácia príchodu do krajiny v roku 2009

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov INE. Dostupné na internete <http://www.ine.es/revistas/cifraine/0109.pdf>

Najvýznamnejším dôvodom príchodu je práca, v rámci nezamestnanosti a lepšej práce. Pracovný trh v Španielsku ponúka mnohé príležitosti zamestnania jednak v službách, poľnohospodárstve, domácich prácach a v neposlednom rade i v priemysle. Napriek tomu viac ako polovica všetkých prisťahovalcov bola v zdrojovej krajine zamestnaná.

Druhým významným dôvodom, ako je viditeľné na grafe je kvalita života. Ako aj Taliansko, aj Španielsko v rámci regiónu Stredozemia patrí medzi vyspelé ekonomiky

⁹⁴Encuesta Nacional de Inmigrantes.En busca de trabajo y una mejor calidad de vida. 2009. Instituto nacional de estadísticas. [online]. [cit. 2012.12.06] s.3. Dostupné na internete <http://www.ine.es/revistas/cifraine/0109.pdf>

a okrem iného výraznejšie vzťahy s rozvojovými krajinami ako koloniálneho dedičstva sú spolu so spoločným materským jazykom silným motívom, ktorý zvyšuje príťažlivosť krajiny

Náklady na život a klíma patria medzi dôvody predovšetkým u starších občanov z Nemecka, či Veľkej Británie, prečo si Španielsko vybrali ako svoje bydlisko.

Postupne rastie dôležitosť zjednocovania rodín v rámci dôvodov na pobyt v krajine, ktorý stále nedosahuje však podiel v rámci Talianska a súvisí aj s faktom, že vysoký počet prisťahovalcov Španielska tvoria ženy a až 30% je slobodných, či žijúcich vo zväzku so španielskym občanom.⁹⁵

V rámci národností, v rokoch 2000 až 2003 až 32% všetkých povolení na pobyt z dôvodu zjednocovania rodín bol udelený imigrantom pochádzajúcim z Maroka, tento podiel v roku 2004 klesol na 27%, ale stále ide o najvyššie percento v rámci všetkých zdrojových krajín. Na druhom mieste od roku 2000 je Čína a jej podiel v rámci daného dôvodu vzrástol zo 7% v roku 2000-2003 až na 17% v roku 2004.⁹⁶

V rámci všetkých prisťahovalcov uviedlo 70% že nemá a 24% že má v pláne zjednocovať rodinu v Španielsku. Až 80% všetkých imigrantov uviedlo na najbližších 5 rokov plán zostať v Španielsku a takmer 7% plánuje návrat do krajiny pôvodu, 11% uviedlo, že nevie a 1% má v pláne presťahovať sa do inej krajiny.⁹⁷

Na základe údajov z roku 2007, najviac imigrantov je zamestnaných v službách, predstavujúc 58%, v porovnaní s domácom obyvateľstvom, je to o 8% menej. Pričom v danom sektore v rámci prisťahovalcov pracuje až 90% zo všetkých žien a 36% mužov. V priemysle je zamestnaných 11% všetkých prisťahovalcov, pričom logicky prevažuje mužské pohlavie, podobne ako aj v stavebníctve, kde je zamestnaných 23% všetkých prisťahovalcov, teda ide o druhý najvýznamnejší sektor pre pracovné príležitosti. Najmenej imigrantov pracuje v poľnohospodárstve, 6%, no napriek tomu ide o významný podiel v danom sektore, charakteristické pre krajiny južnej Európy ako aj v Taliansku.⁹⁸

⁹⁵ *Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía*. Instituto nacional de estadística. [online]. [cit. 2012.12.06] s.34. Dostupné na internete http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagenam e=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

⁹⁶ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.12.06] s.13. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

⁹⁷ *Encuesta Nacional de Inmigrantes. En busca de trabajo y una mejor calidad de vida*. 2009. Instituto nacional de estadísticas. [online]. [cit. 2012.12.06] s.7. Dostupné na internete <http://www.ine.es/revistas/cifraine/0109.pdf>

⁹⁸ *Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía*. Instituto nacional de estadística. [online]. [cit. 2012.12.06] s.34. Dostupné na internete http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagenam e=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

V rámci pracovných povolení, od roku 2000 do roku 2006 sa ich počet zvýšil 2,8 krát. Najvýraznejší nárast zaznamenalo stavebníctvo, predstavujúc nárast až o 4,75 krát a služby, v rámci ktorých sa počet pracovných povolení zvýšil 3,18 krát, v porovnaní s 2,8 krát vyšším nárastom v priemysle a poľnohospodárstve.⁹⁹

Na základe údajov ENI z roku 2007, porovnávajúc údaje o zamestnaní v Španielsku a poslednom zamestnaní v krajine pôvodu, môžeme konštatovať, že výrazný nárast zamestnaných v Španielsku bol v stavebníctve, v ktorom pracuje 22% imigrantov v porovnaní s 10% zamestnaných v danom sektore v krajine pôvodu v viac ľudí pracuje aj v hotelierstve. Naopak, podiel zamestnaných v Španielsku, oproti zdrojovej krajine klesol v spracovateľskom priemysle z 16% na 10%, školstve, doprave a administratíve. V rámci počtu zamestnaní, až 71% uviedlo, že má dve a viac zamestnaní, pričom tento podiel je približne rovnaký ako pre mužské tak aj pre ženské pohlavie.¹⁰⁰

Ak si porovnáme jednotlivé národnosti podľa kontinentov na základe faktu, že pracujú v rovnakom sektore v Španielsku ako v krajine pôvodu, najviac ľudí pochádza z USA a Kanady. Z danej oblasti 40% pracuje v rovnakom sektore, nasleduje EÚ s 33% krajiny Maghrebu.¹⁰¹

3.1.3 Charakteristika latinskoamerickej imigrácie

Latinská Amerika, s počtom migrantov okolo 19 miliónov, sa podieľa 25% na zahraničnej populácii v krajinách OECD. V priemere sa jedná o mužských migrantov, mladších a menej vzdelaných v porovnaní s priemerom z ostatných krajín. Výrazne sa koncentrujú v USA, až 85% a následne v Španielsku s vyše 3% a Kanade podobne. 44% všetkých latinskoamerických migrantov v krajinách OECD predstavujú Mexičania, ale smerujú hlavne do USA.¹⁰²

Príchod prisťahovalcov z krajín Latinskej Ameriky je najvýraznejší za posledných 10 rokov. V roku 2009, žilo v Španielsku 2,3 milióna ľudí pochádzajúcich z Latinskej Ameriky,

⁹⁹ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.14.06] s.12. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹⁰⁰ *Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía*. Instituto nacional de estadística. [online]. [cit. 2012.14.06] s.37. Dostupné na internete http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagenam e=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

¹⁰¹ *Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía*. Instituto nacional de estadística. [online]. [cit. 2012.14.06] s.38. Dostupné na internete

http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagenam e=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

¹⁰² A profile of immigrant populations in the 21st century. Data from OECD countries. OECD publishing. S.15. ISBN 978-92-64-04090-8

od konca 90-tych rokov ide o významný nárast, v roku 1999 počet prisťahovalcov z Latinskej Ameriky bol niečo cez 300 tisíc. Okrem toho, že ide o vyše 7 násobný absolútny počet, sa počet imigrantov pochádzajúcich z Latinskej Ameriky zvýšil aj v porovnaní s ostatnými regiónmi sveta. Kým v roku 1999 predstavoval 24%, v roku 2009 ich podiel narástol na 37%. A to aj napriek výraznému nárastu imigračných prúdov z Afriky a Európy, po vstupe Rumunska a Bulharska do EÚ.¹⁰³

Charakteristickou črtou latinskoamerickej imigrácie je relatívne mladá populácia. Vyše polovica všetkých prisťahovalcov pochádzajúcich z krajín Latinskej Ameriky sa nachádza vo vekovej kategórii 20-39 rokov. V rámci jednotlivých krajín, najviac prisťahovalcov v danej vekovej kategórii pochádza z Bolívie a Ekvádu, v porovnaní napr. s Argentínou a Peru, ktorej migranti sa výraznejšie podieľajú na vekovej kategórii nad 40 rokov. S danými skutočnosťami súvisí fakt, že táto mladá populácia sa nachádza v najproduktívnejšom veku čo sa týka zamestnania, vnímané z pozitívneho hľadiska v dôsledku zdanenia a príspevkov zdravotného, sociálneho a dôchodkového systému. Na druhej strane s mladým vekom súvisí aj situácia, že ide o ľudí, ktorí si všeobecne zakladajú rodiny. V posledných rokoch je pozorovateľný nárast počtu detí a mladistvých latinskoamerických prisťahovalcov, súvisiaci s rastúcim počtom, zjednocovaním rodín a zakladania rodín jednak v rámci prisťahovalcov alebo spolu so španielskymi občanmi.

Okrem nárastu počtu latinskoamerických prisťahovalcov, sa zmenil aj pomer jednotlivých krajín. Kým ešte v 90-tych rokoch bol najväčší počet Argentínčanov, v rámci Latinskej Ameriky, Venezuelčanov, a Číľanov, ich podiel na migračných pohyboch postupom času klesal. Od polovice 90-tych rokov stúpal najmä počet prisťahovalcov pochádzajúcich z Peru a Dominikánskej republiky. Od roku rastie najmä počet a podiel migrantov pochádzajúcich z Ekvádu a Kolumbie. Hlavné dôvody emigrácie Ekvatórčanov sú výsledkom ekonomickej a sociálnej krízy v krajine spôsobenej prijatím amerického doláru ako oficiálnej meny a motívy emigrácie Kolumbínčanov súvisia s guerillovým prevratom a vojenskej prítomnosti.

3.1.4 Územné rozčlenenie a demografická štruktúra

Výrazným determinantom geografickej koncentrácie prisťahovalcov v Španielsku je rozdielny ekonomický vývoj v rámci krajiny, rozdielna mzdová úroveň a zamestnanosť.

¹⁰³TRINIDAD L. V., *Latin american immigration to Spain*. Migration Education. [online]. [cit. 2012.14.06] Dostupné na internete http://www.migrationeducation.org/fileadmin/uploads/Trinidad_Latin_American_immigration_to_Spain.pdf

Katalánsko, Madrid a Baskicko patria medzi oblasti, ktoré sú destináciou imigrantov v rámci krajiny a zároveň pre zahraničných imigrantov.

Na grafe č.4 je znázornený počet prisťahovalcov v rámci jednotlivých regiónov Španielska a je vidno, že výrazná časť sa koncentruje do Valencie, Madridu a Andalúzie, ktoré sú cieľom vyše polovice všetkých imigrantov. Ekonomický vývoj týchto oblastí, spolu s Katalánskom, vysoko prevyšuje priemer Španielska a ostatné regióny.

Graf č.4 Počet cudzích štátnych príslušníkov podľa regiónov v roku 2007

Zdroj: INE, spracované IDEA Working Papers- Centre of Migration Research. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

Každý región má svoje špecifiká aj čo sa týka k jednotlivých krajinám pôvodu prisťahovaleckých prúdov. Katalánsko je cieľom predovšetkým migrantov z Afriky, Barcelona a je destináciou hlavne Maročanov a Senegalcov. V regióne sa nachádza aj výrazný počet migrantov pochádzajúcich z Indie a Pakistanu. Druhou destináciou Pakistancov je

Andalúzia a Rioja. Madrid sa stal centrom prisťahovalectva z Latinskej Ameriky. 40% migrantov pochádzajúcich z Peru, 31% pochádzajúcich z Ekvátoru, 22% pochádzajúcich z Kolumbie žije v Madride. Prisťahovalci pochádzajúci z Rumunska a Bulharska smerujú do Katalánska a Valencie, podobne ako aj Číňania.¹⁰⁴

Dôležitým ukazovateľom je aj podiel cudzích štátnych príslušníkov na domácom obyvateľstve, ktorý odráža okrem ekonomického vývoja a počtu prisťahovalcov aj veľkosť danej oblasti a veľkosť populácie a skôr ako počet, je výraznejšie vplyv prisťahovalcov práve prostredníctvom percentuálneho podielu.

V roku 2005 najvyšší podiel majú Baleárske ostrovy, dosahujúc až 15,9%, nasledovaná Madridom s 13%-ným podielom a vyše 10%-ný podiel majú regióny Valencia, Murcia, Katalánsko, Kanárske ostrovy a la Rioja. Naopak najnižší podiel má región Extremadura- 2,3%, Asturias, Galícia. Celkový priemer v Španielsku je 8,2%¹⁰⁵

V roku 2006 najnižšia nezamestnanosť 4,86% pre domáce obyvateľstvo bola v Rioje a pre prisťahovalcov 12% podobne aj v regióne Navarra. Nízke hodnoty nezamestnanosti mali aj regióny Aragón, Baleárske ostrovy, Katalánsko, Madrid a Navarra. Nezamestnanosť imigrantov dosahuje v priemere dvojnásobné hodnoty v hlavných imigračných regiónoch a v priemere je to okolo 11% v roku 2006.¹⁰⁶

Demografická štruktúra prisťahovalcov

Demografická štruktúra prisťahovalcov je charakteristická vysokým podielom produktívneho veku. 64% všetkých imigrantov sa nachádza vo vekovej kategórii 16-44 rokov, 15% patrí do vekovej kategórie 44-65 rokov a rovnaký podiel majú prisťahovalci pod 16 rokov.¹⁰⁷

Na základe porovnania demografických štruktúr medzi cudzími štátnymi príslušníkmi a domácim obyvateľstvom je dôležité zvýrazniť fakt, že priemerný vek je u vyšší u domáceho

¹⁰⁴ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.14.06] s.8. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹⁰⁵ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.14.06] s.8. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹⁰⁶CONDE-RUIZ, J.I., GARCÍA, J.R. *Immigration and Regional Growth in Spain*. 2008. Fundación de Estudios de Economía Aplicada. S.13. Dostupné na internete <http://www.fedea.es/pub/papers/2008/dt2008-08.pdf>

¹⁰⁷ *Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía*. Instituto nacional de estadística. [online]. [cit. 2012.14.06].] Dostupné na internete

http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagenam e=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

obyvateľstva o 6 rokov a medzi mužmi o 5 rokov a medzi ženami o 7 rokov.¹⁰⁸ Na základe údajov z roku 2009, vyše polovica všetkých prisťahovalcov v Španielsku sú ženatí alebo vydaté, čo je samozrejme dôležitým determinantom pri zjednocovaní rodín, alebo pri dočasnom charaktere migračných tokov. Z toho vyše 12% nežije so svojou manželkou alebo manželom. Takmer 70% manželstiev imigrantov tvoria zväzky uzatvorené v krajine pôvodu. V prepočte 1 zo 4 imigrantov je ženatý alebo vydatý s osobou pochádzajúcou zo Španielska. 37% imigrantov uviedlo svoj status ako slobodný. Z toho 30% žije s partnerom pochádzajúcim zo Španielska.¹⁰⁹

3.2 Dopady prisťahovalectva do Španielska

3.2.1 Zmena španielskej imigračnej legislatívy v súvislosti s vnútropolitickým dialógom

Začiatkom 80-tych rokov sa Španielsko zmenilo na imigračnú krajinu a obrátenému smeru migračných tokov prispôbilo aj svoje zákony a inštitúcie. Až do roku 1985 legislatívca upravujúca prisťahovalectvo do Španielska mala dve hlavné črty a to definícia otázok súvisiacich s prisťahovalectvom ako veci verejnej v právomoci Ministerstva vnútra a druhou črtou bola extrémne slabá regulácia všetkých ostatných otázok vzťahujúcich sa k vysporiadaniu cudzincov v krajine, teda ich práva a povinnosti, pravidlá pre ich začlenenie na pracovný trh, prístup k sociálnym službám. Skôr zlá sociálna situácia a inštitucionálne dedičstvo z minulých rokov viedla do istej miery k rastu nelegálnej imigrácie, v dôsledku aj nedostatku verejných agentúr a prisúdenie veľkej dôležitosti policajným silám.¹¹⁰

Po vstupe do ES bol v roku 1985 prijatý zákon o cudzincoch Ley de Extranjería. Po uzavretí „Dirección General de Migraciones“- úradu príslušného pre záležitosti španielskych pracovníkov odchádzajúcich do zahraničia sa udeľovali pracovné povolenia pre migrantov z tretieho sveta alebo legalizáciou ich pobytu sa zaoberal Instituto Español de Inmigración.¹¹¹

¹⁰⁸Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía. Instituto nacional de estadística. [online]. [cit. 2012.14.06.] Dostupné na internete

http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis

¹⁰⁹Encuesta Nacional de Inmigrantes. En busca de trabajo y una mejor calidad de vida. 2009. Instituto nacional de estadísticas. [online]. [cit. 2012.15.06.] Dostupné na internete <http://www.ine.es/revistas/cifraine/0109.pdf>

¹¹⁰FUENTES, J.M. *Immigration Policies in Spain: between external constraints and domestic demand for unskilled labour*. Centre for Advanced Studies in the Social Sciences. [online]. [cit. 2012.15.06] s.10. Dostupné na internete http://www.mmo.gr/pdf/library/Spain/ECPR_fuentes.pdf

¹¹¹BADE, K.J. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Nakladatelství lidové noviny. s.309. ISBN 80-7106-559-5

Až do začiatku 90-tych rokov, relatívne flexibilne fungovali politiky uzavretia hraníc, čo súviselo s veľmi reštriktívnym právnym rámcom v súlade s požiadavkami krajín Európskej únie. Napríklad španielske autority mali k Maroku relatívne uvoľnenejší postoj. Hoci zámer väčšiny migrantov pochádzajúcich z Maroka bol pokračovať do ostatných krajín Európy, vysoký počet v Španielsku zostal. V súvislosti s týmto, sa na španielskom pracovnom trhu vytvorili miesta slabo platené a so zlými pracovnými podmienkami, v ktorých boli zamestnaní hlavne prisťahovalci z Maroka.¹¹²

V roku 1991 sa zmenil postoj španielskych orgánov s ohľadom policajných hraničných kontrol, súvisiac s uplynutím dohôd s Marokom a Tuniskom o potlačení vízových žiadostí a zároveň bola v súlade so stratégiou EÚ kvôli vstupu Španielska do Schengenu. So zmenou vízovej politiky bolo nutné posilniť kontroly na vonkajších hraniciach a to hlavne v oblastiach Ceuta a Mellila, ako jediné o pozemné hranice Európy s Marokom.

V posledných dvoch dekádach hlavným cieľom regulačných programov v Španielsku bolo zníženie počtu nelegálnych prisťahovalcov. V tomto zmysle bolo implementovaných aj 6 regulačných programov od roku 1985 do roku 2005.¹¹³

Prvý bol predstavený v roku 1985 ako Program A, s dĺžkou trvania jeden rok a prijatý stranou PSOE. Program B bol implementovaný v roku 1991, s dĺžkou trvania 3 roky a bol prijatý tiež PSOE. Tretí program, Program C, bol prijatý v roku 1996 stranou PSOE a dĺžkou trvania 5 rokov. Programy D, E, F, G boli prijaté stranou PP, s dĺžkou trvania jeden rok.¹¹⁴

Väčšina týchto regulačných programov bola teda zameraná na nelegálne migračné pohyby, upravovali podmienky žiadostí, výnimky a výsledkom bol výrazný nárast oproti minulým rokom počet legálnych prisťahovalcov v roku 1986 až 1996.¹¹⁵

Výsledkom regulačných opatrení španielskej vlády bolo od roku 1985 do roku 2005 približne 1,2 milióna imigrantov regulovaných, pričom až polovica z daného počtu bola dosiahnutá v roku 2005, a to v tomto roku predovšetkým z Ekvátoru a Kolumbie, z ktorých až 90% a 88% všetkých žiadostí bolo regulovaných, nad 80% bolo regulovaných z krajín

¹¹²FUENTES, J.M. *Immigration Policies in Spain: between external constraints and domestic demand for unskilled labour*. Centre for Advanced Studies in the Social Sciences. [online]. [cit. 2012.15.06] s.21. Dostupné na internete http://www.mmo.gr/pdf/library/Spain/ECPR_fuentes.pdf

¹¹³ARANGO, J. *Regularisations in Europe*. International centre for Migration Policy Development. 2008. [online]. [cit. 2012.15.06] s.83. Dostupné na internete http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/regine_appendix_a_january_2009_en.pdf

¹¹⁴ARANGO, J. *Regularisations in Europe*. International centre for Migration Policy Development. 2008. [online]. [cit. 2012.15.06] s.83. Dostupné na internete http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/regine_appendix_a_january_2009_en.pdf

¹¹⁵ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.15.06] s.19. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

Bulharska, Rumunská Ukrajiny, Mali, Dominikánskej republiky, Peru, a v priemere to predstavovalo 83% regulovaných žiadostí v roku 2005, teda takmer 700 tisíc prisťahovalcov. Najvyšší počet žiadostí bol predložený Rumunskom a Ekvátorom, nasledované Marokom, Kolumbiou a Bolíviou.¹¹⁶

Regulačný proces v roku 2005 stál vyše 12 miliónov eur, z ktorých takmer polovica išla na podporu zamestnania ako špeciálnej skupiny dočasných pracovníkov Ministerstva verejnej administratívy a viac ako 3 milióny smerovali zamestnanie prekladateľov. Napriek vysokým finančným investíciám a ľudským zdrojom, neboli dostatočné aby zabránili komplikáciám v implementácií.¹¹⁷

V roku 2005, takmer 578 tisíc žiadostí o amnestiu z celkových 691 tisíc bolo pozitívnych, teda 83%. Polovica z daných prisťahovalcov pracovala v domácom sektore a pochádzala predovšetkým z krajín východnej Európy a Latinskej Ameriky.¹¹⁸

Regulácia prispela k zníženiu nelegálneho prisťahovalectva, ktoré už bolo v krajine, ale na druhej strane nedokázala znížiť nových nelegálnych migračných tokov. Daná situácia je výsledkom komplexnosti viacerých faktorov ako je regulácia už nelegálneho pobytu v krajine, geografická poloha, vízová politika a výrazný podiel čiernej ekonomiky.¹¹⁹

Snaha španielskej vlády o reguláciu nelegálnych príchodov do krajiny viedla aj cez posilnenie bilaterálnych vzťahov so zdrojovými krajinami, ktoré ponúkali privilegované vstupy za náhradu vrátenia ilegálnych prisťahovalcov. Príkladom je aj zvýhodnenie sezónnych pracovníkov z Maroka, ktorých počet 433 v roku 2003 narástol na 5806 v roku 2006.¹²⁰

Podobné dohody ako s Marokom boli cielené aj pre iné krajiny ako Ekvádor, Kolumbia, Rumunsko a Poľsko, ale nedosahovali takej významnej dôležitosti ako tá s Marokom, a to

¹¹⁶ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.17.06] s.20. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹¹⁷ARANGO, J. *Regularisations in Europe*. International centre for Migration Policy Development. 2008. [online]. [cit. 2012.17.06] s.20. Dostupné na internete http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/regime_appendix_a_january_2009_en.pdf

¹¹⁸ARANGO, J. *Regularisations in Europe*. International centre for Migration Policy Development. 2008. [online]. [cit. 2012.17.06] Dostupné na internete http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/regime_appendix_a_january_2009_en.pdf

¹¹⁹ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.17.06] s.20. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹²⁰ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.17.06] s.25. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

z viacerých dôvodov ako geografická blízkosť, vyššie počty nelegálnych imigrantov, pašovanie drog, postavenie Ceuty a Mellily.¹²¹

Zmena legislatívnych opatrení je výsledok politických debát ohľadom rozsiahlosti práv prisťahovalcov, keďže od polovice 90-tych rokov začala migrácia výrazne narastať a zároveň pracovné podmienky v poľnohospodárstve a stavebníctve boli neisté, čiastočne aj z dôvodu, že vysoké percento ilegálnych pracovníkov v daných sektoroch pracovalo. Imigrácia sa stávala postupne centrom politických debát medzi PSOE a PP¹²², s výrazne odlišnými prístupmi. Kým PSOE sa stavalo skôr na stranu rozšírenia práva a zjednocovania rodín, ktorých výsledkom mali byť lepšie podmienky na integráciu, na druhej strane PP bola menej ochotná schváliť opatrenia spojené s rozšírením práv a spoliehala sa skôr na sankcie a riešenia na problémy nelegálneho prisťahovalectva. V rámci najtolerantnejších skupín voči právam imigrantov patrí ľavicová strana Izquierdo Unido.¹²³

V roku 1996, po nástupe PP do úradu vlády, sa otázka nelegálnych prisťahovalcov v Ceute a Mellile dostala do centra politických diskusií, keď sa nová vláda rozhodla sprísniť imigračné kontroly a deportovať vyše 100 nelegálnych imigrantov v Ceute a Mellile spôsobom, ktorý nebol v súlade s ľudskými právami podľa vyhlásení verejného ochrancu prác.¹²⁴

Do diskusií boli zapojené aj odborové organizácie v dôsledku protestov na implementácie regulačných opatrení zavedené PP. Reakciou na nepokoje v mestách v roku 2001 boli aj články v novinách, ktorých závery možno zhrnúť do faktu, že musí existovať právo, ktoré prisťahovalectvo zbavuje nezrovnalostí, hoci nezhody v tlači sa týkali práve rozsahu politických práv imigrantov. Všetky noviny sa stavali proti rasizmu a xenofóbii. Toto obdobie skončilo nástupom PSOE do úradu vlády v roku 2004, ktorý vytvoril prístup k otvoreniu dialógu so sociálnymi aktérmi o novom spôsobe regulácie imigračných tokov. Zároveň bol prijatý zákon v súlade s judikatúrou Ústavného súdu, že každý cudzinec bez ohľadu na svoje

¹²¹FUENTES, J.M. *Immigration Policies in Spain: between external constraints and domestic demand for unskilled labour*. Centre for Advanced Studies in the Social Sciences. [online]. [cit. 2012.17.06] Dostupné na internete http://www.mmo.gr/pdf/library/Spain/ECPR_fuentes.pdf

¹²² PSOE (španielska socialistická robotnícka strana), PP (ľudová strana)

¹²³Satisfying labour demand through migration in Spain. 2010. European Migration Network. [online]. [cit. 2012.19.06] s.32. Dostupné na internete http://extranjeros.empleo.gob.es/es/RedEuropeaMigraciones/Estudios_monograficos/EMN-EN-Satisfying-Labour.pdf

¹²⁴FUENTES, J.M. *Immigration Policies in Spain: between external constraints and domestic demand for unskilled labour*. Centre for Advanced Studies in the Social Sciences. [online]. [cit. 2012.19.06] Dostupné na internete http://www.mmo.gr/pdf/library/Spain/ECPR_fuentes.pdf

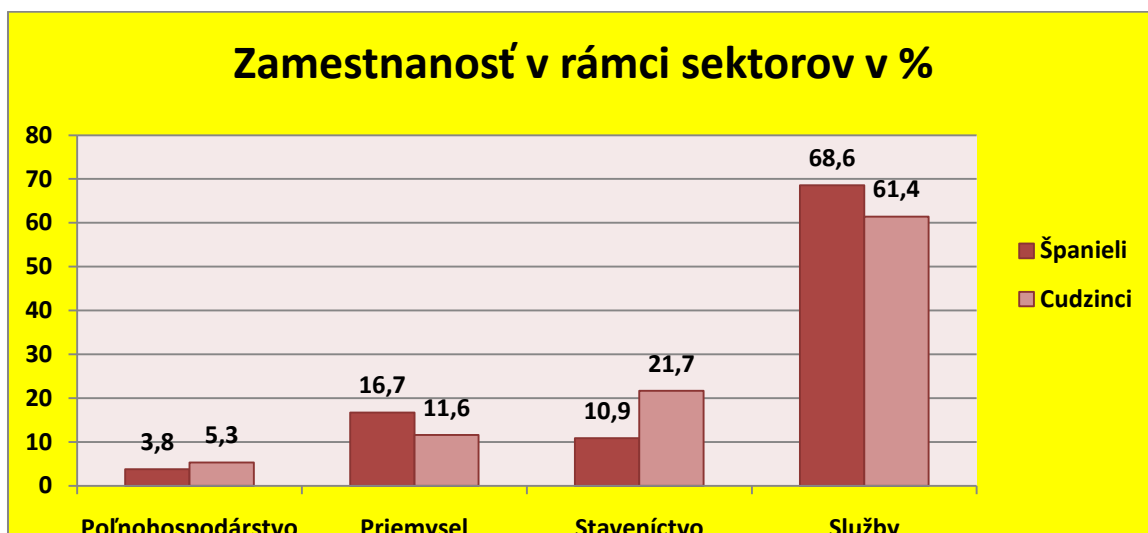
postavenie je oprávnený použiť základné verejné služby. Politická debata pokračovala do roku 2008, v zmysle určenia počtu zahraničných pracovníkov, ktorý ekonomika potrebuje.¹²⁵

Ďalšia etapa politických diskusií súvisí s prebiehajúcou krízou, kedy sa prisťahovalectvo nevníma len pozitívne. Prisťahovalectvo bolo občanmi vnímané ako jeden z hlavných problémov a najvýznamnejším ukazovateľom postojov verejnosti bol nárast xenofóbnych nálad a rasizmu.¹²⁶

3.2.2 Dopady prisťahovalectva na španielsky pracovný trh

Najvyššia zamestnanosť medzi domácim aj zahraničným obyvateľstvom v Španielsku je v službách, ale najvýraznejší rozdiel medzi domácim obyvateľstvom a prisťahovalcami je v sektore stavebníctva, v ktorom je zamestnaných až 21,7% v porovnaní s 10,9% u Španielov. Vyššia zamestnanosť u imigrantov je aj v sektore poľnohospodárstva, s 5,3%.

Graf č.6 Zamestnanosť podľa sektorov u domáceho obyvateľstva a cudzincov v roku 2009

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov Pérez Infante, 2009, spracované v Immigrants in Spain - their role in the economy and the effects of the crisis. Dostupné na internete http://www.ier.ro/documente/rjea_vol_11_no_2/RJEA_2011_vol11_no2_IMMIGRANTS_IN_SPAIN_-_THEIR_ROLE_IN_THE_ECONOMY_AND_THE_EFFECTS.pdf

V sektore poľnohospodárstva pracovalo v roku 2007 vyše 116 tisíc imigrantov, v priemere 5,13% všetkých prisťahovalcov, ale až 12% všetkých prisťahovalcov z Afriky.

¹²⁵ Satisfying labour demand through migration in Spain. 2010. European Migration Network. [online]. [cit. 2012.19.06] s.33. Dostupné na internete http://extranjeros.empleo.gob.es/es/RedEuropeaMigraciones/Estudios_monograficos/EMN-EN-Satisfying-Labour.pdf

¹²⁶ Satisfying labour demand through migration in Spain. 2010. European Migration Network [online]. [cit. 2012.19.06] s.33: Dostupné na internete http://extranjeros.empleo.gob.es/es/RedEuropeaMigraciones/Estudios_monograficos/EMN-EN-Satisfying-Labour.pdf

Výrazný počet pracoval aj v stavebníctve, vyše 430 tisíc, resp. 19% všetkých prisťahovalcov, pričom až takmer 30% imigrantov z Afriky. V oblasti hotelierstva pracovalo takmer 300 tisíc ľudí, resp. 13%, pričom najvyšší podiel v rámci daného sektoru boli zamestnaní z Ameriky a Európy, naopak z Afriky v danom sektore pracovalo len 8%.¹²⁷

Významnú úlohu v súvislosti s ekonomickým dopadom migrácie ako takej sú remitencie, ktoré pozitívne vplyvajú na krajinu pôvodu a jej rozvoju. Podľa španielskeho Ministerstva zahraničných vecí, Španielsko je druhým najväčším zdrojom pracovných príjmov v Latinskej Ameriky, po USA a remitencie predstavujú značnú časť HDP krajín ako Ekvádor, Peru alebo Bolívia. Podľa informácii španielskej Národnej banky, od roku 2000 do roku 2007 prevody zaznamenali nárast o 30% a v roku 2006 to bolo 6,8 milióna eur.¹²⁸

Vstup prisťahovalcov na domáci trh koncom 90-tych rokov bol charakteristický faktom, že v niektorých odvetviach bola nedostatočná ponuka pracovných síl, čo znamenalo logicky vysoké mzdy. Príchod imigrantov rozšíril ponuku pracovných síl, s rôznymi dôsledkami na mieru zamestnanosti a nedávne štúdie ukázali, že fenomén migrácie neznížil mieru zamestnanosti, ale ani ju nevyvoláva, zatiaľ čo rast miezd sa zníži. Ďalším dôsledkom imigrácie, je odľahčenie dôchodkového systému, aj keď ide len o dočasné opatrenia, ktoré však krajinám s nízkou pôrodnosťou a trpiace starutím obyvateľstvom môže poskytnúť čas na implementáciu štrukturálnych reforiem.¹²⁹

Celkovo vzaté, imigrácia mala pozitívny dopad na španielsku ekonomiku. V roku 2006, predstavovali imigranti 8,8% populácie v krajine, ale len 5,4% verejných výdavkov. Ďalej len 4,6% verejných výdavkov do zdravotníctva a 6,6% do vzdelania. V porovnaní s danými hodnotami, zahraniční pracovníci prispievajú 6,6% na štátny dôchodok, resp. 5 miliónov eur. Krátkodobý účinok bol pozitívny, nie je však zárukou pozitívneho dopadu v strednodobom a dlhodobom horizonte. Súvisí to so situáciou vysokej zamestnanosti lacnej pracovnej sily pochádzajúcej zo zahraničia, ktorá môže mať negatívny vplyv na španielsku ekonomiku do budúcnosti. Napriek tomu prítomnosť imigrantov je skôr komplementárna ako konkurenčná k domácejmu obyvateľstvu na pracovnom trhu, aj keď nie je vylúčené, že situácia sa nezmení.

¹²⁷ÉLTETŐ, A. *Immigrants in Spain - their role in the economy and the effects of the crisis*. 2011. Romanian journal of european affairs. [online]. [cit. 2012.19.06] Dostupné na internete http://www.ier.ro/documente/trjea_vol_11_no_2/RJEA_2011_vol11_no2_IMMIGRANTS_IN_SPAIN_-_THEIR_ROLE_IN_THE_ECONOMY_AND_THE_EFFECTS.pdf

¹²⁸ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.19.06] s.35. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹²⁹Diagnosis and challenges of the spanish economy. National reform program. La moncloa. [online]. [cit. 2012.19.06] Dostupné na internete http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/2E85E75E-E2D9-4148-B1DF-950B06696A6C/74823/Chapter_2.PDF

V dlhodobom horizonte je stále riziko, že prisťahovalci na svoje dôchodky od španielskej vlády budú mať právo a môže to viesť nakoniec k súťaživosti medzi domácim a zahraničným obyvateľstvom o pracovné miesta.¹³⁰

3.2.3 Dopady svetovej finančnej krízy v súvislosti s prisťahovalectvom

Počet cudzincov na domácom obyvateľstve niekoľkokrát vzrástol za posledných 10 rokov, kým ešte v roku 1999 predstavoval len okolo 2%, v roku 2009 to bolo vyše 12%. Dôvody príchodu imigrantov do krajiny boli hlavne ekonomického charakteru a výrazne k tomu prispel aj fakt hospodárskeho rastu Španielska po vstupe do EÚ a mnohé liberalizačné reformy a investície. Domáce obyvateľstvo sa začalo koncentrovať do terciárneho sektoru, vyššie kvalifikovaných pracovných pozícií, súvisiac aj s faktom vyššej vzdelanosti obyvateľstva a možností štúdia, vďaka mnohým investičným a podporným projektom na vzdelávanie.¹³¹

Od roku 2001 do roku 2008 bolo vytvorených 4,7 milióna pracovných miest, v polovici ktorých boli zamestnaní prisťahovalci. Po tomto výraznom raste, nezamestnanosť medzi imigrantmi narástla zo 17% v roku 2008 na 27% v roku 2009 a prebiehajúca kríza mala výrazne negatívnejší dopad na cudzích štátnych príslušníkov ako na domáce obyvateľstvo, ktoré bolo tiež zasiahnuté nedostatkom pracovných miest. Dôvodom je fakt, že prisťahovalci nemajú iné vedľajšie príjmy a úspory nie sú dostatočné. V rámci všetkých národností, najvýraznejšie zasiahla kríza Maročanov, ktorých nezamestnanosť dosiahla 35% v roku 2008. Dôvodom výrazného nárastu nezamestnanosti bola ich okupácia hlavne v stavebníctve, ktoré krízou vážne utrpelo.

Momentálne nezamestnanosť imigrantov stúpila na 32%, v porovnaní s 21% priemernej nezamestnanosti v krajine. Okrem toho strata zamestnania viedla aj k strate povolenia na pobyt napriek tomu mnoho z prisťahovalcov sa nevrátilo do krajiny pôvodu, ale zostalo v Španielsku, čím sa relatívne zvýšil aj počet nelegálnych imigrantov.¹³²

Svetová kríza nespôsobila masívny odchod prisťahovalcov zo Španielska, ale v roku 2011 migračné saldo bolo prvý krát negatívne od vypuknutia krízy. Napriek vysokej

¹³⁰ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.19.06] s.35. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

¹³¹ PAPADEMETRIOU, G.D. *Migration and Immigrants two years after the Financial Collapse: Where do we stand*. Migration Policy Institute. Dostupné na internete <http://www.migrationpolicy.org/pubs/MPI-BBCreport-2010.pdf>

¹³² RAINSFORD, S. *Migrants pushed towards exit by Spanish jobs crisis*. 2011. BBC. [online]. [cit. 2012.20.06.] Dostupné na internete <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13271505>

nezamestnanosti, je prítomnosť prisťahovalcov výhodná aj vzhľadom na nízky populačný rast domáceho obyvateľstva.

Kríza prispela aj k zníženiu pozitívneho postoju Španielov k imigrácii a zvýšila napätie ako dôsledku nedostatku pracovných príležitostí. Táto situácia viedla aj k zmene postoja španielskych autorít, vzhľadom k vysokej nezamestnanosti. Legislatíva upravujúca imigračné toky sa zdá byť prísnejšia v snahe ochrániť pracovný trh pred príchodom novej pracovnej sily, spôsobom favorizovania návratu do krajiny pôvodu, sprísnením sankcií voči nelegálnemu prisťahovalectvu.

3.2.4 Integrácia prisťahovalcov a postoj verejnosti

Úspešná integrácia cudzincov v spoločnosti je výsledkom kultúrnej identity ľudí, odhliadnuc od teórie multikulturalizmu a rôznych prístupov k riešeniu tohto problému je fakt, že ide o spolužitie v skupiny ľudí z rozdielnych kultúr. Táto kultúrna pluralita je výrazná aj v európskych štátoch a fakt rastúcej migrácie treba brať na vedomie ako skutočnosť. Stratégie integrácie prisťahovalcov sa líšia v jednotlivých krajinách od asimilácie, vo Francúzsku, či liberálny multikulturalizmus, typický pre anglosaský model, ale javia sa ako nedostačujúce. Zložitosť problému integrácie a spolužitia viacerých kultúr je v poslednom čase sťažovaná negatívnejšími náladami občanov Európy. Táto situácia je podobná aj Španielsku. Španieli boli vždy chválení pre ich pozitívny postojom k prisťahovalectvu, no ten sa v posledných rokoch mení.

Na základe prieskumov v 90-tych rokoch, Španieli považovali prisťahovalectvo ako pozitívny jav, a objavovala sa u nich len nízka miera rasizmu. Od začiatku nového storočia sa ich starosti ohľadom imigrácie a jej dôsledkov zdajú byť väčšie a výrazne narástol aj počet ľudí podporujúcich reštriktívnejšie opatrenia v oblasti prisťahovalectva. Podľa prieskumov Centra pre sociologický výskum v roku 2005, až 61% Španielov si myslí, že existuje príliš veľa imigrantov v krajine a až 86% tvrdí, že len imigranti s pracovnou zmluvou by mali vstúpiť do krajiny. Na základe prieskumu z roku 2008, sa imigrácia dostala na 5.miesto medzi predmetmi záujmu španielskej populácie. Napriek tomu, väčšina obyvateľstva si nemyslí, že imigranti kradnú domácomu obyvateľstvu pracovné miesta a rasizmus a xenofóbia je vysoko zavrňovaná.¹³³

Celkovo možno povedať, že postoj španielskej populácie je pozitívny v myšlienke, že imigrácia je potrebná na udržanie hospodárskej činnosti. Práve ekonomický dopad

¹³³ ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. [online]. [cit. 2012.20.06.] s.36. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf

prist'ahovalectva je hlavným dôvodom všeobecne pozitívneho postoj domáceho obyvateľstva, a v roku 2003 mal váhu až 50%.¹³⁴

Na základe výsledkov eurobarometra, v roku 2000, sa Španieli umiestnili na poslednom mieste v monitoringu rasizmu a xenofóbie. Len 4% uviedlo, že prítomnosť inej národnosti považuje za vyrušujúcu, 5% to považuje v inej rase a 6% pri inom náboženstve. Kým napríklad v Taliansku, sú tieto hodnoty viac ako dvojnásobné.¹³⁵

Podobne nízky počet Španielov odpovedalo pozitívne na otázky ohľadom negatívnych vplyvom imigrácie na kultúru, zamestnanosť či bezpečnosť. Len 10% všetkých opýtaných Španielov uviedlo, že imigrácia ohrozuje našu kultúru, kým v Taliansku na danú otázku odpovedalo pozitívne až 27%. Na otázku o ohrozovaní zamestnania odpovedalo pozitívne 18% Španielov, ale až 32% Talianov a na otázku ohrozenia bezpečnosti pozitívne odpovedalo 13% Španielov a takmer polovica Talianov.¹³⁶ Postoje verejnosti sa menia v závislosti aj od regiónov a koncentrácie prist'ahovalcov, ekonomickej situácie a pracovného trhu.

Okrem iného, dôležitým determinantov sú aj jednotlivé národnosti, voči ktorým sa postoj domáceho obyvateľstva líši. Argentínčania sú skupinou najviac cenenou a na druhej strane, najmenej vítanými sú Maročania, nasledovaní Kolumbiou. Rozdielnosť životného štýlu afrických krajín a teroristické útoky zo septembra roku 2001 negatívne ovplyvňujú postoj domáceho obyvateľstva. Vo väčších mestách, existujú menšie štvrte prist'ahovalcov, ako napr. v Barcelone alebo Madride, kde problémom je kriminalita, najmä mladých Maročanov.¹³⁷

¹³⁴ GONZÁLEZ E.C. *Opinión pública e integración social de los inmigrantes en españa*. Instituto universitario de investigación sobre seguridad interior . [online]. [cit. 2012.20.06.] s.2. Dostupné na internete <http://www.uned.es/investigacion/publicaciones/Cuadernillo%20INMIGRACION%202.pdf>

¹³⁵ GONZÁLEZ E.C. *Opinión pública e integración social de los inmigrantes en españa*. Instituto universitario de investigación sobre seguridad interior . [online]. [cit. 2012.20.06.] s.3. Dostupné na internete <http://www.uned.es/investigacion/publicaciones/Cuadernillo%20INMIGRACION%202.pdf>

¹³⁶ GONZÁLEZ E.C. *Opinión pública e integración social de los inmigrantes en españa*. Instituto universitario de investigación sobre seguridad interior . [online]. [cit. 2012.20.06.] s.4. Dostupné na internete <http://www.uned.es/investigacion/publicaciones/Cuadernillo%20INMIGRACION%202.pdf>

¹³⁷ GONZÁLEZ E.C. *Opinión pública e integración social de los inmigrantes en españa*. Instituto universitario de investigación sobre seguridad interior. [online]. [cit. 2012.20.06.] s.8. Dostupné na internete na internete <http://www.uned.es/investigacion/publicaciones/Cuadernillo%20INMIGRACION%202.pdf>

ZÁVER

Pochopiť význam komplexnosti faktorov ovplyvňujúcich migračné pohyby bolo zámerom predloženej práce. Vzájomná závislosť ekonomických, kultúrnych, sociálnych väzieb medzi štátmi viedla k transformácii Španielska a Talianska na imigračné krajiny. Avšak rýchly nárast počtu prisťahovalcov súvisiaci s industrializáciou krajín bol dôvodom prečo sú tieto krajiny v súčasnosti konfrontované s problémami z ekonomického a sociálneho hľadiska.

Napriek pozitívnym následkom imigračných pohybov v minulosti, je téma prisťahovalectva v oboch krajinách vnímaná momentálne viac negatívne a chápaná ako zdroj mnohých problémov, ktoré sa následne transferujú do vnútropolitického dialógu, v snahe nájsť si obeť mnohých oblastí potrebných štrukturálne reformy. Cieľom diplomovej práce bola snaha analyzovať príčiny a následky prisťahovalectva zo systematického prístupu a pochopiť v akej miere sa môže prisťahovalectvo stať jedným z nástrojov vyriešenia problémov týkajúcich sa starnutia obyvateľstva. K tomu je potrebná zmena postoje nielen talianskych a španielskych politikov a inštitúcií, ale aj domáceho obyvateľstva. Problémom sa v súvislosti s daným stávajú média a ich vplyv na postoj verejnosti. Domáce obyvateľstvo je vysoko konfrontované s výrokmi o inváziách a masových utečeneckých únikov z rozvojových krajín.

Keď porovnáme situácie daných krajín, môžeme konštatovať, že hoci skúsenosti s imigráciou neboli pred 80-tymi rokmi dostačujúce ani v jednej, na druhej strane, Španielsko malo hlbšie kultúrne väzby pochádzajúceho z väčšieho koloniálneho dedičstva ako Taliansko a všeobecne aj postoj verejnosti k prisťahovalectvu je všeobecne pozitívnejší.

Viacerí odborníci na migráciu zo Španielska a Talianska sa domnievajú ako bolo prezentované, že ide o problém s výhodami, resp. sa o prisťahovalectvu vyjadrujú ako o užitočnej invázii, ktorá je potrebná, ale nie vítaná. Tieto výroky odzrkadľujú neschopnosť čeliť migrácii ako takej a upriamiť svoju pozornosť na jej možné pozitívne prínosy v prípade úspešnej implementácie účinných regulačných opatrení a zároveň vytvorenia motivácii na pracovnú migráciu v odvetviach, kde nie je dostatočný záujem u domáceho obyvateľstva. Vytvorenie podmienok na integráciu prisťahovalcov do spoločnosti je nástroj ako vnímať ich kultúrne rozdiely bez negatívnych emócií.

V celku možno povedať, že zmena legislatívnych opatrení je nutná pre zabezpečenie účinnej kontroly legálnych vstupov a eliminovať negatívne dopady na pracovný trh. Vhodným spôsobom sa javí posilnenie bilaterálneho dialógu so zdrojovými krajinami

a podporovať aj vstupy vysoko kvalifikovaných pracovníkov, ktorí sa dokážu lepšie integrovať do spoločnosti a vytvárajú tak aj priestor na vzájomnú komunikáciu medzi domácim obyvateľstvom a vlastnou kultúrou. Prítomnosť cudzej kultúry sa zdá byť podľa prieskumov verejnej mienky čím ďalej viac rušivejšia, čo do istej miery odzrkadľuje aj nevedomosť, chcenú alebo nie, u domáceho obyvateľstva o odlišných, ale ešte nie nesprávnych zvykoch a tradíciách prisťahovalcov. Ich včlenenie do spoločnosti je preto integrálnou súčasťou zmeny postoja talianskeho a španielskeho obyvateľstva.

V oboch krajinách prevláda medzi imigrantmi prevláda mladá populácia, ktorá môže byť nástrojom riešenie negatívneho demografického vývoju a prispievaním so systémom sociálneho, zdravotného a dôchodkového zabezpečenia pomáha odľahčovať štátne pokladnice krajín, čo ponúka čas na implementáciu štrukturálnych reforiem.

Ponuka lacnej pracovnej sily viedla k zvýšeniu životnej úrovne domáceho obyvateľstva aj z dôvodu možnosti využívať služby zahraničných pracovníkov v domácnostiach, ktoré umožnili ženám sa zamestnať, respektíve vzdelávať sa a následne aj zamestnať sa v lepšie ohodnotených prácach. To zároveň prispieva aj zvyšovaniu zamestnanosti medzi ženským pohlavím, väčším daňovým odvodom a príjmom štátnych rozpočtov.

Treba brať do úvahy aj fakt, že trend rastúceho počtu prisťahovalcov v krajinách bude pokračovať aj naďalej, jednak aj z dôvodu zjednocovania rodín a aj vyššou natalitou v porovnaní aspoň s domácim obyvateľstvom. Preto aj podiel imigrantov na domácom obyvateľstve, dá sa predpokladať, bude čoraz vyšší. Z týchto dôvodov je potrebné prehodnotiť aj legislatívny rámec upravujúci jednak získanie štátneho občianstva a tak možnosť stať sa plnoprávnym občanom Španielska a Talianska a vnímať druhú a tretiu generáciu ako vlastných občanov, čo im dáva možnosť lepšie sa s danou kultúrou zžiť a integrovať do spoločnosti, čo môže viesť aj k poklesu kriminality a rozlišovania a eliminovania rasistických a xenofóbnych nálad.

Na druhej strane, je nutné aby problém imigrácie bol vnímaný ako fakt, ktorému čelí celá Európska únia, vzhľadom na voľnosť pohybu v Schengenskom priestore, ktorého členmi sú aj Španielsko a Taliansko.

Cieľom tejto práce bola analýza daných príčin vzniku imigračných tokov, a ich problémové oblasti, ktoré pri správnej zmene ich regulácie môžu krajinám prinášať pozitívne prínosy.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. ARANGO, J. FINOTELLI, C. 2009. *Past and future challenges of a Southern European migration regime: the Spanish Case*. IDEA Working Papers. Centre of Migration Research. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP8_Spain.pdf
2. ARANGO, J. *Regularisations in Europe*. International centre for Migration Policy Development. 2008. Dostupné na internete http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/regime_appendix_a_january_2009_en.pdf
3. BADE, K.J. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Nakladatelství lidové noviny. ISBN 80-7106-559-5
4. BARBAGLI. *Rapporto sugli immigrati in Italia*. 2007. Ministero dell'Interno. Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf
5. BARDAJÍ F. R. *Literatura sobre Inmigrantes en España*. Dostupné na internete http://extranjeros.empleo.gob.es/es/observatoriopermanenteinmigracion/publicaciones/archivos/LITERATURA_SOBRE.pdf
6. BONIFAZI, C. *The Italian transition from an emigration to immigration country*. 2009. Dostupné na internete http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/WP5_Italy.pdf
7. BURGUERA, M., SCHMIDT-NOWARA, CH. *Historias de España contemporánea. Cambio social y giro cultural*. Universitat de València. 2008. ISBN 978-84-370-7039-1
8. COLLEO, L. *L'immigrazione in Italia tra identità e pluralismo culturale*. Ministero dell'Interno. 2009. Dostupné na internete http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/17/0995_immigrazione_Italia_Indice_rev5.pdf
9. COLOMBO, A., SCIORTINO, G. *Italian immigration: the origins, nature and evolution of Italy's migratory system*. *Journal of Modern Italian Studies* 9(1) 2004. Dostupné na internete <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/ricerca/articoli/col%20sci.pdf>

10. CONDE-RUIZ, J.I., GARCÍA, J.R. *Immigration and Regional Growth in Spain*. 2008. Fundación de Estudios de Economía Aplicada. Dostupné na internete <http://www.fedea.es/pub/papers/2008/dt2008-08.pdf>
11. CSÁMPAI, O. HALÁDIK, J. *Medzinárodná migrácia (Sociálny problém a bezpečnostné riziko)*. Akadémia policajného zboru v Bratislave. ISBN 80-8054-230-9
12. D'Ascenzio, A. *The impact of immigration on Italy's society*. 2004. Dostupné na internete <http://www.dl-provider.com/search/the%20impact%20of%20immigration%20on%20italy%20s%20society%20.pdf.html?aff.id=1376>
13. Data from OECD countries A profile of immigrant populations in the 21st century.. OECD publishing. ISBN 978-92-64-04090-8
14. Diagnosis and challenges of the spanish economy. National reform program. La moncloa. Dostupné na internete http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/2E85E75E-E2D9-4148-B1DF-950B06696A6C/74823/Chapter_2.PDF
15. ÉLTETŐ, A. *Immigrants in Spain - their role in the economy and the effects of the crisis*. 2011. Romanian journal of european affairs. Dostupné na internete http://www.ier.ro/documente/rjea_vol_11_no_2/RJEA_2011_vol11_no2_IMMIGRANTS_IN_SPAIN_-_THEIR_ROLE_IN_THE_ECONOMY_AND_THE_EFFECTS.pdf
16. *Encuesta Nacional de Inmigrantes 2007: una monografía*. Instituto nacional de estadística. Dostupné na internete http://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924957585&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalGratuitas
17. Encuesta Nacional de Inmigrantes. En busca de trabajo y una mejor calidad de vida. 2009. Instituto nacional de estadísticas. Dostupné na internete <http://www.ine.es/revistas/cifraine/0109.pdf>
18. EUROPE IN MOTION Society, Labour Market and Sustainability in the Age of migration. Collection of papers from the 3. Forum od Social Sciences PhD Students International Semminar. Friedrich Ebert Stiftung, Bratislava. 2009 ISBN 978-80-89149-15-5

19. Federazione istituti de attivita educative. *Cosa pensare della immigrazione islamica in Italia?* Dostupné na internete
<http://www.fidae.it/AreaLibera/AreeTematiche/Educazioni/interculturale/G.%20De%20Rosa,%20Immigrazione%20islamica%20in%20italia.pdf>
20. FUENTES, J.M. *Immigration Policies in Spain: between external constraints and domestic demand for unskilled labour*. Centre for Advanced Studies in the Social Sciences.] Dostupné na internete
http://www.mmo.gr/pdf/library/Spain/ECPR_fuentes.pdf
21. GÉRARD, C. *Migrations en Méditerranée*. Editions Ellipses. ISBN 2-7298-1272-5
22. GONZÁLEZ E.C. *Opinión pública e integración social de los inmigrantes en España*. Instituto universitario de investigación sobre seguridad interior. Dostupné na internete
<http://www.uned.es/investigacion/publicaciones/Cuadernillo%20INMIGRACION%202.pdf>
23. GREŠŠ, M. *Medzinárodná migrácia – súčasné trendy a ekonomické koncepcie*. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. 1/2011, ročník IX. Dostupné na internete <http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2011-1.pdf>
24. CHMELÁR, E. *Naša spoločná multikultúrna budúcnosť*. Európa medzi identitou a integritou. Politologický zborník 2, ISBN 80-8068-110-4
25. *Immigrazione Dossier Statistico 2010. XX Rapporto sull'immigrazione* Dostupné na internete <http://www.dossierimmigrazione.it/schede/pres2010--scheda.pdf>
26. *Italy's new immigration law against illegal immigrants*. EURONEWS. 2009. Dostupné na internete <http://www.euronews.com/2009/05/13/new-italian-law-against-illegal-immigrants/>
27. KÁLMANOVÁ, Z. *Príčiny migrácie a migračné trendy*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 Dostupné na internete
http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf
28. *L'Italia promuove il dialogo euro-Mediterraneo*. 2011. Ministerstvo zahraničných vecí. Dostupné na internete
http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2011/12/20111214_Immigrazione_PrimaveraAraba.htm

29. LAMBERT, O. *Italy's Lampedusa left in crisis after Arab Spring*. BBC. 14.jún 2011.
Dostupné na internete <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13747558>
30. LIĎÁK, J. *Dôsledky migrácie obyvateľstva na integračné procesy v Európe*. Európa medzi identitou a integritou. Politologický zborník 2,ISBN 80-8068-110-4
31. LIĎÁK, J. *Medzinárodná migrácia v Európe v jej historickom kontexte*. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Ročník III. Číslo 2/2008 Dostupné na internete http://fmv.euba.sk/files/Almanach_2-2008.pdf
32. LIPKOVÁ, Ľ. *Svetová ekonomika*. Ekonomická univerzita v Bratislave. 2008 ISBN 978-80-225-2744-6
33. Mediterranean Migration Observatory. *Immigration Policy and Its Implementation in Italy a Report on state of the art*.Dostupné na internete :
<http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>
34. MULHERN,A.WATSON, J. 2009. *Spanish Integral Migration. Is there anything new to say?* Kingston University London. Dostupné na internete <http://eprints.kingston.ac.uk/6551/1/Mulhern-A-6551.pdf>
35. *Nel 2011 sbarcati in Italia 60mila immigrati*. 2011. Stranieri in Italia. Dostupné na internete <http://www.stranieriinitalia.it/attualita-nel-2011-sbarcati-in-italia-60mila-immigrati-14337.html>
36. Nomisma-Societa di Studi Economici.Dostupné na internete :
http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf
37. ORTEGA PÉREZ,N. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Universidad de Granada. Migration information. Dostupné na internete <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=97>
38. PAPADEMETRIOU,G.D. *Migration and Immigrants two years after the Financial Collapse: Where do we stand*. Migration Policy Institute. Dostupné na internete <http://www.migrationpolicy.org/pubs/MPI-BBCreport-2010.pdf>
39. PAPARELLA,D.,RINOLFI,V. *New legislation regulates immigration*. 2002. Eurofond. Dostupné na internete <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/2002/09/feature/it0209103f.htm>
40. PEREDA, C. ACTIS, W. DE PRADA, M.A. *Dimensiones de la inmigración en Espana. Impactos y desafíos*. Dostupné na internete http://www.caixaescena.net/StaticFiles/StaticFiles/0edfdd091b1a5210VgnVCM1000000e8cf10aRCRD/es/es01_esp.pdf

41. RAINSFORD, S. *Migrants pushed towards exit by Spanish jobs crisis*. 2011. BBC. Dostupné na internete <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13271505>
42. REYNERI, E. *Immigration in Italy: trends and perspectives*. 2007. IOM. Dostupné na internete [http://www.portalecnel.it/portale/inclavdocumenti.nsf/0/466486C57FF3FF42C125737F0050A9EC/\\$FILE/Reyneri-%20Immigration%20in%20Italy.pdf](http://www.portalecnel.it/portale/inclavdocumenti.nsf/0/466486C57FF3FF42C125737F0050A9EC/$FILE/Reyneri-%20Immigration%20in%20Italy.pdf)
43. Satisfying labour demand through migration in Spain. 2010. European Migration Network. Dostupné na internete http://extranjeros.empleo.gob.es/es/RedEuropeaMigraciones/Estudios_monograficos/E_MN-EN-Satisfying-Labour.pdf
44. Slovenská akadémia vied. *Aktuálnosť problematiky identity v súčasnej kultúrologickej reflexii*. Dostupné na internete <http://www.sav.sk/journals/zurnal/full/oz0197c.pdf>
45. Svetová mapa s údajmi HDI. 2011. Human Development Report. Dostupné na internete <http://hdr.undp.org/en/data/map/>
46. SZALÓ, C. *Transnacionální migrace. Promeny identit, hranic a vedení o nich*. Centrum pro studium kultury a demokracie. 1. Vydanie. 2007. ISBN 978-80-7325-136-9
47. ŠTEFANČÍK, R., LENČ, J. *Migračná politika národných štátov*. SSRP. ISBN 978-80-969043-3-4
48. Taliansky štatistický úrad. Dostupné na internete <http://www.istat.it/it/archivio/39726>
49. The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration* Dostupné na internete http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf
50. The University of Texas. *Italy: immigration, Economic Flexibility, and Integration* Dostupné na internete http://www.utexas.edu/cola/centers/european_studies/files/pdf/immigration-policy-conference/calavita.pdf
51. TRINIDAD L. V., *Latin american immigration to Spain*. Migration Education. Dostupné na internete http://www.migrationeducation.org/fileadmin/uploads/Trinidad_Latin_American_immigration_to_Spain.pdf

52. VEIKOU, M. TRIANDAFYLLIDOU, A. *Immigration policy and its implementation in Italy a report on the state of the art* European University Institute. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/triandaf.pdf>
53. VENTURINI, A. STROZZA, S. *Italy is No Longer a Country of Emigration: Foreigners in Italy, How Many, Where They Come From and What They Do* Migration Policy and the Economy: International Experiences. Academy for Politics and Current Affairs. Dostupné na internete <http://www.hanns-seidel-stiftung.de/downloads/studies1.PDF#page=263>
54. VITALE, M. *Il fenomeno migratorio in Italia*. 2002. Università degli studi di Genova. Dostupné na internete <http://www.tesionline.it/consult/preview.jsp?pag=8&idt=8618>
55. ZINCONI, G. *Italian immigrants and immigration policy-making: Structures, actors and practices*. Dostupné na internete: <http://dare.uva.nl/document/39856>
56. ZINCONI, G. *Italy-main features of Italian immigration flows*. Dostupné na internete <http://www.mmo.gr/pdf/library/Italy/Main%20features%20of%20Italian%20immigration%20flows.pdf>